

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2009

Marie Weissová

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Zpracování příprav k průřezovému tématu environmentální výchova ve
ŠVP na ZŠ (návrh metodické příručky pro učitele)

Diplomová práce

Autor: Marie Weissová
Studijní obor: Učitelství pro SŠ, aprobace biologie – tělesná
výchova
Vedoucí diplomové práce: PaedDr. Helena Havlisová, Ph.D.
Konzultant diplomové práce: Mgr. Vlasta Kursová, Ph.D.

České Budějovice, duben 2009

University of South Bohemia in České Budějovice
Pedagogical faculty
Department of pedagogy and psychology

The processing of teaching preparations for the profile topic of
environmental education

Final Year Thesis

Author: Marie Weissová
Study of programme: Teaching for secondary school, specialization Biology -
Physical Education
Supervisor: PaedDr. Helena Havlisová, Ph.D.
Consultant: Mgr. Vlasta Kursová, Ph.D.

České Budějovice, April 2009

Jméno a příjmení autora: Marie Weissová

Název diplomové práce: Zpracování příprav k průřezovému tématu environmentální výchova ve ŠVP na ZŠ (návrh metodické příručky pro učitele)

Pracoviště: Katedra pedagogiky a psychologie, Pedagogická fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Vedoucí diplomové práce: PaedDr. Helena Havlisová, Ph.D.

Rok obhajoby diplomové práce: 2009

Abstrakt: Téma práce je reakcí na současnou situaci ve školství, která nastala po schválení nového školského zákona v roce 2005. Objasňuje principy školské reformy a systém státních a školních kurikulárních dokumentů. Vysvětluje nové pojmy, hlavně klíčové kompetence a průřezová témata a jejich postavení ve školních vzdělávacích programech. Zaměřuje se na environmentální výchovu. Uvádí závěry výzkumu, který zjišťuje způsoby realizace tohoto průřezového tématu v praxi základních škol jihočeského regionu. Shrnuje zkušenosti pilotní školy i její součásti – centra ekologické výchovy. Předkládá pedagogům přehled dostupných zdrojů informací i praktické náměty pro jejich práci.

Klíčová slova: Environmentální výchova, průřezová témata, centra ekologické výchovy, klíčové kompetence, rámcový vzdělávací program, školní vzdělávací program, školní projekty, školní přírodní rezervace.

Name and Surname: Marie Weissová

The title of dissertation: The processing of teaching preparations for the profile topic of environmental education

Establishment: Pedagogy and psychology department, The Faculty of pedagogy, The University of South Bohemia in České Budějovice

Supervisor: PaedDr. Helena Havlisová, Ph.D.

The year of dissertation viva voce: 2009

Abstract: The topic of this dissertation reflects the current situation in Czech educational system after the new educational act has been passed in 2005. It clarifies the concepts of educational reforms and school curriculum documents. It also explains new terms, mainly the key competence and profile topics and their position in school educational programmes it focuses on environmental education. It presents the conclusions of a research of this profile topic in practice of elementary schools of south bohemia region. It sums up the experience of a pilot school and its establishment – the ecology education centre.

Key words: Environmental education, profile topics, ecology education centres, key competence, general educational program, school educational program, school projects, school study wildlife sanctuary.

Prohlašuji, že jsem svoji diplomovou práci „Zpracování příprav k průřezovému tématu environmentální výchova ve ŠVP na ZŠ (návrh metodické příručky pro učitele)” vypracovala samostatně pod odborným vedením PaedDr. Heleny Havlisové, Ph.D., pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě, fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 12.4.2009

Marie Weissová

Poděkování:

Děkuji PaedDr. Heleně Havlisové, Ph.D. a Mgr. Vlastě Kursové, PhD. za odborné vedení, cenné rady a ochotu při vypracování diplomové práce. Také děkuji všem pedagogům spolupracující školy, zejména garantu ekologické výchovy a ředitelce školy.

1	ÚVOD	9
ČÁST TEORETICKÁ		
2	ŠKOLSKÁ REFORMA	10
2.1	Obecné a legislativní zásady školské reformy	10
2.1.1	Vývoj v základním školství po roce 1989	10
2.1.2	Příčiny zavádění školské reformy	13
2.1.3	Legislativní podklady pro zavedení reformy	15
2.2	Systém a princip kurikulárních dokumentů	16
2.2.1	Dvoustupňové kurikulum	16
2.2.2	Graf systému kurikulárních dokumentů	17
2.3	Zavádění školské reformy	18
2.3.1	Harmonogram zavádění školské reformy	18
2.3.2	Vyhodnocení postoje škol ke školské reformě - statistické rychlé šetření	18
2.4	Principy školské reformy, vysvětlení nových termínů	19
2.4.1	Principy RVP ZV	19
2.4.2	Cíle základního vzdělávání	20
2.4.3	Klíčové kompetence	20
2.4.4	Oblasti a obory vzdělávání	21
2.4.5	Průřezová témata	22
2.5	Environmentální výchova v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání	24
ČÁST PRAKTICKÁ		
3	CÍL A ÚKOLY	26
3.1	Teoretický rozbor problému a cíl práce	26
3.2	Úkoly práce	27
3.3	Výzkumné otázky	28
4	ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA V PRAXI	28
4.1	Metodika (použité metody a techniky šetření)	28
4.1.1	Průběh a organizace praktického šetření	29
4.1.2	Charakteristika lokality	30
4.2	Charakteristika projektů, exkurzí, terénních vyučování zaměřených na environmentální výchovu	35
4.3	Konkrétní přípravy EVVO	36

4.3.1	Celoškolní projekty	36
4.3.2	Jednotlivé projekty	45
4.3.3	Příklady exkurzí	52
5	VÝSLEDKY A DISKUZE	62
5.1	Výsledky a diskuze k dotazníkovému šetření – způsob zpracování EVVO na školách	62
5.1.1	Shrnutí zkušeností se zpracováním průřezového tématu EVVO v pilotních školách	63
5.1.2	Výsledky a diskuze k dotazníkovému šetření – zpracování EVVO na školách jihočeského regionu	64
5.2	Diskuse k projektům, exkurzím a terénnímu vyučování	66
5.3	Diskuze ke stanoveným otázkám	68
5.4	Zdroje informací pro učitele	72
6	ZÁVĚR A DOPORUČENÍ PRO PRAXI	79
7	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	
8	SEZNAM ZKRATEK	
9	Přílohy	

1 ÚVOD

V současné době probíhá v našem školství transformační proces, který má své zákonitosti, vývoj, příčiny i důsledky.

Protože pocházím z učitelské rodiny, vím, že ne všichni pedagogové změnám rozumí, že mnohé nebylo ze strany vedení resortu školství dobře vysvětleno, a proto jsou v zavádění školské reformy mnohé problémy. Ty se vyskytují jak v rovině všeobecné, tj. pedagogicko - didaktické, tak v rovině odborné - vážící se k problematice jednotlivých aprobací. Nepochopení v přístupu ke změnám se může projevit ze strany zkušených učitelů, kteří se mnohdy nechtějí vzdát svých navykých postupů a nejsou již změnám přístupní, ale také u učitelů nastupujících, kterým chybí potřebná praxe a profesní zvládnání požadovaných strategických postupů. Různorodé postoje jsem samozřejmě viděla i ve svém bezprostředním rodinném okolí.

Velký podíl na tom, že je reforma takto rozporuplně přijímána školami i veřejností, má také pravděpodobně způsob jejího zavádění, kterému nepředcházela dostatečná informovanost. Rozuměli jí pouze školy, které se samy již dříve vnitřně inovovaly. Některé z nich byly začleněny do pilotního programu, kterým Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále MŠMT) ověřovalo, jakým způsobem reformu realizovat. Jedna z těchto pilotních škol působí i v mém rodném městě, v Prachaticích. Kromě ní jsou ve městě ještě dvě základní školy, které pracovaly tradičními postupy. Moji rodiče jsou oba pedagogové, v posledních čtyřech letech i bratr. Odlišnost pracovišť se jasně projevila na jejich postojích k reformě. Rodinné diskuze přispěly k tomu, že jsem se s tímto tématem setkala nejenom v obecné rovině, ale i při řešení různých situací z praxe.

Součástí prachatické pilotní základní školy je i centrum ekologické výchovy, kam jsem měla možnost docházet na výukové programy při studiu na střední škole.

Pro mne, jako budoucí učitelku biologie, i pro ostatní pedagogy bude důležité proniknout do integrace učiva, do nových principů školské reformy i do „nadoborového“ tématu - environmentální výchova (dále EVVO).

Z výše uvedených důvodů bych se pokusila ve své práci shrnout základní příčiny vzniku školské reformy v ČR z pohledu praxe i legislativy. Dále bych

soustředila podstatné materiály k průřezovému tématu EVVO jako důležitý zdroj informací pro naši budoucí praxi. Předpokládám, že největším přínosem budou příklady zpracovaných příprav a jednotlivých strategických postupů, které ověřím, popřípadě získám se souhlasem k publikování v této práci od zkušených pedagogů, a které napomáhají k realizaci tohoto průřezového tématu v praxi. Součástí jednotlivých příprav by měl být i přínos uváděných učebních celků k rozvoji klíčových kompetencí a tím naplňování cílů vzdělávání.

Přála bych si, aby tento materiál byl inspirací a jeho zpracování mi pomohlo při vstupu do náročné pedagogické práce v současných měnících se podmínkách, protože obecné principy jsou platné pro všechny stupně vzdělávání.

ČÁST TEORETICKÁ

2 ŠKOLSKÁ REFORMA

2.1 Obecné a legislativní zásady školské reformy

2.1.1 Vývoj v základním školství po roce 1989

Od počátku 90. let u nás probíhá proces transformace školství, který je spojen s řadou závažných změn, jež jsou logickým důsledkem prudkého vývoje ve všech oblastech lidského poznání a informačních a komunikačních technologií, kdy vědomosti nabyté v povinné školní docházce rychle stárnou. Největší dopad na vzdělávací proces ve školách měla také změněná politická a společenská situace po roce 1989.

Postupně tak nastal posun v poslání všech našich vzdělávacích a výchovných institucí k utváření:

- člověka - cílem vzdělávání a výchovy je podpořit rozvoj osobnosti jedince přiměřeně jeho věku, individuálním předpokladům a možnostem, utvářet u dětí vhodné postoje, vztahy k sobě, druhým lidem,
- občana - cílem vzdělávání je rovněž podpora posilování vědomí národní identity a současně evropské a celosvětové sounáležitosti, respektování evropských kulturních tradic a hodnot, zejména mravních a etických jako je tolerance, svoboda a zodpovědnost, dále utvářet dovednost komunikovat a

kooperovat s lidmi, umět diskutovat, tvořivě řešit problémy, zvládat konflikty, odborníka - až teprve na třetím místě je úkol vybavit jedince kompetencemi pro celoživotní učení včetně dovedností potřebných pro uplatnění na trhu práce, osvojování vědomostí, encyklopedických znalostí.

Tyto změny jsou umožňovány dvěma cestami:

- vnější - reprezentuje stát, společnost, školská politika vedoucí k zajišťování podmínek pro rozvoj škol, pro změny ve struktuře školství i pro vznik alternativního školství,
- vnitřní - pedagogická inovace - zahrnuje veškeré změny uvnitř školního života, tj. změny na způsobu vyučování, v metodách, ve vyučovacích formách, ale i v přístupech k žákům (HOLEČEK, 2001).

Transformační proces ve školách začal krátce po změně politické situace v roce 1989. Celá řada škol si velmi brzy uvědomila, že nemohou čekat, až stát zajistí podmínky pro chystané změny, že je nutné začít okamžitě, protože těžiště podstatných změn v pojetí škol spočívá v rukou učitelů. Mění se vztahy mezi učiteli a žáky, školy se otevírají veřejnosti, podporují spolupráci mezi učiteli, žáky a rodiči, zlepšuje se školní klima. Změny jsou logickým důsledkem změn společenských. Začínají se prosazovat nové formy vyučování, které směřují k aktivní úloze žáka - učitel se stává organizátorem optimálních vyučovacích podmínek, které co nejvíce napomáhají žákům k jejich aktivizaci a tvořivosti.

Stát transformaci nastartoval vznikem nových škol, které se snaží o inovaci svého kurikula. Umožnění působení alternativních škol mělo velký reformní význam, jednalo se o první odklon od jednotných učebních osnov. Kromě vzdělávacího programu Základní škola byl postupně vytvořen program Obecná a Občanská škola, jehož iniciátorem bylo MŠMT. Pedagogové z praxe, soustředění v Asociaci pedagogů základního školství, vytvořili vlastní program - Národní škola.

Možnost volby vzdělávacího programu přinesla do škol nové podmínky. Chápání dítěte jako osobnosti a nutnost globální, tj. celistvé výchovy byl ustálen ve všech schválených vzdělávacích programech. Vzdělávací program Obecná škola pojímá dítě jako východisko transformace školy (nikoli základy jednotlivých vědních oborů). Jejím cílem je vychovat občana, který bude spolehlivým životním partnerem,

schopným spolupracovníkem v zaměstnání a dobrým sousedem. Zavádění programu OŠ se setkala s příznivým ohlasem, ale více se neprosadilo na 2. stupni ZŠ.

Autoři programu Národní škola deklarují své základní zásady následovně: respektovat dětství jako plnohodnotné období života, poskytovat žákovi globální pohled na svět, vychovávat člověka svobodného, odpovědného za svá rozhodnutí, svobodného člověka může vychovat pouze svobodný učitel, hlavním smyslem jeho práce je výsledek v podobě postojů, dovedností, vědomostí a rozvoje schopností jeho žáků. Učební program zdůrazňuje osobní příklad učitele i celého pedagogického sboru konkrétní školy. Autoři také poprvé přichází s možností vzniku integrovaných předmětů.

Zdaleka největším počtem českých základních škol byl však stále realizován vzdělávací program Základní škola, podle něhož je obsah základního vzdělání prostředkem rozvoje osobnosti žáka, nástrojem jeho orientace v kulturních a civilizačních výtvořech i klíčem k pochopení společenských a technických přeměn současnosti.

Do povědomí se dostal ještě program podpory zdraví ve škole Zdravá škola a v posledních letech program Začít spolu. Nabídku vzdělávacích programů doplňují, a především ji inspirují řadou progresivních pedagogických názorů, alternativní vzdělávací programy. Ty se u nás zatím neujaly ani v míře, která je obvyklá ve vyspělých zemích (waldorfská škola, škola Montessori, daltonský plán, jenský plán).

V souvislosti s nově vzniklými programy byla organizována celá řada vzdělávacích seminářů po celé ČR, která napomohla k „probuzení“ škol nejvíce.

Kurikulární politika a zastaralá legislativa byla trvale slabým místem popřevratové transformace a brzdila tak pozitivní vývoj. Vize a priority vyhlášené v roce 1999 (Bílá kniha) bylo možné stanovit mnohem dříve. Jasný impuls, který definoval požadavek na inovace obsahu i metod výuky, byl až vznikající systém nových kurikulárních dokumentů, který zahrnuje též nové skutečnosti související se vstupem ČR do Evropské unie a na něj navazující nová školská legislativa.

Málokdo si dnes uvědomuje, že školská reforma nevznikla z požadavků „shora“, ale právě z požadavků a potřeb škol.

Schéma v příloze č. 1 zjednodušeně zachycuje vývoj po roce 1989.

2.1.2 Příčiny zavádění školské reformy

Příčiny zavádění školské reformy nejsou často publikovány a vysvětlovány, celá řada pedagogů si je neuvědomuje. Obecně lze shrnout příčiny zavádění nové školské reformy do následujících bodů:

- rozsáhlé změny ve společnosti - změny neustávají, rozšiřují se, zrychlují se, jsou založeny na růstu ekonomiky - nároky na všechny členy společnosti, na jejich přípravu a vybavenost,
- růst ekonomiky způsobuje prudký vývoj výzkumných a výrobních technologií, o prosperitě rozhoduje zvládnutí a praktické využití nových objevů, jejich prosazení v konkurenci ostatních - rychlost uplatnění, odbyt, rychlost a kvalita inovací,
- obrovský nárůst informací - potřeba jejich ochrany, některé poskytnout každému - konkurence, rivalita, komerce,
- zásadní změny v charakteru práce a uplatnění na trhu práce - mění se požadavky na pracovní schopnosti a životní kompetence - připravenost na rekvalifikace – přednost mají lidé iniciativní, inovativní, adaptibilní, s netradičním myšlením, schopni efektivní týmové práce,
- svět je propojenější a složitější - člověk je závislejší na druhých, na dokonalé organizaci a fungování společnosti,
- změny zasahují i společenský a soukromý život - mnohem větší zatíženost jedince - možnost uplatnit se ve větším prostoru - na druhé straně sociální rozdíly, ztráta stability, nezaměstnanost, nesnášenlivost, terorismus,
- na významu získávají kvality týkající se vztahů mezi lidmi a soudržnost společnosti - respekt k právům a svobodám jiných, vlastní důstojnost, odpovědnost a tolerance, aktivita, iniciativa, spolupráce, schopnost přijímat změny, orientovat se v nich a aktivně na ně reagovat,
- vše je značně vázáno na vzdělání.

Reforma si klade za cíle:

- vytvořit rámcové vzdělávací programy pro jednotlivé stupně a druhy vzdělávání a v nich stanovit specifické cíle, obsah, výstupní kompetence a podmínky pro vzdělávání,

- podporovat vznik školních vzdělávacích programů vycházejících z potřeb a podmínek jednotlivých škol,
- podporovat vnitřní diferenciaci a profil škol např. možností volby hodinových dotací, vyučovacích předmětů, strategických postupů i způsobu hodnocení (rámec určuje rámcový vzdělávací program),
- zvýšit autonomii učitelů – legislativní zajištění svobody a forem práce učitelů,
- komplexně řešit přechod na integrované vnitřně diferencované vzdělávání, které umožní vytvářet co nejlepší podmínky pro všechny žáky, rozvoj talentů i integraci zdravotně a sociálně znevýhodněných žáků a které oslabí důvody k vyčleňování žáků do speciálních škol a tříd,
- rozvíjet klíčové kompetence žáků, k tomu využívat efektivní a moderní strategické postupy, jejich účinnost pravidelně vyhodnocovat,
- vymezit práva a povinnosti všech partnerů v pedagogickém procesu učitel - žák – rodič (TUPÝ, 2005).

Na 1. stupni ZŠ:

- variabilnější organizaci a individualizaci výuky,
- zvýšit časové dotace v učebních plánech,
- posílit jazykovou výuku a výuku základních informačních dovedností od 3. ročníku, volitelných předmětů, projektového vyučování, zavést funkci asistenta, školního psychologa,
- předpokládá se největší změna v souvislosti s hodnocením žáka i ve vztahu ke klíčovým kompetencím, zdůrazňuje se individuální pokrok žáka, zažití úspěchu (VÚP PRAHA, 2004).

Na 2. stupni ZŠ:

- posílit konkurenceschopnosti základní školy vůči víceletým gymnasiím (programy vycházejí z rámcových vzdělávacích programů),
- zvýšit podíl volitelných předmětů, integraci předmětů, projektové vyučování, větší možnost volby i v rámci povinné výuky,
- nabízet zájmové činnosti a volnočasové aktivity v režimu školy,
- zapojit do všech činností školy rodiče dětí,

- kvalitu 2. stupně základního vzdělávání podpořit zavedením funkcí asistenta, školního psychologa, koordinátorů výchovných činností,
- měnit klima ve třídách, způsoby motivace žáků, hledat a ověřovat aktivizující metody a formy vyučování,
- zavést funkci pedagogického asistenta – absolventi SŠ, VOŠ, VŠ,
- prosadit změny v hodnocení žáků, hodnotit žáky zásadně vzhledem k jejich individuálním výkonům, umožnit slovní hodnocení,
- umožnit experimentovat, pracovat s chybou,
- uplatnit systém závěrečného nebo průběžného hodnocení učebních výsledků žáků, jehož závěry by byly akceptovány středními školami při přijímání žáků na tyto školy,
- klást důraz na průběžnou diagnostiku žáků, uzavřít všestrannou diagnostiku vývoje žáka posuzováním předpokladů pro jeho další vzdělávací dráhu a doporučováním volby studijního či učebního prostoru, které by se mělo stát základem pro jeho přijetí,
- změnit koncepci vzdělávání učitelů pro 1. a 2. stupeň (VÚP PRAHA, 2004).

2.1.3 Legislativní podklady pro zavedení reformy

V březnu 2000 přijala Rada Evropy tzv. lisabonskou strategii pro období 2000 – 2010, na jejímž základě by se Evropská unie měla stát nejkonzurenceschopnější a nejdynamičtější ekonomikou na světě za předpokladu zvýšení efektivity vzdělávání. Strategický cíl 1.2 Lisabonského procesu formuluje priority ve vzdělávání - směřování ke klíčovým kompetencím, které také vyjmenovává. Z tohoto významného materiálu vychází i naše kurikulární a legislativní dokumentace. Její schválení lze zároveň chápat jako vyvrcholení procesu, který již probíhal na celé řadě škol.

Hlavním dokumentem je Národní program rozvoje vzdělávání v ČR (tzv. Bílá kniha), který byl vytvořen i na základě široké diskuze odborné veřejnosti MŠMT a vydán v roce 2001. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním,

středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), jehož schválení předcházely již zkušenosti pilotních škol, vstoupil v platnost 1. 1. 2005.

Pro oblast EVVO je dále zásadní Metodický pokyn MŠMT k zajištění environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty (EVVO) – č. j. 16745/2008-22, jehož poslední novela vstoupila v platnost 28. 10. 2008, který jasně definuje pojem environmentální vzdělávání, výchova a osvěta. Stanovuje souvislosti s ostatními školními dokumenty (školní vzdělávací program) a vychází ze strategického dokumentu, kterým je Státní program EVVO v ČR, jenž byl přijat usnesením vlády č. 1048/2000. Ten stanovuje cíle, nástroje a úkoly pro následující cílové skupiny:

1. veřejná správa,
2. děti, mládež, pedagogičtí a odborní pracovníci,
3. environmentální vzdělávání a osvěta v podnikové sféře,
4. informace, osvěta a poradenství pro veřejnost (VLÁDA ČR, 2000).

Je plněn prostřednictvím tříletých akčních plánů, které zpracovává Meziresortní pracovní skupina pro EVVO při ministerstvu životního prostředí (dále jen MŽP).

Pro práci škol jsou také důležité místní předpisy, např. koncepce krajů i zřizovatelů jak v oblasti školství, tak v oblasti EVVO.

2.2 Systém a princip kurikulárních dokumentů

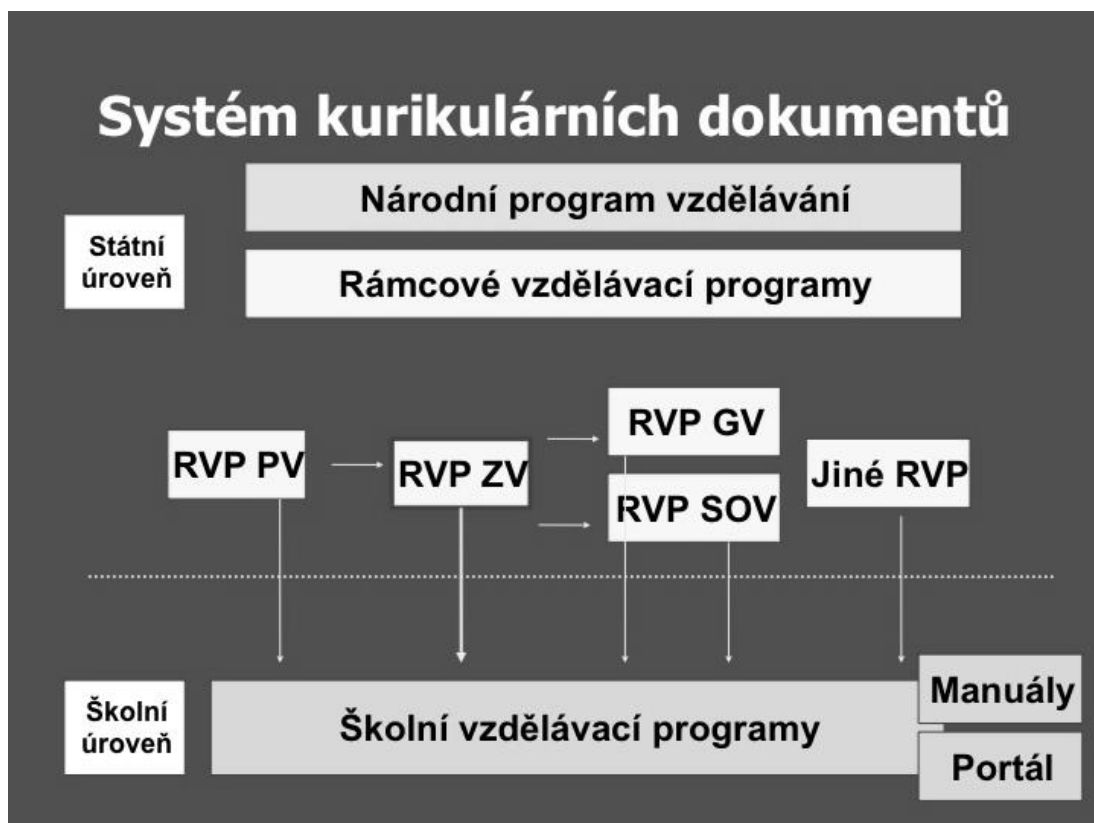
2.2.1 Dvoustupňové kurikulum

V roce 2004 MŠMT schválilo nové principy v politice pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let. Toto rozhodnutí změnilo systém kurikulárních dokumentů, které jsou nyní vytvářeny na dvou úrovních a to na úrovni státní a na úrovni školské. Státní úroveň představuje Národní program pro rozvoj vzdělávání (tzv. Bílá kniha) a rámcové vzdělávací programy. Národní program vzdělávání vymezuje počáteční vzdělávání jako celek a rámcové programy pak vymezují závazné „rámce“ pro jednotlivé etapy vzdělávání (předškolní, základní a střední vzdělávání).

Školní úroveň pak představují školní vzdělávací programy (dále ŠVP), podle kterých se uskutečňuje výuka na jednotlivých školách.

2.2.2 Graf systému kurikulárních dokumentů

Systém kurikulárních dokumentů je zobrazen na následujícím obr. č. 2:

Legenda: RVP PV - Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.

RVP ZV - Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.

RVP GV - Rámcový vzdělávací program pro gymnaziální vzdělávání.

RVP SOV - Rámcový vzdělávací program (programy) pro střední odborné vzdělávání (VÚP PRAHA, 2005).

Ostatní RVP - rámcové vzdělávací programy, které kromě výše uvedených vymezuje školský zákon - Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání, Rámcový vzdělávací program pro jazykové vzdělávání, případně další.

ŠVP si vytváří každá škola podle zásad stanovených v příslušném RVP. Pro tvorbu ŠVP mohou školy využít tzv. Manuál pro tvorbu školních vzdělávacích programů (dále jen Manuál), který je vytvářen ke každému RVP.

Rámcové i školní vzdělávací programy jako nové kurikulární dokumenty budou postupně vypracovány pro všechny druhy vzdělávání. Národní program vzdělávání, rámcové vzdělávací programy i školní vzdělávací programy jsou veřejné dokumenty přístupné pro pedagogickou i nepedagogickou veřejnost.

2.3 Zavádění školské reformy

2.3.1 Harmonogram zavádění školské reformy

Po zpracování koncepčního materiálu Bílá kniha začalo MŠMT ve spolupráci s Výzkumným ústavem pedagogickým v Praze i profesními pedagogickými asociacemi připravovat realizaci tohoto záměru. Od roku 2002 byl vyhlášen pilotní program MŠMT pro tvorbu rámcových vzdělávacích programů (dále RVP) nejprve pro předškolní, potom pro základní vzdělávání. Současně vybrané pilotní školy ověřovaly možnost vypracovat podle těchto dokumentů své ŠVP. V základním školství by měl být celý proces zavádění výuky dle RVP ukončen ve školním roce 2011/12.

Dostatečně vysvětlující je grafické znázornění průběhu zavádění školské reformy v příloze č. 2.

2.3.2 Vyhodnocení postoje škol ke školské reformě - statistické rychlé šetření

Hodnocením postoje škol ke školské reformě se zabývala např. Rychlá šetření 3/2007, která provedl Ústav pro informace ve vzdělávání, a ze kterého byl zveřejněn tiskový materiál. Z hlavních závěrů tohoto statistického šetření vyplývá, že:

- pro větší školy se stává zavedení ŠVP mnohem větší změnou než pro školy malé,
- zavedení ŠVP bude pro školy vysoce náročné,
- existují rozpory ve vnímání přínosu tvorby ŠVP, za přínosnější ji považují opět větší školy, rozdíly jsou též regionální,
- na větších školách se do tvorby ŠVP nezapojují všichni učitelé,
- nejsnáze dosažitelné je podle ředitelů získání podpory pro změny ze strany rodičovské veřejnosti, obtížně vypadá vytvoření autoevaluačního systému,
- malé školy upravují učební dokumenty minimálně, s větším počtem žáků se zvyšuje aktivita vlastního přístupu k učebním dokumentům,
- školy nejvíce postrádají materiální a finanční podporu reformy, ale zároveň chybí důkladné vysvětlení reformy pedagogům, též i rodičovské veřejnosti.

Teprve na základě tohoto šetření MŠMT spolu s Výzkumným ústavem pedagogickým (dále VÚP) v Praze začalo organizovat intenzivnější kroky pro objasnění školské reformy na ZŠ i ve vztahu k veřejnosti.

2.4 Principy školské reformy, vysvětlení nových termínů

2.4.1 Principy RVP ZV

RVP vycházejí z nové strategie vzdělávání, která zdůrazňuje klíčové kompetence, jejich provázanost se vzdělávacím obsahem a uplatnění získaných vědomostí a dovedností v praktickém životě. RVP vycházejí z koncepce celoživotního učení, formulují očekávanou úroveň vzdělání stanovenou pro všechny absolventy jednotlivých etap vzdělávání a podporují pedagogickou autonomii škol a profesní odpovědnost učitelů za výsledky vzdělávání.

Ve vzdělávacím obsahu RVP ZV je učivo chápáno jako prostředek k osvojení činnostně zaměřených očekávaných výstupů, které se postupně propojují a vytvářejí předpoklady k účinnému a komplexnímu využívání získaných schopností a dovedností na úrovni klíčových kompetencí.

2.4.2 Cíle základního vzdělávání

Základní vzdělávání má žákům pomoci utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence a poskytnout spolehlivý základ všeobecného vzdělání orientovaného zejména na situace blízké životu a na praktické jednání. V základním vzdělávání se proto usiluje o naplňování těchto cílů:

- umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení,
- podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů,
- vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci,
- rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých,
- připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti,
- vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě,
- učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný,
- vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi,
- pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci (VÚP PRAHA, 2005).

2.4.3 Klíčové kompetence

Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti.

K jejich utváření a rozvíjení musí směřovat a přispívat veškerý vzdělávací obsah i aktivity a činnosti, které ve škole probíhají. V etapě základního vzdělávání jsou za klíčové považovány:

- kompetence k učení,
- kompetence k řešení problémů,
- kompetence komunikativní,
- kompetence sociální a personální,
- kompetence občanské,
- kompetence pracovní (VÚP PRAHA, 2005).

V obsahu RVP ZV jsou klíčové kompetence blíže specifikovány.

2.4.4 Oblasti a obory vzdělávání

Vzdělávací obsah základního vzdělávání je v RVP ZV orientačně rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory:

Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura, Cizí jazyk)

Matematika a její aplikace (Matematika a její aplikace)

Informační a komunikační technologie (Informační a komunikační technologie)

Člověk a jeho svět (Člověk a jeho svět)

Člověk a společnost (Dějepis, Výchova k občanství)

Člověk a příroda (Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis)

Umění a kultura (Hudební výchova, Výtvarná výchova)

Člověk a zdraví (Výchova ke zdraví, Tělesná výchova)

Člověk a svět práce (Člověk a svět práce), (VÚP PRAHA, 2005).

Na charakteristiku navazuje cílové zaměření vzdělávací oblasti. Tato část vymezuje, k čemu je žák prostřednictvím vzdělávacího obsahu veden, aby postupně dosahoval klíčových kompetencí. Praktické propojení vzdělávacího obsahu s klíčovými kompetencemi je dáno tím, že si škola na základě cílového zaměření vzdělávací oblasti stanovuje ve ŠVP výchovné a vzdělávací strategie vyučovacích

předmětů. Vzdělávací obsah vzdělávacích oborů (včetně doplňujících vzdělávacích oborů) je tvořen očekávanými výstupy a učivem. V rámci 1. stupně je vzdělávací obsah dále členěn na 1. období (1. až 3. ročník) a 2. období (4. až 5. ročník). Toto rozdělení má školám usnadnit distribuci vzdělávacího obsahu do jednotlivých ročníků (VÚP PRAHA, 2005).

Očekávané výstupy mají činnostní povahu, jsou prakticky zaměřené, využitelné v běžném životě a ověřitelné. Vymezuji předpokládanou způsobilost využívat osvojené učivo v praktických situacích a v běžném životě. RVP ZV stanovuje očekávané výstupy na konci 3. ročníku (1. období) jako orientační (nezávazné) a na konci 5. ročníku (2. období) a 9. ročníku jako závazné.

Učivo je v RVP ZV chápáno jako prostředek k dosažení očekávaných výstupů a je doporučeno školám k distribuci a k dalšímu rozpracování do jednotlivých ročníků nebo delších časových úseků. Na úrovni ŠVP se stává učivo závazné. Vzdělávací obsah jednotlivých vzdělávacích oborů škola rozčlení do vyučovacích předmětů a rozpracuje tak, aby bylo zaručené směřování k rozvoji klíčových kompetencí (VÚP PRAHA, 2005).

Z jednoho vzdělávacího oboru může být vytvořen jeden vyučovací předmět nebo více vyučovacích předmětů, případně může vyučovací předmět vzniknout integrací vzdělávacího obsahu více vzdělávacích oborů (integrováný vyučovací předmět). RVP ZV umožňuje propojení (integraci) vzdělávacího obsahu na úrovni témat, tematických okruhů, případně vzdělávacích oborů.

Záměrem je, aby učitelé při tvorbě školních vzdělávacích programů vzájemně spolupracovali, propojovali vhodná témata společná jednotlivým vzdělávacím oborům a posilovali nadpředmětový přístup ke vzdělávání.

2.4.5 Průřezová témata

Průřezová témata reprezentují v RVP ZV okruhy aktuálních problémů současného světa a stávají se významnou a nedílnou součástí základního vzdělávání. Jsou důležitým formativním prvkem základního vzdělávání, vytvářejí příležitosti pro

individuální uplatnění žáků i pro jejich vzájemnou spolupráci a pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot. Všechna průřezová témata mají jednotné zpracování. Obsahují charakteristiku, vztah ke vzdělávacím oblastem a přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka jak v oblasti vědomostí, dovedností a schopností, tak v oblasti postojů a hodnot. Obsah průřezových témat doporučený pro základní vzdělávání je rozpracován do tematických okruhů. Každý tematický okruh obsahuje nabídku témat. Výběr témat a způsob jejich zpracování v učebních osnovách je v kompetenci školy.

Tematické okruhy průřezových témat procházejí napříč vzdělávacími oblastmi a umožňují propojení vzdělávacích obsahů oborů. Tím přispívají ke komplexnosti vzdělávání žáků a pozitivně ovlivňují proces utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků. Žáci dostávají možnost utvářet si integrovaný pohled na danou problematiku a uplatňovat širší spektrum dovedností.

Průřezová témata tvoří povinnou součást základního vzdělávání. Škola musí do vzdělávání na 1. stupni i na 2. stupni zařadit všechna průřezová témata uvedená v RVP ZV. Všechna průřezová témata však nemusí být zastoupena v každém ročníku. V průběhu základního vzdělávání je povinností školy nabídnout žákům postupně všechny tematické okruhy jednotlivých průřezových témat, jejich rozsah a způsob realizace stanovuje ŠVP. Průřezová témata je možné využít jako integrativní součást vzdělávacího obsahu vyučovacího předmětu nebo v podobě samostatných předmětů, projektů, seminářů, kurzů apod.

V etapě základního vzdělávání jsou vymezena tato průřezová témata:

Osobnostní a sociální výchova

Výchova demokratického občana

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

Multikulturní výchova

Environmentální výchova

Mediální výchova (VÚP PRAHA, 2005).

2.5 Environmentální výchova v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání

Environmentální výchova vede jedince k pochopení komplexnosti a složitosti vztahů člověka a životního prostředí, tj. k pochopení nezbytnosti postupného přechodu k udržitelnému rozvoji společnosti a k poznání významu odpovědnosti za jednání společnosti i každého jedince. Umožňuje sledovat a uvědomovat si dynamicky se vyvíjející vztahy mezi člověkem a prostředím při přímém poznávání aktuálních hledisek ekologických, ekonomických, vědeckotechnických, politických a občanských, hledisek časových i prostorových, i možnosti různých variant řešení environmentálních problémů. Vede jedince k aktivní účasti na ochraně a utváření prostředí a ovlivňuje v zájmu udržitelnosti rozvoje lidské civilizace životní styl a hodnotovou orientaci žáků (VÚP PRAHA, 2005).

Na realizaci průřezového tématu se podílí většina vzdělávacích oblastí. Postupným propojováním, rozšiřováním, upevňováním i systematizací vědomostí a dovedností získávaných v těchto oblastech umožňuje Environmentální výchova utváření integrovaného pohledu. Každá z oblastí má svůj specifický význam v ovlivňování racionální stránky osobnosti i ve vlivu na stránku emocionální a volně aktivní.

Přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka:

- v oblasti vědomostí, dovedností a schopností průřezové téma rozvíjí porozumění souvislostem v biosféře, vztahům člověka a prostředí a důsledkům lidských činností na prostředí,
- vede k uvědomování si podmínek života a možností jejich ohrožování,
- přispívá k poznávání a chápání souvislostí mezi vývojem lidské populace a vztahy k prostředí v různých oblastech světa,
- umožňuje pochopení souvislostí mezi lokálními a globálními problémy a vlastní odpovědností ve vztazích k prostředí,
- poskytuje znalosti, dovednosti a pěstuje návyky nezbytné pro každodenní žádoucí jednání občana vůči prostředí,
- ukazuje modelové příklady jednání z hledisek životního prostředí a udržitelného rozvoje žádoucích i nežádoucích,

- napomáhá rozvíjení spolupráce v péči o životní prostředí na místní, regionální, evropské i mezinárodní úrovni,
- seznamuje s principy udržitelnosti rozvoje společnosti,
- učí hodnotit objektivnost a závažnost informací týkajících se ekologických problémů,
- učí komunikovat o problémech životního prostředí, vyjadřovat, racionálně obhajovat a zdůvodňovat své názory a stanoviska.

V oblasti postojů a hodnot průřezové téma:

- přispívá k vnímání života jako nejvyšší hodnoty,
- vede k odpovědnosti ve vztahu k biosféře, k ochraně přírody a přírodních zdrojů,
- vede k pochopení významu a nezbytnosti udržitelného rozvoje jako pozitivní perspektivy dalšího vývoje lidské společnosti,
- podněcuje aktivitu, tvořivost, toleranci, vstřícnost a ohleduplnost ve vztahu k prostředí,
- přispívá k utváření zdravého životního stylu a k vnímání estetických hodnot prostředí,
- vede k angažovanosti v řešení problémů spojených s ochranou životního prostředí a také k vnímavému a citlivému přístupu k přírodě a přírodnímu a kulturnímu dědictví (VÚP PRAHA, 2005).

Environmentální výchova je členěna do tematických okruhů, které umožňují celistvé pochopení problematiky vztahů člověka k životnímu prostředí, uvědomění si základních podmínek života a odpovědnosti současné generace za život v budoucnosti. U každého okruhu je uvedena nabídka možných témat, ze které škola vybírá pro tvorbu vlastního ŠVP.

Tematické okruhy:

- Ekosystémy
- Základní podmínky života
- Lidské aktivity a problémy životního prostředí
- Vztah člověka k prostředí (VÚP PRAHA, 2005).

ČÁST PRAKTICKÁ

3 CÍL A ÚKOLY

3.1 Teoretický rozbor problému a cíl práce

Nepodařilo se mi objevit žádný výzkum účinnosti většinou využívaných metod v EVVO. I v odborných člancích je uváděno, že nejrůznější hodnocení úspěšnosti či nevhodnosti jsou zatím spíše subjektivními soudy či odhady opírající se o zkušenosti z ekopedagogické praxe. Většina dílčích průzkumů (např. Technická univerzita Liberec - katedra pedagogiky a psychologie, Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně) však ukazuje, že environmentální výchova založená na znalostech nevede ke změně jednání. Pojetí předkládaného RVP zachycuje vývojové trendy a směry, které se projevují od 90. let. V oblasti metodiky to znamená ústup od převážně znalostně orientovaných programů, ve kterých dominantní roli hraje učitel a žáci jsou chápáni jako příjemce informací. Např. pro interpretivistický proud - prožij a interpretuj - platí, že důraz je kladen mnohem více na kritické porozumění a samostatné zpracování látky, než na osvojení pojmů a dat. Cíle jsou zpravidla formulovány na vyšších stupních Bloomovy taxonomie, tj. dávají důraz na schopnost interpretace, analýzy, porovnání, hodnocení, atd. Metodika staví na aktivních formách výuky a teoretických modelech konstruktivistické či prožitkové pedagogiky, dramatické výchovy, atd. Pro kritický proud - učení se skutečností - je pak patrný ještě silnější důraz kladený na studenta a jeho schopnost stát se partnerem při formulaci vlastních výchovně vzdělávacích cílů. Cíle jsou proto zformulovány jen obecně a žák si je dotváří sám. Děti se učí ze zkušenosti s řešením problému, který je jim blízký a srozumitelný. Základní metodou se stává výuka projektová. Mezi oběma výše popsanými proudy nacházíme podobnosti. Oba přístupy se odklání od znalostního chápání environmentální výchovy, vycházejícího ze seznamu faktů a pouček o životním prostředí, které by se měly žákům předat. Oba vyžadují aktivní zapojení žáků do poznávání, přestože se trochu liší v preferovaných metodických postupech. Oba zdůrazňují význam rozvoje osobnostních kompetencí a formování skupiny jako předpokladu pro vlastní environmentální výchovu. Oba pracují s prožitkem, emocemi a zkušeností (ČINČERA, 2006).

V praxi na tyto nové trendy vzhledem ke svým specifickým podmínkám nejdříve zareagovala centra či střediska ekologické výchovy. Některé vysoké školy

reagují také na tyto nejnovější poznatky, provádějí vlastní výzkumy a začínají s úsilím vyvinout novou metodiku environmentální výchovy, která by prostřednictvím prožitku změnila postoje lidí a porozumění jejich místu na světě. V metodice vychází zejména z konstruktivismu, prožitkové pedagogiky, výchovy o Zemi a globální výchovy.

Školská reforma na všech stupních vzdělávání je v současné době teprve na začátku. V řadách učitelské veřejnosti má své příznivce i odpůrce.

Cílem mé práce je:

1. Na základě prostudované literatury a po diskuzi s odborníky z praxe zdůvodnit a vysvětlit příčiny a principy školské reformy.

2. V praktické části soustředění a zanalyzování „příkladů dobré praxe“ (pojem je použit z materiálu pilotních škol), vhodných strategických postupů, které by mohly sloužit k objasnění a přiblížení či inspiraci pro praxi hlavně v oblasti environmentální výchovy na základních školách a zefektivnily tvorbu klíčových kompetencí v této oblasti.

3.2 Úkoly práce

Cíle jsem rozpracovala do následujících úkolů:

1. Podrobně prostudovat dostupnou literaturou a další odborné zdroje.
2. Seznámit se s platnou legislativou související s problematikou.
3. Diskutovat s odborníky z praxe o přínosech kurikulární reformy.
4. Stručně vysvětlit obsah rámcového vzdělávacího programu, nově používané pojmy a principy.
5. Detailněji se zabývat oblastí EVVO, možnostmi zapracování tohoto průřezového tématu do školních vzdělávacích programů.
6. Pracovat v terénu - na jedné z pilotních škol a v centru ekologické výchovy.
7. Ověřit přípravy s využitím nových strategických postupů se zaměřením na tvorbu klíčových kompetencí.
8. Zobecnit zkušenosti a vytvořit doporučení pro učitele.

3.3 Výzkumné otázky

Ve vztahu k cílům své diplomové práce, které jsou uvedeny výše, jsem si stanovila tyto výzkumné otázky:

1. Jak probíhá zavádění ŠVP v praxi a jak jsou školy s reformou seznámeny?
2. Jaké změny probíhají na školách v souvislosti s novou školskou reformou?
3. Jakým způsobem je zpracováno téma EVVO ve ŠVP?
4. V jakém rozsahu je EVVO prioritou ve ŠVP v našem regionu?
5. Které strategické postupy jsou využívány školami k zefektivnění tvorby klíčových kompetencí v rámci průřezového tématu EVVO?
6. Jakým způsobem jsou zpracovávány tyto strategické postupy do příprav na vyučování, jak se změnilo plánování?
7. Jaké možnosti a zdroje informací mají učitelé při zpracování tématu EVVO?

4 ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA V PRAXI

4.1 Metodika (použité metody a techniky šetření)

V teoretické části práce jsem využila metodu analýzy a syntézy odborného textu. Při řešení stanovených výzkumných otázek jsem využila následující dostupné metody:

Pro otázky č. 1 a č. 2 jsem použila statistická šetření, která prováděl elektronickým rozesláním dotazníků Český ústav pro informace ve vzdělávání a dále materiály, které zveřejňuje Výzkumný ústav pedagogický v Praze na svých internetových stránkách a které jsou výsledkem zhodnocení zavádění ŠVP do praxe. Výzkumný ústav pedagogický se zabýval i způsobem zpracování průřezového tématu EVVO ve ŠVP pilotních škol.

Pro otázky č. 3 a č. 4 jsem vytvořila vlastní kombinovaný dotazník, který obsahoval uzavřené, otevřené i volné odpovědi. V první části se vyskytují uzavřené otázky s možností volby ano-ne se zaměřením na způsoby zpracování EVVO ve ŠVP škol našeho regionu. Ve volných otázkách školy specifikovaly jednotlivé způsoby zpracování. Ve druhé části jsem se zaměřila na průzkum důležitosti EVVO ve ŠVP -

v jakém rozsahu je environmentální výchova jejich prioritou či zaměřením. Uzavřenou otázku opět doplňovaly otázky volné, ve kterých školy specifikovaly, jakým způsobem se tato priorita projevuje - navýšení hodinové dotace povinných předmětů, volitelné či nepovinné předměty, projekty apod.

Tiskopis dotazníku je v příloze č. 3.

Otázky č. 5 až č. 7 se týkaly přímo aplikace školské reformy do praxe základních škol. Zde jsem využila diskuze s odborníky z praxe, hlavně z pilotní školy ZŠ Prachatice, Vodňanská 287, ale též studia materiálů, které jsou reakcí na zavádění reformy a shrnují praktické zkušenosti. Velkým přínosem byly přímé hospitace na pilotní škole, kde jsem měla možnost pozorování i přímých ověření.

4.1.1 Průběh a organizace praktického šetření

Tématu své diplomové práce jsem se věnovala od začátku školního roku 2007/08. V první fázi jsem se zaměřila na možnost návštěv na pilotní škole, zkontaktovala jsem se s níže uvedenými odborníky a domluvila bližší spolupráci. Výběr tohoto tématu umožnilo i to, že pilotní škola pracuje v místě mého bydliště.

Ve druhé fázi jsem se zaměřila na studium teoretických podkladů a na základě nich na zpracování výzkumného dotazníku. V této části jsem se zabývala zmapováním způsobu zpracování průřezového tématu environmentální výchova ve školních vzdělávacích programech ZŠ hlavně v Jihočeském kraji. Dále jsem zjišťovala, v jakém rozsahu si školy zvolily toto zaměření jako svoji prioritu. Dotazník jsem elektronickou poštou zaslala jihočeským základním školám na konci srpna 2008, školy v mé oblasti jsem kontaktovala osobně. Protože jsem získala zpět velmi málo podkladů, rozeslala jsem zjednodušený dotazník opakovaně v listopadu 2008. Celkem bylo takto osloveno sto pět škol jihočeského kraje.

Příklady z praxe jsem získala v ZŠ Prachatice, Vodňanská 287 a to přípravy na exkurze, projektové vyučování a terénní výuku, neboť součástí školy je i centrum ekologické výchovy a školní přírodní rezervace. Podmínky této školy znám, v minulosti jsem pracovala jako vedoucí letních táborů, které škola organizovala, a

také jsem zde byla na praxi v rámci studia na SPgŠ. Přípravy jsem ověřila ve spolupráci se zkušenými pedagogy. Zde se jednalo o používané strategie a metody rozvíjející klíčové kompetence a jejich ověření v praxi. Nejčastější praktikovanou metodou byla hospitace (= pozorování) včetně jeho písemného záznamu a fotodokumentace, spolupráce na přípravě a následný rozbor. Zúčastnila jsem se tří celoškolských projektů, dvou exkurzí, dvakrát projektových dnů, dvou projektů centra ekologické výchovy, výuky ve školní přírodní rezervaci, ale také jednání žákovské rady školy a prezentace absolventských prací vycházejících žáků.

Informace a zkušenosti jsem získala prostřednictvím diskuzí s koordinátorem školního vzdělávacího programu, garantem ekologické výchovy, vedoucím pedagogem Stanice zájmových činností - CEV Dřípatka a dalším jejím pedagogem. Velmi vstřícné bylo i vedení této pilotní školy.

4.1.2 Charakteristika lokality

Z přehledu o pilotních školách vyplývá, že jižní a západní Čechy byly zastoupeny v pilotním programu pro tvorbu RVP a následné ověřování tvorby ŠVP pouze dvěma pilotními školami, z nichž jedna nedodržela časový harmonogram a přestala na projektu pracovat. Také například statistika Asociace pedagogů základního školství ve své evidenci členské základny vykazuje velmi nízké procento členů z jihu Čech. Též ze statistických průzkumů, tzv. Rychlých šetření Úřadu pro informace ve vzdělávání vyplývá nízký zájem učitelů o reformu v naší oblasti.

Základní škola Prachatice, Vodňanská 287 pracovala od roku 2002 v pilotním programu MŠMT na tvorbu RVP a následně na tvorbu vlastního ŠVP a jeho ověřování. Tento pilotní program předcházel výslednému schválení a vydání kurikulárních dokumentů i nového školského zákona a zkušenosti pilotních škol značně ovlivnily jejich obsah. Projekt pokračuje stále formou pokusného ověřování. I díky této spolupráci byla škola oceněna v rámci hnutí „Českých 100 nejlepších“ v oboru Nejlepší vzdělávací instituce 2005 jako jediná základní škola.

Ve školním vzdělávacím programu s motivačním názvem „Škola pro každého - škola pro všechny“ z roku 2005 se uvádí, že jde o plně organizovanou základní školu s 1. a 2. stupněm. Součástí školy jsou školní družina, školní klub a školní jídelna. Škola má 18 tříd, 4 oddělení školní družiny s více než deseti zájmovými útvary, jedno oddělení školního klubu, který zároveň organizuje též přes deset zájmových útvarů pro žáky druhého stupně. Počty tříd, oddělení školní družiny a školního klubu i počty zapsaných žáků jsou stabilní. V červnu 2008 získala škola novou součást - Stanici zájmových činností - Centrum ekologické výchovy Dřípatka. Spolu s ní spravuje též školní přírodní rezervaci „Na Vyhlídce“.

Umístění základní školy je v centru 12tisícového města v blízkosti historického jádra, autobusového a vlakového nádraží. Blízkost dopravních spojů ovlivňuje složení žáků – zhruba 1/3 všech žáků školy je dojíždějících.

Provoz školy probíhá v jedné budově ve Vodňanské ulici, která byla postavena v roce 1925 jako nová školní budova pro českou obecnou školu (založena v Prachaticích v roce 1881). Je nejstarší základní školou ve městě. Budova prošla několika stavebními úpravami. Od roku 1996 má výtah do všech podlaží, kterým je zajištěn bezbariérový přístup, a je tedy možné bez větších problémů integrovat tělesně postižené žáky (jediná škola s bezbariérovým přístupem ve městě). V roce 2002 byly přistavěny šatny a některé další prostory – školní družina, učebna výtvarné výchovy. V areálu školy je rekonstruovaný dvůr, školní pozemek, učebna v přírodě a školní hřiště na košíkovou, stoly na stolní tenis, atletická dráha, doskočiště i prostor k volnému pohybu a odpočinku. Součástí je též menší tělocvična s předsálím, kabinetem, šatnami se sociálním vybavením. Prostory školní jídelny se nacházejí v suterénu školy, stejně tak dřevodílna, cvičná kuchyňka i žákovská knihovna, která je budovaná jako informační centrum včetně internetu, kopírky apod. se stálou denní distanční službou. Kromě 18ti kmenových tříd, z nichž některé jsou vybaveny jako odborné pracovny, se zde nachází učebna výpočetní techniky s internetem, výtvarné výchovy a menší jazyková učebna. Škola je vybavena vnitřním televizním okruhem, školním rozhlasem a dostatečně didaktickou technikou. Přístup na internet, k výpočetní technice i kopírkám je ve všech pracovnách pro pedagogy. Internet je zaveden i do některých tříd, počítačová síť je rozvedena po celé školní budově, dále se využívá dataprojektor a pro zdravotně postiženého žáka přenosný počítač.

Velký význam pro program školy má také sousedství Centra ekologické výchovy Dřípatka, které již původně pracovalo při škole a které se stalo jako stanice zájmových činností opět v roce 2008 její součástí. Při škole též vznikla první školní přírodní rezervace ve střední Evropě (1957), ve vzdálenosti cca 5 km od Prachatic, o kterou se stanice stará a využívá ji k terénní výuce. Vztah k životnímu prostředí a environmentální výchova má na škole hluboké kořeny, škola stála při budování průkopnických začátků systému ochrany přírody a aktivně je budovala (osobnost pana učitele Aleše Záveského). Významná je i možnost provozovat ubytovnu, která s CEV souvisí.

Řízená spolupráce učitelů je zprostředkovávána metodickými sdruženími a předmětovými komisemi. Metodická sdružení jsou garantem aplikace strategických postupů uváděných ve ŠVP na 1. a 2. st. i jejich evaluace. Předmětové komise sdružují učitele v souladu se vzdělávacími oblastmi a jsou guaranty stavby osnov jednotlivých předmětů a návaznosti jednotlivých období vzdělávání. Garantem spolupráce v rámci vyučujících v jednom ročníku jsou třídní učitelé. Od roku 1990 hledá škola svoji vlastní cestu ke změnám a inovaci pedagogického procesu. Dle analýzy provedené pracovníky školy, rodiči, žáky, ale i veřejností a zřizovatelem, či ČŠI jsou velmi dobře hodnoceny veškeré aktivity školy i její pověst ve městě. Významná je též školní nabídka nepovinných, volitelných předmětů a zájmových útvarů školní družiny a školního klubu, četná vystoupení kulturních souborů školy pro veřejnost i pro město. Tato prezentace patří též k profilaci školy. Od roku 1990 udržuje škola partnerské kontakty se dvěma bavorskými školami (Neureichenau, Grafenau) i se školami v partnerských městech Prachatic (italská Impruneta, švýcarský Spiez), dochází k četným společným akcím i výměnným návštěvám jak žáků, tak pedagogů i četným společným projektům. Kontakty jsou navázány i se školou v chorvatské Pule, v roce 2004 i s dolnosaskou školou v Gehrden u Hannoveru a v rakouském Aigen-Schlägelu. Finanční prostředky na tyto kontakty získává škola pravidelným zpracováním projektů, převážně Phare (úspěšně od roku 1996). V posledních letech zpracovává i projekty v rámci Fondu česko-německé budoucnosti, ale i Team-sprint (výměnné pobyty) a Sokrates. Kladně je též hodnoceno vedení školy, pedagogický sbor, vztahy mezi pracovníky i žáky, spolupráce školy se Spolkem přátel školy, zřizovatelem i dalšími institucemi a jejich

informovanost i neustálé koncepční zlepšování školního prostředí. Četné finanční prostředky byly získány aktivním úsilím o granty a příspěvky z MŠMT, Jihočeského kraje a od svého zřizovatele města Prachatice. Škola se snaží o získávání sponzorů, dále se zapojila do programů vyhlášených nadací Roberta Bosche, velmi významné bylo zapojení do projektu Člověk v tísní s Českou televizí. Další obsáhlý projekt byl zpracován v rámci podpory výstavby hospice v Prachaticích a na záchranu lesa v Bílých Karpatech (Zachraňte les).

Škola má vypracovaný informační systém, vydává svůj časopis, rozhlasové vysílání a má své webové stránky. Své výsledky prezentuje v místním i regionálním tisku a kabelové televizi. Od druhého pololetí 2004/05 zahájilo na této televizi své vysílání i dětské televizní studio Vodník. O historii školy byl nahrán videodokument. Součástí informačního systému jsou dny otevřených dveří a pravidelné konzultační hodiny všech pracovníků. Škola byla již v minulosti pověřena organizací kurzů pro doplnění základního vzdělání, které probíhaly každoročně. Se změnou podmínek přijímacího řízení na střední školy není v posledních letech o tyto kurzy zájem.

Od školního roku 2005/2006 byla škola určena Jihočeským krajem pro zajištění vzdělávání žáků ze zemí EU v českém jazyce. Důkazem dobrého postavení školy ve městě je její stabilní počet žáků. V posledních letech dochází dokonce k mírnému nárůstu. Vysoké počty jsou i ve školní družině a školním klubu. Žáci školy dosahují tradičně dobrých výsledků ve školských soutěžích v rámci oblasti.

ŠVP vychází z cílů základního vzdělávání a klíčových kompetencí RVP ZV a z koncepce, která vznikla několikaletou snahou o inovaci pedagogického procesu a života školy vůbec, analýzou vlastních možností a schopností pedagogického sboru (nikdo nepřekročí svůj stín), požadavků rodičů a navázáním na tradice školy. Klade důraz na principy humanistické pedagogiky.

Název „ŠKOLA PRO KAŽDÉHO – ŠKOLA PRO VŠECHNY“ není nahodilý. Vyjadřuje základní myšlenku vzdělávacího programu – otevřenost školy všem dětem, rodičům, veřejnosti – a to jak obsahem vzdělání, demokratickými principy, respektováním žáka jako osobnosti, širokou nabídkou, diferencovaným přístupem, vztahy ve škole, naplňováním nejzákladnějších potřeb, společnými prožitky učitelů, rodičů a žáků, tak zapojením školy i jejich absolventů do veřejného života, jejich profesní orientace, schopnost svobodné a tvůrčí práce, samostatného

myšlení a odpovědného rozhodování, chápání globálních vztahů, spřízněnost s přírodou a jejími zákony, soulad s obecně uznávanými životními a mravními hodnotami a demokratickými občanskými postoji. Školní vzdělávací program klade důraz na všestranný rozvoj osobnosti každého jedince a podporu jeho nadání.

Vychází také z tradičního postavení školy v obci a propojuje její působení se životem i potřebami města Prachatic. To je též významný prvek při vytváření občanských kompetencí.

Důležitou úlohu plní a nedílnou součástí ŠVP je právě v této oblasti činnost školní družiny a školního klubu, v posledním roce i Centra ekologické výchovy jako další součásti školy se širokou nabídkou zájmových útvarů, ale též organizováním jednotlivých akcí v průběhu vedlejších prázdnin, letního tábora během hlavních prázdnin i celoškolských akcí v průběhu školního roku. Kapacita školní družiny je každoročně téměř překračována. V rámci klubové činnosti je též možný přístup k informačním technologiím i ve volném čase žáků. Nabídka aktivit pro volný čas vychází ze zájmu žáků a podporuje rozvoj jejich talentu, nadání ve všech oblastech, klíčových kompetencí a cíleně prohlubuje účinnost ŠVP. Nabídka SZČ-CEV Dřípatka je určena nejen žákům školy, ale celé oblasti.

Škola chce otevřít dveře i k orientaci v dalších základních hodnotách pro život každého jedince. Program sleduje rozvíjení a propojení navzájem více vzdělávacích oborů tvořících základ celkové vzdělanosti žáků. Považujeme za nutné naznačit cestu ke zdravému životnímu stylu, kladnému přístupu k ochraně životního prostředí, vést ke schopnosti kulturního a estetického prožitku či vlastní tvořivosti i k zájmu o věci veřejné jak lokálního, tak globálního charakteru.

Hlavní priority ŠVP jsou shrnuty do šesti okruhů, které uvádí následující přehled:

- Zdravý životní styl
- Prohloubení jazykových a komunikačních dovedností
- Výchova kulturního diváka, čtenáře a uživatele informačních a komunikačních technologií
- Otevřená škola
- Estetická výchova
- Environmentální výchova (průřezové téma je zároveň prioritou školy).

Škola má zpracovaný Dlouhodobý program EVVO, který je každoročně aktualizován v Organizaci školního roku (ZŠ PRACHATICE, VODŇANSKÁ 287, 2005).

Dlouhodobý plán EVVO obsahuje příloha č. 4.

V příloze č. 5 je příklad vyhodnocení této oblasti ve Výroční zprávě školy i její součásti - Stanice zájmové činnosti - CEV Dřípatka.

Zpracování průřezového tématu EVVO ve ŠVP uváděné školy je uvedeno v příloze č. 6.

4.2 Charakteristika projektů, exkurzí, terénních vyučování zaměřených na environmentální výchovu

Projektová výuka - časově rozsáhlejší, není určena pro výuku jednotlivostí, ale komplexních témat, vede k pochopení souvislostí a propojuje poznatky jednotlivých oborů. Tyto poznatky a vlastní zkušenosti přímo využívá. Klade důraz na samostatnost, vlastní organizaci, kreativitu, hledání různých způsobů řešení, vyhodnocování průběžných kroků, vzájemnou spolupráci. Konečný výstup celý učební proces představuje a dokumentuje (sborník, plakát, prezentace, vydání školního časopisu nebo dílčí příspěvek, zpracování přípravy na exkurzi apod.). Větší časový úsek při projektové výuce maximálně umožňuje v jejím průběhu používat různé strategické postupy, které se ale využívají i při běžných hodinách. Pro motivaci, naladění uvedu např. komunitní kruh, pro rozbor a pochopení řešeného problému a naplánování postupu metody kritického myšlení, myšlenkové mapy, brainstorming. Pro práci na projektu se volí převážně metody kooperativního učení, skupinová práce - žáci se učí rozdělení rolí, spolupráci, zodpovědnosti za výstup, ale i za proces vzdělávání, autoevaluaci - kritickému zhodnocení práce své i celé skupiny. Vytvořit si kompetenci zhodnotit svůj postup je důležitým prvkem hlavně při využití experimentu a práce s chybou. Pro učení se spolupráci je vhodné využít hru - je metodou nejtvůřivější, vzbuzuje pocit bezpečí a napomáhá k tomu, aby úspěch zažili všichni.

V environmentální výchově má výsostné postavení zážitková pedagogika, která je založena na poznatku, že si člověk více pamatuje či přijímá více informací, pokud je jejich předávání provázeno citovým zážitkem - emocí. Tyto situace jsou tedy při vzdělávání záměrně vytvářeny, se zážitky se následně pracuje. Zážitková pedagogika je aplikována převážně při terénní výuce, pracují s ní hlavně CEV (v příslušné části diplomové práce je také popisována).

Exkurze umožňují komplexní pohled na určité téma, společné bádání, poznávání a praktické uplatnění teoretických poznatků. Je přirozeným vyvrcholením a shrnutím v rámci skupinového prožitku. Naopak skupinová práce je individuálním zkoumáním ve větším časovém úseku. Všechny použité metody velmi umožňují rozvoj klíčových kompetencí žáka.

4.3 Konkrétní přípravy EVVO

4.3.1 Celoškolní projekty

ZASAĎ STROM – VYROSTE PARK (HOSPIC SV. JANA NEPOMUKA NEUMANNA - VÍCELETÝ PROJEKT)

Projekt navazuje na tradiční celoškolní projekty, jejichž témata vycházejí ze života našeho města a problémů, které se ho týkají. První část projektu reaguje na výstavbu hospice v Prachaticích. Žáci se mají seznámit se smyslem hospicové péče, najít k ní kladný vztah a hledat možnosti, jak svými silami finančně přispět ke zdrojům, které jsou nezbytné pro budování hospice rekonstrukci rodného domu sv. Jana Nepomuka Neumanna. S osobností tohoto nejvýznamnějšího prachatického rodáka se také blíže seznámí. O způsobu získávání finančních prostředků budou diskutovat žáci, učitelé i rodiče (celý projekt se týká všech zastoupených skupin). Po výstavbě hospice budou žáci sledovat život jeho obyvatel a zpestřovat jej dle možností svými kulturními vystoupeními. Další částí projektu je spolupráce s občanským sdružením Dřípatka na budování parku na pozemku hospice, převzetí patronátu nad péčí o stromy a následné provádění přiměřené údržby parku. Vlastními

silami se tak zapojí do zkrášlování životního prostředí a dalšího ozelenění města. Je předpoklad odpracování cca 1800 pracovních hodin. Ke zhodnocení své činnosti využijí prezentaci v České televizi, zapojení do akce MŠMT Miliarda stromů pro planetu Zemi a vystoupí také na přehlídce s tématem J. N. Neumann, kterou vyhláší českobudějovická diecéze. Neplánovaně byl projekt zakončen nabídkou České televize k účasti na natáčení dokumentu Člověk v tísní a na základě navázané spolupráce vyvrcholil setkáním 50ti žáků v pražském Paláci kultury se sirem N. Wintonem, zachráncem stovek hlavně židovských dětí za 2. sv. války při jeho prvním návratu do Prahy.

Též neplánovaně měli možnost žáci besedovat s ministryní školství při její návštěvě školy i parku.

Předmět:

V první fázi na 1. st. převážně Prvouka, Vlastivěda, na 2. st. Výchova ke zdraví, Výchova k občanství, Hudební výchova, Český jazyk, kroužky a nepovinné předměty hudební skupina, přípravný zpěv, lidové tance. Spolupráce s žakovskou a rodičovskou radou, třídní samosprávou, redakčními radami školního časopisu Paprsek, rádia Junior i školního televizního vysílání Vodník.

Ve 2. fázi převážně Pracovní výchova, činnost oddělení školní družiny, projektové dny, Barevné vyučování - spolupráce starších s mladšími, volnočasové aktivity půldenní i celodenní - dobrovolná účast tříd.

Ročník:

1. – 9. ročník ZŠ

Pomůcky:

Prostředky jednotlivých redakcí (multimediální studio), plakáty, tiskový výstup z besed. Výroba na vánoční trhy, pomůcky na benefiční vystoupení jednotlivých zájmových útvarů. Materiály pro představení parku - plánky, metodické listy, nabídka stromů a keřů a jejich představení ve třídách.

Pracovní pomůcky - nářadí na zahradnické práce, zajištění odvozu odpadu, přivezení a odvezení většího nářadí. Dokumentace práce, fotoaparát, kamera. Materiál pro výstavu. Materiál pro hry v parku, metodické listy. Materiál pro vydání zvláštního čísla Paprsku. Počítač, program na zpracování prezentace. Pozvánky na otevření parku.

Učivo:

- Péče o staré a nemocné lidi.
- Významné osobnosti našeho města.
- Významné stavební památky, historické jádro města.
- Výroba jednoduchých dárkových předmětů.
- Grafické listy - linoryt.
- Zastupitelská demokracie a její složky.
- Plakát, zásady jeho výroby.
- Mediální výchova - příprava mediálních sdělení.
- Struktura okrasných ploch.
- Okrasné stromy a keře.
- Postup při různých zahradnických činnostech - rýpání, mulčování, plení, kypření, výsadba stromů a keřů, hnojení, zálivka apod.
- Návěst kulturních vystoupení.
- Co je vernisáž, příprava výstavy, výtvarné řešení prostoru i kompozice plochy.
- Řízení města, městské orgány.
- Význam zeleně pro životní prostředí.

Dílčí výstupy:

- Žák se aktivně a dobrovolně podílí na budování nové zelené plochy v centru města.
- Žák chápe nutnost ochrany přírody, orientuje se v regionálních podmínkách ochrany přírody, uvědomuje si vztahy člověka a prostředí a důsledky lidských činností na prostředí.
- Poznává a určuje okrasné stromy a keře, pečuje o ně, prakticky provádí základní zahradnické dovednosti.
- Prakticky ověřuje vzájemné působení člověka a životního prostředí.
- Poznává orgány města, jeho řízení. Seznamuje se s osobností J. N. Neumanna.
- Chápe strukturu sociální péče státu, ale i principy vzájemné pomoci a charitativní činnosti.

- Pěvecké a hudební dovednosti aplikuje ve sborovém zpěvu s doprovodem, při tanci, při hře v hudební skupině, při dramatizaci. Principy kompozice, výtvarné zkratky aplikuje při řešení konkrétního úkolu.
- Učí se komunikovat o problémech životního prostředí.

Klíčové kompetence:

Kompetence komunikativní: žák využívá informační a komunikační prostředky k aktivnímu zapojení do spol. dění, ke kvalitnímu předávání informací, k zajištění organizace nutné pro splnění úkolu. Ke komunikaci využívá i prostředky mediální výchovy. Na úrovni komunikuje i při společenských akcích, při setkáních s významnými osobnostmi. Aktivně komunikuje ve skupině, dodržuje pravidla diskuze, respektuje názor druhého.

Kompetence pracovní: žák používá bezpečně pracovní nástroje, plní své povinnosti a závazky, dbá na ochranu svého zdraví a zdraví svých spolužáků, dodržuje doporučené postupy.

Kompetence občanské: žák chápe základní ekologické souvislosti, respektuje požadavky na kvalitní životní prostředí, na jeho aktivní vytváření i jeho ochranu. Vytváří si vztah k prostředí, ve kterém žije. Vytváří si vztah ke starým a nemocným lidem a citlivě jej uplatňuje. Má kladný vztah ke kulturním hodnotám a činnosti našich předků.

Kompetence k učení: vyhledává a třídí informace, efektivně je využívá v procesu učení. Zhodnocuje své postupy, experimentuje, učí se z chyb. Provádí záznamy o své činnosti.

Kompetence sociální a personální: prožije společný zážitek, uvědomuje si jej, rozvíjí své pozorovací schopnosti. Pochopí svůj podíl na práci skupiny. Poznává principy charitativní činnosti a aktivně je naplňuje.

Kompetence k řešení problémů: podílí se na společné organizaci a přípravě akcí, přispívá aktivně ke společnému řešení problémů, hledá varianty řešení. Uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí.

Popis a harmonogram projektu:

Část projektu – rozsah	Popis činnosti
Zahájení, příprava projektu - 14 dní	Jednání s žákovskou radou – beseda s MUDr. Koptíkem, vysvětlení pojmu Hospic, význam výstavby. Diskuze ve třídách, možnosti sběru finančních prostředků, besedy – problematika Hospice.
Organizace benefičních a podpůrných akcí – 6 měsíců	Organizace sběrových akcí (2x), vánoční trhy – školní i městské (výroba a prodej výrobků), příprava a realizace společného koncertu všech škol v Prachaticích. Samostatné iniciativy jednotlivých tříd.
Zahájení výstavby a otevření hospice – jaro 2005	Účast žákovské rady i dalších zástupců tříd.
Význam hospicové péče – léto 2006	Podpora života v hospici – účast na dnech otevřených dveří, vystupování pro obyvatele (Vánoce, Velikonoce) – školní hudební tělesa, jednotlivé třídy.
Podzim 2006 – příprava 2. části projektu – budování parku	Jednání s občanským sdružením Dřípatka, vysvětlení projektu žákovské radě, motivační akce ve všech třídách (vysvětlení), výběr třídních stromů ve všech třídách.
Jaro 2007 – jaro 2008	Po provedených terénních úpravách, zapojení všech tříd do budování parku (žáci školy, rodiče, pedagogové, provozní pracovníci).
Podpůrné akce – průběžné termíny po jednání s Dřípatkou	Koncert pro všechny zapojené do projektu (se SPgŠ Prachatice). Den her v parku hospice sv. J. N. Neumanna (s DDM Prachatice). Otvírání studánek 1. 6. (CEV Dřípatka), pro veřejnost. Benefiční koncert pro Hospic – účast všech ZŠ v Prachaticích.
Říjen 2007	Návštěva ministryně školství v parku. Vernisáž výstavby – PROJEKT ZASAŽ STROM - VYROSTE PARK.

Slavnostní otevření parku Hospice sv. Jana Nepomuka Neumanna – květen 2008	Pozvání všech budovatelů parku + veřejnosti, akce města Prachatice.
Prezentace parku v rámci projektu ČT 1 – Člověk v tísní – jaro 2008	Natočení TV dokumentu ve spolupráci s ČT 1 (prezentují žáci 9. ročníků).
Účast v soutěžní přehlídce JIHOČESKÉ DIECEZE – J. N. NEUMANN – květen 2008	Prezentují žáci 9. ročníků.
Červen 2008 – vysvěcení sochy sv. J. N. Neumanna	Pro celou veřejnost, akce města Prachatice.

Autoevaluace:

Zhodnocení jednotlivých etap zveřejněním a medializací výsledků, pravidelné třídní chvílky o projektu, koncert pro všechny účastníky projektu. Možnost hromadné účasti na otevření parku.

DEN ZEMĚ
(měsíční projekt)

Projekt je zaměřen na podporu environmentální výchovy na škole. EVVO zasahuje do většiny předmětů prakticky po celý školní rok. Rovněž na tomto projektu se podílí většina vzdělávacích oblastí, protože každá má svůj specifický význam v působení na žáka. Mají za úkol zdůraznit nutnost ekologického chování všech lidí,

jsou směřovány do období příprav oslav mezinárodního svátku - Dne Země, tj. hlavně na měsíc duben, s připomenutím konkrétního dne - 22. dubna.

Žáci si připomínají nejen vznik a historii oslav Dne Země, ale hlavně se podílí na konkrétních činnostech, které vedou k aktivní účasti na ochraně a utváření životního prostředí, k poznání významu odpovědnosti každého jedince za své jednání a chování v zájmu udržitelnosti rozvoje lidské civilizace.

Předmět:

Na 1. st. přesuny výuky tak, že je téma zařazeno do předmětů Prvouka, Přírodověda, Vlastivěda, Pracovní výchova, Tělesná výchova, Hudební výchova. Na 2. st. změna organizace vyučování - projektový den, Pracovní výchova, Přírodopis, Výchova k občanství, Hudební výchova, Český jazyk, kroužek Hra v hudební skupině, oddělení školní družiny.

Ročník:

1. – 9. ročník ZŠ

Pomůcky:

Počítač – internet, rozhlasové vysílání, třídění sběru – papír, jarní rostliny, školní časopis a vněm uvedená soutěž: Hádanky o Zemi aneb ekologie vážně i nevážně. Odpady, ukázky dravců. Pro akce „Uklidme svět“ rukavice, pytle na odpad. Pro nácvik písně „Chválím Tě, Země má.“ notový materiál, hudební nástroje, mávátko z krepového papíru.

Učivo:

- Den Země – historie oslav.
- Péče o kultury.
- Druhy odpadu a jeho likvidace recyklace odpadu.
- Nerosty regionu.
- Poznávání rostlin.
- Natura 2000.
- Ekologie – výběr základních pojmů.
- Ekologie – praktické úkoly.
- Různorodá problematika v závislosti na nabídce CEV.
- Dravci.

- Význam národních parků, poznávání oblasti Prameny Vltavy a Šumavského národního parku.
- Pěvecké dovednosti, nácvik písně a hudebního doprovodu.

Dílčí výstupy:

1. Žák chápe příčiny vzniku oslav Dne Země, zná historii těchto oslav, podílí se na úpravě zeleně v okolí školy i ve škole.
2. Žák chápe význam třídění odpadu a jeho recyklace, chápe nutnost ochrany přírody, orientuje se v regionálních podmínkách ochrany přírody.
3. Poznává a určuje běžné jarní rostliny regionu, orientuje se v základních otázkách týkajících se ekologie.
4. Praktické ověření vzájemného působení člověka a životního prostředí.
5. Rozšiřování ekologické „gramotnosti“.
6. Charakteristika našich nejnámějších dravců, seznámení se s dalšími vzácnými druhy savců.
7. Aktivně se podílí na ochraně přírody a životního prostředí.
8. Pěvecké a hudební dovednosti aplikuje ve sborovém zpěvu s doprovodem.

Klíčové kompetence:

Kompetence komunikativní: žák využívá informační a komunikační prostředky ke svému rozvoji a k aktivnímu zapojení do společného dění.

Kompetence pracovní: žák používá bezpečně pracovní nástroje, plní své povinnosti a závazky, dbá na ochranu životního prostředí.

Kompetence občanské: žák chápe základní ekologické souvislosti, respektuje požadavky na kvalitní životní prostředí a respektuje požadavky na ochranu ohrožených živočišných druhů, vytváří si vztah k prostředí, ve kterém žije.

Kompetence k učení: vyhledává a třídí informace, efektivně je využívá v procesu učení.

Kompetence sociální a personální: prožije společný zážitek, pochopí svůj podíl na práci skupiny.

Kompetence k řešení problémů: podílí se na společné organizaci a přípravě akcí.

Popis a harmonogram projektu:

Část projektu – rozsah	Popis činnosti
Motivační část	Seznámení se s historií Dne Země, práce s informačními zdroji – internet, tisk, televizní a rozhlasové vysílání, školní rozhlasová relace k 22. 4.
Jednotlivé třídy průběžně - TU, učitelé PV	Jarní úklid okolí školy, rozčlenění prostor v okolí školy na jednotlivé sektory, za jejichž úklid odpovídají jednotlivé třídy (resp. třídní učitelé).
Obvyklá organizace, 2 termíny sběrové akce	Sběrová akce, průběžné třídění sběru (papír) a jeho příprava k odevzdání v určený den.
SZČ - CEV Dřípatka	Návštěvy výstav souvisejících s ochranou životního prostředí, seznámení žáků s horninami a nerosty v okolí Prachatic.
Předmětová komise Př, v jednotlivých hodinách	Výstavka jarních rostlin v učebně přírodopisu, jejich poznávání a určování v hodinách přírodopisu.
Předmětová komise Př, učitelé ČJ, redakční rada časopisu Paprsek	Soutěž zveřejněná ve školním časopisu Paprsek (Hádanky o Zemi aneb Ekologie vážně i nevážně).
PK Př, red. rada	Založení ekopokusů v každém ročníku (recyklace odpadu, kyselá dešť, vedení roztoku stonkem, problematika ozonu). Informace o těchto pokusech na stránkách školního časopisu.
Dle rozpisu návštěvy akce- vedení školy	Ukázka ze života dravců. Ukázka dravců, jejich způsobu života, způsob ochrany dravců a jejich význam v přírodě.

8. – 9. ročník, celodenní akce	Zapojení do akce „Ukličme svět“ – KVILDA, PRAMENY VLTAVY, spolupráce s Obecním úřadem na Kvildě (pytle, rukavice).
Průběžný nácvik v hod. HV a na nepovinných předmětech a kroužcích. 22. 4. – velká přestávka, školní pozemek, redakční rada a studio televizního vysílání Vodník	Vyvrcholení Dne Země 22. 4. – společný zpěv písně Chválím Tě, Země má. Zahájení vedením školy a vedením projektu. Zpěv s doprovodem školní kapely, natáčení a fotografování.

Autoevaluace:

Pozorování, rozhovor – znalost konkrétních příčin a počátku oslav Dne Země, uklizené prostory v okolí školy. Hodnocení množství odevzdaného papíru. Pozorování aktivního zájmu žáků o danou problematiku. Určování rostlin. Účast na společném zpěvu chorálu Chválím Tě, Země má. Účast na jednotlivých úklidových akcích a sběrových akcích. Zájem o soutěže v Paprsku.

4.3.2 Jednotlivé projekty

ČÍSLA A PŘÍRODA

Cílem je opakování a upevnění učiva matematiky – trojčlenka a procenta - s využitím uvědomění si významu zeleně pro život na Zemi, řešení různých problémových situací, rozpoznání a pochopení významu přírody, využití získaných vědomostí a dovedností k zaujímání správných postojů k ochraně přírody a péče o ni. Teoretické úkoly jsou doplněny praktickým cvičením – vážení, zjišťování výšky

stromu apod. Součástí výstupu je zhotovení nástěnky, tzv. prezentace zjištěných skutečností.

Předmět:

Matematika, Přírodopis, Fyzika, Český jazyk

Ročník:

7. ročník ZŠ

Pomůcky:

Listy břízy, pracovní listy, psací pomůcky, literatura, laboratorní přístroje, výškoměr.

Učivo:

- Vážení na laboratorních vahách.
- Odhady, trojčlenka a procenta (užití v praktických úlohách – vypařování vody, produkce kyslíku).
- Význam zeleně ve městě.
- Slohový výcvik (slohový útvar podle vlastního výběru)
- Hodnocení spolupráce.

Dílčí výstupy:

- Žáci mají možnost vyjádřit své pocity a očekávání z projektu.
- Vytvářejí skupiny, formují společné prvky pro členy skupiny, volí pojmenování své skupiny.
- Provádění odhadů a zjištění skutečné hmotnosti přesného materiálu, s využitím zjištěných údajů, zjištění množství vody potřebné k růstu.
- Formování pojmu „městská zeleň“ a hodnocení jejího významu pro člověka.
- Uvědomění si významu vypařované vody a pro život ve městech – pochopení nezastupitelnosti produkce kyslíku pro život organismů.
- Odhadování výšky stromu, zjištění výšky výpočtem s využitím znalosti trojčlenky a zjištění výšky stromu pomocí speciálního měřidla (výškoměru).
- Písemný projev na téma: Co pro mě znamená příroda?
- Hodnocení projektu.

Klíčové kompetence:

Kompetence komunikativní: žák formuje své myšlenky, naslouchá promluvám druhých, vhodně na ně reaguje. Rozumí různým typům textů a záznamů,

obrazovým materiálům, zapojuje se do diskuze. Formuje své myšlenky a vyjadřuje je v písemném projevu.

Kompetence sociální a personální: žák přijímá svou roli ve skupině, učí se v ní pracovat, podílí se na vytváření příjemné atmosféry, respektuje názory druhých.

Kompetence pracovní: bezpečně manipuluje se svěřenými pomůckami.

Kompetence k řešení problémů: žák pochopí problém, naplánuje způsob jeho řešení, vytváří písemné záznamy, dovede prezentovat práci skupiny. Využívá získaných vědomostí a dovedností k řešení úloh z praktického života.

Kompetence k učení: žák vyhledává a třídí informace vhodné k řešení problému.

Popis a harmonogram projektu:

Hodina / čas	Popis činnosti
1. 15'	Proč a jak? (seznámení s očekáváním žáků, nastínění jednotlivých částí projektu). Přivítací kruh - ranní pozdravení. Komunitní kruh – jak se dnes cítíme, proč jsme si zvolili tento projekt.
10'	Vytvoření částečně řízených skupin – rozdělení rolí ve skupině.
20'	Zeleň ve městě a její význam (názory, počáteční znalosti a zkušenosti). Žáci plní úkol sami i ve skupině.
2. 25'	Voda podmínka života – žáci pracují podle pracovních listů ve dvojicích, popřípadě ve čtveřicích, porovnávají výsledky své práce.
20'	Význam zeleně – teoretický úvod – žáci vyhledávají údaje v odborné literatuře, pracují ve skupině, seznamují ostatní se svým řešením.
3. 45'	Význam zeleně – konkrétní příklady podle pracovního listu.
4. 45'	Různé způsoby zjišťování výšky stromu – odhadují výšku stromu, zjišťují ji výpočtem a také pomocí výškoměru.
5. 20'	Čím je pro mě příroda? Slohová práce na téma: Co pro mě znamená příroda?
10'	Tvorba informačního panelu (nástěnky), prezentace výsledků

	projektů.
15'	Hodnocení práce na projektu – žáci samostatně vyplňují pracovní list zaměřený na hodnocení spolupráce a podílu jednotlivých členů na práci skupiny.

Autoevaluace:

Hodnocení společné práce v komunitním kruhu, porovnávání zjištěných výsledků jednotlivých skupin, hodnocení práce své skupiny, hodnocení ostatními skupinami, evaluace zaměřená na pozitivní hodnocení, v případě chyb snaha najít řešení na jejich odstranění.

PRACOVNÍ LIST

Spotřeba vody

1. Odhadněte, kolik lístků břízy má hmotnost 100 gramů. Potom zjistěte hmotnost těchto lístků na laboratorních vahách, naměřenou hodnotu запиšte.

Zjištěná hmotnost: $m = \dots\dots$ gramů.

Porovnejte, o kolik jste se ve svém odhadu 100 gramů lístků lišili.

Rozdíl odhadu a skutečnosti činí $\dots\dots$ gramů.

Doplňte (uberte) určitý počet lístků tak, aby hmotnost vážených lístků byla přesně 100 gramů. Spočítejte, kolik lístků má hmotnost 100 gramů.

Hmotnost 100 gramů má $\dots\dots\dots$ lístků břízy.

Zjistěte, kolik lístků na 100 gramů napočítaly ostatní skupiny žáků. Spočítejte, kolik lístků je průměrně obsaženo ve 100 gramech lístků. Výsledek запиšte.

Hodnoty $\dots\dots\dots$ ostatních $\dots\dots\dots$ skupin:

.....

Průměrně má hmotnost 100 gramů $\dots\dots\dots$ lístků břízy.

2. Jeden vzrostlý strom má listovou plochu $1\,600\text{ m}^2$, na ni připadá průměrně 800 000 listů. Na vytvoření 100 gramů listů spotřebuje bříza asi 85 kg vody. Spočítejte, kolik vody bude potřebovat celý strom.

..... listů 85 kg vody
 800 000 listů x kg vody

Celý strom spotřebuje na vytvoření svých listů kg vody.

Produkce kyslíku

1. Jeden hektar lesa produkuje kyslík pro 20 – 30 lidí (jehličnatý les více, listnatý méně). Jak velký les vyprodukuje takové množství kyslíku, které by vystačilo pro město jako jsou Prachatice, tj. pro město s asi 12 000 obyvateli?

20 lidí	1 ha	30 lidí	1 ha
12 000 lidí	x ha	12 000 lidí	x ha

Spočítejte průměr z těchto dvou zjištěných hodnot:

Průměrná rozloha lesa, který produkuje kyslík pro 12 000 obyvatel, je ha.

2. Jedno proudové letadlo spálí za 8 hodin letu 45 tun kyslíku, což je spotřeba kyslíku pro asi 8 tisíc lidí na celý den.
Za jak dlouho spálí proudové letadlo množství kyslíku, které by za celý den spotřebovali obyvatelé našeho města (počítejte opět 12 000 obyvatel)?

Jedno letadlo spotřebuje kyslík pro 12 000 lidí na celý den za hodin.

3. Automobil spotřebuje na 100 km tolik kyslíku, kolik ho nadýchá jeden člověk za celý rok.
- a) „sváteční“ řidič, který ujede 7 000 km ročně, spotřebuje roční potřebu kyslíku pro osob,
- b) jestliže řidič ujede ročně 35 000 km, spotřebuje kyslík pro lidí.

Vypařování vody

1. Lesní dřeviny fungují jako nepřetržitě pracující čerpadla vody. Koruny stromů a keřů zachycují velký podíl vody z mlh a rosy, a tím zvyšují podíl srážek až o 20 %. Jeden hektar lesa vypaří až 350 litrů vody za jednu hodinu. Zjistěte, kolik vody vypaří za jeden den 500 hektarů lesa.

500 hektarů lesa vypaří do ovzduší za jeden den asi litrů vody.

2. Zvýší-li se relativní vlhkost vzduchu o 15 %, člověk vnímá pokles teploty asi o 3,5° C. Jak vysvětlíte, že pobyt v horkém létě na pláži u moře je mnohem příjemnější než pobyt ve městě?

3. Kdybychom stromy důmyslně rozestavěli kolem domu, snížili bychom ochlazování domu, které zčásti způsobuje i studený vítr. Stromy by nám pomohly ušetřit asi 10 % energie potřebné k vytápění či klimatizaci. Spočtete, kolik energie potřebné k vytápění rodinného domku bychom ušetřili, jestliže vytápění středně velkého rodinného domku stojí přibližně 30 000 Kč ročně.

S pomocí stromů bychom ušetřili asi Kč.

Výška stromu

1. **Odhadněte** výšku daného stromu. $v = \dots\dots$ metrů.
2. Spočtete výšku stromu, jestliže zjistíte **délku stínu** stromu a délku stínu metrové tyče.

1 m délka tyče m stín tyče
x m výška stromu m stín stromu

Výška stromu je metrů.

3. Zjistete výšku stromu v **porovnání s výškou postavy**.

Výška postavy: metrů

Poměr výšky postavy a výšky stromu (určete odhadem, kolikrát je strom vyšší než postava).
.....

Výška stromu: metrů

Výška stromu je metrů.

4. Zjistěte výšku stromu pomocí **speciálního měřidla**.

Výška stromu = metrů

Zjištěná výška stromu, která vyplývá z porovnání údajů všech měření, je asi metrů.

Co pro mě znamená příroda?

.....

.....

.....

4.3.3 Příklady exkurzí

GEOLOGICKÁ EXKURZE ŠUMAVA – KÁMEN NENÍ ČLOVĚK

Jednodenní exkurze završuje učivo geologie v lokalitě Šumava. Seznámení s erozní činností vody a s využitím vodní energie člověkem. Čerpání přírodního bohatství Šumavy a její historie.

Předmět:

Přírodopis, zeměpis, dějepis, tělesná výchova

Ročník:

9. ročník ZŠ

Pomůcky:

Pracovní list, okopírovaná mapa, psací potřeby, turistické vybavení

Učivo:

- Stavba hornin a jejich výskyt na Šumavě – geologická expozice Rokyta.
- Využití přírody člověkem.
- Vliv čtvrtohorního zalednění na reliéf krajiny.

- Praktické poznání činnosti tekoucí vody v korytě Vydry – naučná stezka.
- Významné osobnosti vztahující se k životu na Šumavě.
- Devastace přírody člověkem v minulosti (těžba rašeliny).
- Ochrana přírody - národní parky.

Dílčí výstupy:

- Žák aplikuje teoretické poznatky v praxi, při určování hornin šumavského pohorí.
- Seznamuje se se stavebními pracemi na kanálu na splavování dřeva, získává úctu k památkám minulosti.
- Aplikuje a upevňuje si poznatky o šumavských pláních a rašeliníštích. Dokáže poznat viklany a kamenná moře, určí jeho původ. Poznává obří hrnce, obrovské valouny, vydří kaňon a ničivou sílu vody při povodni.
- Poznává historii Šumavy a její osobnosti - J. Rosenauer, K. Klostermann, B. Smetana.
- Poznává ochranu přírody v praxi, chápe význam národních parků.

Klíčové kompetence:

Kompetence k učení: poznává zrakem, hmatem strukturu zrnitosti žuly, vývojové epochy planety v oblasti Šumavy v tabulárním modulu.

Kompetence k řešení problémů: žák samostatně řeší úkol, zpracovává pracovní listy, aplikuje teoretické poznatky.

Kompetence komunikativní: žák spolupracuje ve skupině, společně řeší úkol, využívá přístupné zdroje i terénu.

Kompetence občanské: žák si váží hodnot vytvořených předky, aktivně přistupuje k ochraně přírody.

Kompetence osobnostní a personální: žák překonává nepohodlí, posiluje volní vlastnosti, pomůže spolužákovi, vytváří si vztah k přírodě a životnímu prostředí.

Kompetence pracovní: žák provede nákres do pracovního listu, zakreslí trasu do mapy, sbírá vzorky materiálu.

Popis a harmonogram exkurze:

Čas	Popis činnosti
7:30 – 9:15	Odjezd z ČB po trase Prachatice, Vimperk, Horská Kvilda. Průvodcování žáky po trase (centra Šumavy- Prachatice, Vimperk, Boubín, Označení národního parku při vstupu).
9:15 – 9:45	Zastávka na Horské Kvildě - seznámení s první zónou národního parku, informační tabule o ochraně přírody, výstup na vyhlídkovou věž- zde se nacházejí teplotní grafy a tabulky dokazující nejstudenější místo Šumavy. Ukázka původního rašeliniště a rašeliniště po činnosti člověka - po těžbě borkových cihel - příklad devastace krajiny člověkem. Rýžování zlata na Šumavě (zlatonosné potoky, sejpy).
9:45 – 10:25	Přejezd přes Kvildu na Modravu k hrazenému mostu přes Vydrů - začátek plavebního kanálu.
10:25 – 11:25	Seznámení s osobností J. Rosenauera - významná technická památka, využití krajinného reliéfu člověkem, život na Šumavě v minulosti (osídlování, pastevectví, těžba a zpracování dřeva), výhled na Královácký dvorec Antýgl - historie ochrany hranic.
11:25 -12:45	Prohlídka geologické expozice Rokyta - rozdělení do 2 skupin. 1. Skupina - prohlídka expozice v exteriéru - horniny Šumavy. 2. Skupina - prohlídka informačního centra, historie šumavského osídlení, expozice plavení dřeva na Šumavě. Zpracování pracovního listu.
12:45 – 15:00	Naučná stezka Povydrří. Seznámení s erozivní činností tekoucí vody (jednotlivé tekoucí útvary), osobnost K. Klostermanna, fauna a flora (informativní tabule). Práce s pracovním listem. Zakončení na Čenkově Pile.
15:00 - 15:30	Odpočinek na Čenkově Pile.
15:30 – 16:00	Návštěva elektrárny na Čenkově Pile – využití vodní energie na horním toku řek. Strom B. Smetany (Symfonická báseň - Má Vlast).

16:00 – 17:45	Návrat do ČB přes Kašperské Hory (historie těžby zlata, historie zlaté stezky, Karel IV.). Dokončení pracovního listu - zpracování trasy exkurze.
---------------	---

Autoevaluace:

Vyhodnocení pracovních listů a náskresů, slovní shodnocení učitelem na konci exkurze.

PRACOVNÍ LIST

- Po trase Prachatice – Vimperk se nachází Mářský vrch. Čím je tak zajímavý?
(*nachází se zde kamenné moře*)
- Za Vimperkem můžeme vidět označení národního parku. Jak vypadá? Zkus popsat i nakreslit.
- Vyhlídková věž Horská Kvilda. Napište rostliny, kterým říkáme „pozůstatky doby ledové“
(*Bříza zakrslá*)
- Co jsou to sejpy?
(*hromady vyrýžované hlušiny z potoka při rýžování zlata*)
- Modrava. Co to je bývalá železná opona?
(*ochrana hranic dráty s elektrickým napětím*)
- Informační centrum „Rokyta“. Dřevo se v kanále splavovalo jako
 - a) vor
 - b) kulatina
- Povydří. Jak se jmenuje jediná turistická chata pro námořníky?
(*Turnerova chata*)
- Jak se nazývá turbína v elektrárně Čenkova Pila?
 - a) Kaplanova
 - b) Francisova
- Elektrárna má náhon vždy vedený v dřevěném korytě - jak se jmenuje?
(*van troky*)
- Jak se jmenují řeky, které vytvářejí tok řeky OTAVY?
(*Křemelná, Vydra*)

4.3.4 Programy SZČ - CEV Dřípatka

V PŘÍRODĚ ZA ŠKOLOU I – CEV – DŘÍPATKA

Cílem je opakování, shrnutí, prohloubení poznatků z přírodovědného učiva 1. stupně ZŠ, využití regionálního principu. Uvést žáky do přírodopisu s ekologickým zaměřením. Rozvíjet samostatnost v řešení úkolů a daného problému a spolupráce ve dvojicích. Upevňování dovednosti pozorovat – v přímém kontaktu s přírodninami. Uvědomění si rozmanitostí přírody, seznámit se s územním chráněným zákonem - nácvik zásad pobytu v přírodě. Upevňování dovednosti využívat literatury jako zdroj poznatků, práce s turistickou mapou apod.

Předmět:

Přírodopis, Občanská výchova, Zeměpis, Matematika

Ročník:

6. ročník ZŠ

Pomůcky:

Klobouk, přírodnina pod klobouk (oříšek, jedlá houba, plšík, choroš, hálky, otisk stopy apod.), sada pomůcek na vybraná zastavení, „stereomikroskopy“ a sady pro výzkum půdní hrabanky, pila břichatka, chůdy, v košíku: zrcátka, šátky, sáček přírodnin a zajímavostí, papírové role různých průměrů.

Učivo:

Opakování a prohloubení přírodovědného učiva z 1. st., předměty Př, VO (Výchova k občanství), Zeměpis, Matematika, Fyzika.

Dílčí výstupy:

- Žák poznává ochranu přírody v praxi, respektuje zásady pobytu v přírodě, seznamuje se s územním chráněným zákonem.
- Orientuje se v práci s turistickou mapou, určuje světové strany, směry, lokální místa.
- Seznamuje se s prací s Klíčem vodních živočichů.
- Poznává některé živočichy a přírodniny v jejich přirozeném prostředí (ptáky, horniny a nerosty). Chápe jejich význam a využití pro život člověka - lom, stavební materiál. Provádí nákresy, poznává odlišnosti.
- Seznamuje se s různými zdroji energie, přemýšlí nad jejich významem pro udržitelnost životního prostředí.

- Z praktické situace vyvozuje druhy odpadů, seznamuje se s jejich recyklací či likvidací.
- Oheň - dobrý sluha, ale zlý pán.
- Poznává historii vzniku školní přírodní rezervace, poznává osobnost p. učitele A. Záveského.

Klíčové kompetence:

Kompetence k učení: žák poznává různé druhy učení, poznává zrakem, hmatem, využívá různých zdrojů včetně pomoci kamaráda, zážitkem je motivován k učení.

Kompetence k řešení problémů: žák samostatně řeší úkol, zpracovává pracovní listy, aplikuje teoretické poznatky.

Kompetence komunikativní: žák spolupracuje ve dvojici, společně řeší úkol, využívá přístupné zdroje i terénu.

Kompetence občanské: žák si váží hodnot vytvořených předky, aktivně přistupuje k ochraně přírody.

Kompetence osobnostní a personální: žák překonává nepohodlí, posiluje volní vlastnosti, pomůže spolužákovi, vytváří si vztah k přírodě a životnímu prostředí. Rozvíjí svoje smysly a pozorovací schopnosti včetně schopnosti vnímat prožitek i jej posoudit. Kriticky posoudí svoji práci.

Kompetence pracovní: žák provede nákres do pracovního listu, zdokonaluje se v práci s mapou, překonává terénní překážky, dbá o ochranu svého zdraví a zdraví svých spolužáků, sbírá vzorky materiálu, dodržuje pracovní postup.

Popis a harmonogram výukového programu:

Čas	Popis
10 min	Úvod a poučení jak se ve státní přírodní rezervaci chovat
1,5 h	Úkoly na vybraných stanovištích naučné trasy <u>6. Snos pro nerosty a horniny</u> Pomocí zdejší výstavky urči tyto 3 vzorky nerostů. Najdi zde ukázkou horniny, která se těží v prachatickém velkolomu Kobylí hora jako stavební kámen. Zapiš její název. <u>11. Pozorovatelná</u>

	<p>Vylez na pozorovatelnu, ve směru na krmelec najdi strom s vycpaninou ptáka. Pomocí dalekohledu urči jeho druh. (Nápověda: datel černý, strakapoud velký, kos černý).</p> <p><u>13. Globální rozcestník</u></p> <p>Na mapě najdi město Prachatice a území „ Pod vyhlídkou“, kde právě teď jsi. Na které světové straně od města se nachází? Směrovky rozcestníku Ti napoví, ale chtějí Tě také nachytat. Nedej se!</p> <p><u>16. Drndal</u></p> <p>Prohlédni si zde nalovené vodní živočichy. Označený druh urči pomocí obrázkového klíče.</p> <p><u>20. Krmiště</u></p> <p>Pobytová znamení upozorňují na přítomnost živočichů, které nemusíme ani spatřit. Poznáš, kterým živočichům patří zde v lese nasbíraná pobytová znamení? K jednotlivým číslům doplň název živočicha. Obrázky Ti napoví.</p> <p><u>23. Alternativní zdroje energie</u></p> <p>Prohlédni si zařízení využívající sluneční a větrné energie. Odhadni, za jak dlouho se bude vařit voda v tomto hrnci (za předpokladu plného slunečního svitu).</p> <p>Nápověda: celý den, ½ hodina, 2 hodiny, 5 minut</p> <p>Který zdroj energie, jež znáš, je podle tvého názoru, nejméně přátelský k životnímu prostředí?</p> <p><u>24. Pramen</u></p> <p>Teploměrem zjistí teplotu vody. Dále změř pomocí odměrného válce a stopek, množství vody (v mililitrech), která vyteče z pramene za 10 sekund. Vypočti, kolik vody vyteče z pramene za 1 sekundu. Výpočet si můžeš ověřit stopkami. Ochutnej pramenitou vodu. Je pitná.</p> <p>Víš, co může znečistit vodu v přírodě?</p> <p><u>25. Genofondová plocha masožravých a bahenních rostlin</u></p> <p>Máš povoleno odtrhnout 1 zralý plod označené rostliny kosatce</p>
--	---

	<p>sibiřského. Odhadni, kolik skrývá uvnitř semen. Odhad zapiš. Poté na misce plod otevři a spočti je. O kolik byl tvůj odhad jiný než skutečnost? Zapiš. Semena nakonec rozhod' do louky.</p> <p><u>28. Genofondová plocha ocúnu jesenního</u></p> <p>Podle atlasu urči název této růžově fialové vzácné rostliny. (Fotografie rostlin jsou v knize řazeny podle barvy květů, fialová je přiřazena k červené barvě). Z textu pak zjistí, jakou vlastnost má tato rostlina.</p> <p><u>29. Deska úkolů</u></p> <p>Ve vystavených nádobkách jsou pochytané vůně některých zdejších rostlin. Poznáš tyto druhy? Přiřad' k číslům odpovídající názvy. Vyber z nápovědy: kopretina, kopřiva, muškát, smrk, modřín, kakost, meduňka, suchá tráva, heřmánek, máta.</p> <p>Která z rostlin, jejíž vůni jsi objevil, zde opravdu neroste? Podtrhni její název.</p> <p><u>30. Z říše hub</u></p> <p>Nasbírali jsme tu kotlík hub. Opatrně si všechny vyndej. Které z nich si můžeš uvařit k jídlu? Urči, zda se jedná o houby lupenité či rourkaté. Použij lupu. Pomocí atlasu a kartiček s názvy je pojmenuj. Lupenité houby podtrhni rovnou čarou, rourkaté vlnovkou. Je pravda, že jedlé houby jsou jen ty, které mají rourky?</p> <p><u>32. Výstavka ptačích budek</u></p> <p>K čemu slouží ptactvu budky? Pojmenuj vystavené ptačí druhy a přiřad' k nim vhodný typ budky.</p>
1,5 h	<p>Zážitky z lesa</p> <p>Seznámení se skupinou, zklidnění.</p> <p><u>Aktivita:</u> Které zvuky vnímám, když zavřu oči (zvuky přírodní, ze světa lidí), následný rozhovor o prožitcích (ptačí zpěv jako pobytové znamení).</p> <p><u>Aktivita:</u> Chůze se zrcátky - nevšední pohled na les, který mě obklopuje.</p>

	<p><u>Aktivita:</u> Neobvyklé perspektivy – pozorování lesa různými způsoby, zlepšení pozorovacích schopností, vnímání detailu (pozorovací role).</p> <p><u>Aktivita:</u> Překvapení z doteku – poznávání přírodnin, věcí, hmatem (v těsném kroužku) následný rozhovor o vlastnostech „hmatově přečtených“ přírodnin a věcí.</p> <p><u>Aktivita:</u> Poznej svůj strom – dvojice, nevidící spoluhráč prožívá svůj strom a dokáže pak již za použití zraku najít k němu cestu.</p> <p><u>Aktivita:</u> Návčik odhadu vzdáleností na lesní cestě – kamenná ještěrka, vyznačené vzdálenosti bílými tečkami.</p>
1,5 h	<p><u>Přestávka</u></p> <p>Svačina u Lesního krbu, možnost využití k rozhovoru o problematice odpadu (vhodnost některých obalů, odpady a oheň, názorné ukázky z baťůžků - zkušenosti dětí).</p> <p>„Oheň je dobrý sluha ale zlý pán“ – text zdejší tabule požárního řádu, zásady rozdělování a udržování ohně – řízený rozhovor.</p>
0,5 h	<p><u>Závěr</u></p> <p>místo: „Učebna pod širým nebem“</p> <p>Společné vyhodnocení samostatné práce dvojic na naučné trase.</p>

Autoevaluace:

Zpětnovazebné aktivity: „Svěř svoje pocity z dnešní návštěvy přírody za školou do sovi budky“ (písemné odpovědi na otázky a vhození odpovědí do velké budky pro sovy). Co jsem zde na školní přírodní rezervaci dělal rád a proč? Co už příště dělat nemusím a proč?

PRACOVNÍ LÍST
NAUČNÁ STEZKA ŠKOLNÍ PŘÍRODNÍ REZERVACE

.....
čitelně se podepiš

1. Na trase stezky (před zastavením č. 2) najdi velký kámen. Vystup na něj a ve směru stezky odhadni vzdálenost k 1. 3. a poslední velké bílé teče.

2. LES

Vyjmenuj patra lesa. Každé patro charakterizuj názvem 1 rostliny a 1 živočicha.

.....
.....
.....
.....
.....

5. PÉČE O PTACTVO A ZVĚŘ

Podél stezky jsou vyvěšené některý typy ptačích budek. Víš, k čemu budky slouží?

Napiš

8. VSTUP NA CHRÁNĚNÉ ÚZEMÍ

označují 2 červené pruhy na okolních stromech. Zevnitř uvidíš jen jeden.

Procházíte pod známou dřevinou. Napište její název a nakreslete siluetu tvaru listové čepele.

.....

9. POD BŘÍZOU

Který druh kloboukaté houby roste nejčastěji pod
břízou?

Jak se nazývá vztah 2 organismů žijících spolu a vzájemně si prospívajících?

.....

11. VÁNOČNÍ STROMEK PRO PTACTVO A ZVĚŘ

Rozhlédni se kolem sebe. Jistě si uvědomíš, čím je zvláštní okolí lesní pozorovatelný. Vysvětli proto, proč vítr snadno vyvrátí stromy v jeho okolí?

17. POD LÍSKOVÝM KEŘEM

...jako by život rostlin vymřel. Víte
proč?

Napiš, jak kvete líska.

.....

19. NA KŮŘE STROMŮ

Jak se nazývá organismus (šedé keříčkovité porosty), který místy pokrývá borku zdejších stromů? Do které skupiny organismů patří?

26. ZKOUMEJ S NÁMI

a vyzkoušej si odhad výšek. Jak vysoko nad zemí jsou na borovici před tebou – dvě bílé čáry?

Kolik metrů měří celá borovice?

27. KVĚTENA VÝSLUNÍ

Zde se podle možnosti posad'. Zavři oči a poslouvej. Namaluj nebo napiš, co slyšíš.

29. U PLAVUNÍ

věnuj pozornost zelenému porostu zákonem chráněného druhu kaprad'orostu.

Napiš jeho název

V přílohách č. 7 a 8 jsou uvedeny další příklady příprav ve zkrácené formě používané školou a obrazová fotodokumentace.

V příloze č. 9 je veškerá dokumentace i powerpointová prezentace žáků 9. ročníků k předkládanému víceletému projektu Zasad' strom – vyroste park (Hospic sv. Jana Nepomuka Neumanna).

5 VÝSLEDKY A DISKUZE

5.1 Výsledky a diskuze k dotazníkovému šetření – způsob zpracování EVVO na školách

RVP ZV umožňuje několik variant začlenění a rozpracování průřezových témat. První možností je integrace jednotlivých tematických okruhů do vyučovacích předmětů. Typická je integrace do přírodovědných předmětů (biologie, chemie, fyzika, zeměpis), ale ukazuje se, že mnoho tematických okruhů se dá vhodně propojit i se základy společenských věd, výtvarnou výchovou, výchovou ke zdraví a dalšími předměty. Druhou možností, jak naplnit průřezové téma, je vytvoření samostatného vyučovacého předmětu. Takovému předmětu je třeba přidělit časovou dotaci (a uvést ji v učebním plánu), název a vytvořit pro něj výstupy, které v tomto předmětu

budeme naplňovat. Je to bezesporu náročnější proces, než jakým je integrace tematických okruhů do vyučovacích předmětů. Ale pokud je cílem školy zaměřit se na EVVO, je to jedna z možností. Třetí cestou je uplatnění průřezového tématu formou projektu a to v jakémkoli rozsahu. Je tedy možné vytvořit a uskutečnit projekt celoškolní nebo třídní, krátkodobý nebo dlouhodobý. To závisí na možnostech a pedagogických záměrech školy. Projekt může zahrnovat jeden nebo více tematických okruhů.

5.1.1 Shrnutí zkušeností se zpracováním průřezového tématu EVVO v pilotních školách

EVVO na úrovni školy se v rámci kurikula nejčastěji promítá ve výchovných a vzdělávacích strategiích. Škola takto deklaruje záměr utvářet kompetence žáků na základě širokého spektra činností v rámci výuky i mimo ni. Za tímto účelem školy vyvíjejí např. tyto aktivity - ekologický provoz školy - třídění odpadu, šetření energiemi atp. (ZŠ Tábořská, Praha), účast na mezinárodních projektech - např. Globe, ENO - Environment Online (ZŠ Vrané nad Vltavou), účast na celorepublikových projektech - např. M. R. K. E. V. (ZŠ Havlíčkův Brod), celoškolní projekty s environmentální tematikou (např. Zachraňte les - ZŠ Prachatice), spolupráce s nevládními neziskovými organizacemi (např. Ekocentrum Dřípatka - ZŠ Prachatice).

V prvním vzdělávacím období je EVVO zařazována zejména do vyučovacích předmětů, které vycházejí z oblasti Člověk a jeho svět. Řada výstupů této vzdělávací oblasti s environmentální problematikou úzce souvisí. Integrace EVVO do těchto předmětů je zpravidla velmi dobrá, školní výstupy dobře rozpracované, stejně jako výchovné a vzdělávací strategie na úrovni předmětu, které problematiku EVVO zohledňují. Zařazení EVVO do vyučovacích předmětů vycházejících z jiných oblastí - např. Jazyk a jazyková komunikace, Matematika a její aplikace nebo Umění a kultura zpravidla nevystihují přesně to, co by EVVO měla žákům přinést. V některých případech se zdá zařazení tohoto průřezového

tématu jako formální, což může způsobit například fakt, že tematický okruh není vhodně přiřazen ke školnímu výstupu.

Ve druhém vzdělávacím období bývá EVVO tradičně součástí předmětů vycházejících z oblasti Člověk a příroda. Řada výstupů této oblasti přímo souvisí s environmentální problematikou a integrace je tak velmi přirozená. Přiřazování tematických okruhů PT školním výstupům je vhodné, stejně jako metody a formy práce (exkurze, projekty, experimenty) uváděné ve školním kurikulu. Podobně jako v prvním vzdělávacím období, i zde občas působí zařazení EVVO do předmětů vycházejících z oblastí Jazyk a jazyková komunikace, Matematika a její aplikace nebo Umění a kultura poněkud formálně. I zde jsou tematické okruhy přiřazovány k výstupům, s nimiž nesouvisí vůbec nebo jen okrajově. Lze však říci, že se tomu tak děje podstatně méně často než v prvním vzdělávacím období, neboť EVVO má široké uplatnění zejména v přírodovědných předmětech, jejichž škála je ve druhém vzdělávacím období širší. Dvě školy do svých školních kurikul zařadily vyučovací předmět vycházející z environmentální problematiky jako povinný vyučovací předmět, obě se shodným názvem Environmentální výchova (ZŠ Lesní, Liberec a ZŠ Novoborská, Praha). Jedna škola zařadila EVVO jako volitelný vyučovací předmět s názvem ENO, který vychází z mezinárodního projektu téhož názvu (ZŠ Vrané nad Vltavou).

Vyučovací předmět Environmentální výchova má školou vytvořené vlastní výstupy, které korespondují s tematickými okruhy uvedenými v PT EVVO v RVP ZV. Realizace je dobře promyšlená a umožňuje žákovi propojovat v rámci jediného předmětu poznatky z různých oborů (JANOUSHKOVÁ, 2008).

5.1.2 Výsledky a diskuze k dotazníkovému šetření – zpracování EVVO na školách jihočeského regionu

Průzkum se týkal způsobu zpracování ve školních vzdělávacích programech škol našeho regionu. Výsledky odpovídají průzkumu zpracování u pilotních škol. Celkem bylo osloveno 105 škol, z toho 82 plně organizovaných ZŠ, 17 škol pouze s

1. stupněm ZŠ. Pro porovnání jsem zaslala dotazník také pěti víceletým gymnáziím.

Vzorek vrácených vyplněných dotazníků není příliš reprezentativní (21, což je 20% z celkově zaslanych), ale předpokládám, že jej odeslaly školy, které o toto téma projevují více zájmu. Z gymnázií ani ze škol pouze s 1. st. jsem zpět neobdržela ani jeden vyplněný dotazník. Všechny uváděné údaje se tak týkají pouze základních škol plně organizovaných (s 1. a 2. st.). Z nich tedy odpovědělo téměř 25% škol. V převážné většině škol je průřezové téma EVVO zpracováno dle předpokladu integrací do předmětů, a to na 1. i na 2. st. ZŠ. V podstatě jde o integraci do stejných předmětů jako u pilotních škol, tedy z oblastí Člověk a jeho svět na 1. st. a Člověk a příroda na 2. st. Takto integrovalo EVVO celkem 18 škol, tj. 81% škol. Oblast Člověk a svět práce z nich pak dále uvádělo 50% škol. Integrace se ve 30% objevila ještě také v Českém jazyce a Matematice. Z těchto sedmnácti škol jich 14 uvádělo, že kromě formy integrace využívá k naplňování výstupů EVVO také formu samostatných projektů, realizovaných mimo výuku vlastních předmětů. Většinou šlo o projekty jednodenní, nejčastěji uváděná témata jsou Den Země, Odpady, Základní podmínky života, Vztah člověk a příroda, Ochrana přírody, Den v přírodě, využití nabídek SEV a CEV, besedy, exkurze, návštěvy národních parků a rezervací, muzeí. Pouze 14% škol zapojených do průzkumu tedy pouze integruje. Formou samostatných projektů zavádí EVVO 1 škola, tedy cca 5%. Zajímavé by bylo dále se zabývat i způsobem realizace těchto projektů a jejich zpracováním, ale to již bylo mimo rozsah dotazníku (ve druhém kole byl zúžen o požadavek zaslání vzorku zpracování ŠVP). Škola uvedla pouze témata projektů v projektových dnech (Den zdraví, Den Země, Voda, Živočišné zvláštnosti, Odpady). Zavedení povinného předmětu Environmentální výchova zvolily pro realizaci tohoto průřezového tématu 3 školy (14%). EVVO však ani v tomto případě není jejich prioritou. To uvedla z celého vzorku škol pouze 1 škola (5%). Neuvedla však, že by navyšovala hodinovou dotaci oblasti Člověk a jeho svět a Člověk a příroda nebo využila jiné možnosti v učebním plánu – volitelného či nepovinného předmětu. Naopak 2 školy (10%), která neměly EVVO jako prioritu, uvedly zavedení volitelného předmětu Přírodopisný seminář a Přírodovědné praktikum. Škola, která se zaměřila na EVVO, kladla velký důraz na spolupráci s centrem ekologické výchovy, terénní výuku či pobyty v přírodě a na to, aby EVVO prolínala všemi oblastmi života školy.

5.2 Diskuse k projektům, exkurzím a terénnímu vyučování

Z uvedených příkladů jednotlivých učebních jednotek je patrné, že se v rámci promýšlení a zpracování příprav učitelé skutečně zaměřovali na cíle, které stanovuje RVP ZV, tedy na naplňování konkrétních dílčích učebních výstupů a hlavně na utváření klíčových kompetencí. Více než u běžných vyučovacích hodin je tento fakt zřejmý při plánování časově delších činností, kterými jsou např. projekty. S projektovou výukou jsou na mnou sledované škole seznámeni již od začátku 90. let (návštěva celého pedagogického sboru v Obříství). Pravidelně je organizována v tzv. projektových dnech, které jsou stálou součástí ŠVP a uskutečňují se po 2x2 dnech. V těchto dnech dochází ke změně organizace vyučování. Vzhledem k počtu žáků jsou pro každý ročník vyhlášována 3 témata, z nichž vždy jedno je z oblasti Člověk a příroda a obsahuje okruhy z EVVO. Klasické projektové vyučování doplňuje také tzv. Barevné vyučování, kdy jsou vytvářeny skupiny z věkově odlišných spolužáků - partnerů, 1. a 9. roč., 2. a 8. roč. atd. Jejich vzájemná spolupráce je postavena na námětu podzimu a jeho barevných proměn a jara a Velikonoc. Jednotná barva oblečení je také spojovacím prvkem pro jednotlivé skupiny. Při společných výukových aktivitách se využívá pobyt v přírodě a samozřejmě práce s přírodním materiálem i náměty z přírody.

Struktura projektů bývá podobná - úvodní seznamovací a motivační aktivity, rozbor problému, rozdělení do skupin, práce ve skupinách, návrhy různých způsobů řešení, průběžná hodnocení samostatného zpracování, závěrečná prezentace výstupu a hodnocení.

Každoročně je prodiskutováno zařazení celoškolských projektů do organizace školního roku. Jde o náměty, které jsou řešeny v rámci celé školy nebo 1. a 2. st. zvlášť. Řešení projektů je vždy projednáno s žakovskou radou jako partnerem vedení školy. Tyto projekty jsou většinou déletrvající. Kromě těch, které jsou uváděné v přípravách, jsem viděla např. výsledek projektu Výuka Šumavou, při kterém žáci dokumentovali proměny Šumavy, její krajiny, osad a měst, života jejích obyvatel. Výstupem byla krásná publikace fotodvojic, prezentovaná i na výstavě v muzeu.

Změna organizace vyučování nastává též při cvičeních v přírodě a exkurzích. Cvičení v přírodě jsou zaměřena na její ochranu, ale též na ochranu člověka v mimořádných životních situacích. Každý takový pobyt v přírodě bývá

spojen se společným zážitkem či překvapením - např. ukončení hvězdicových tras u celoškolského opékání vuřtů.

Exkurze jsou většinou připravovány jako projekt - od plánování trasy, výpočtu nákladů, hledání informací a jejich zpracování, rozdělení úkolů, vlastního průvodcování žáky, závěrečného vyhodnocení a zpracování výstupu - dokumentace, výstava, sborník. Exkurze se organizují v podzimním a jarním termínu. Stejným způsobem probíhá příprava poznávacích pobytů, hlavně v 5. a 9. roč. U všech těchto akcí nechybí alespoň v části programu téma EVVO.

Náměty EVVO se objevují též v zadávání referátů a ročníkových prací, se kterými se začíná v 5. ročníku. Žáci tohoto ročníku již svoji práci prezentují ve třídě a nejlepší z nich pak před vedením školy a pedagogy. Práce je zadávána v delším časovém intervalu, žáci si téma vybírají a po konzultacích ho zpracovávají na počítači. Obdobně, ale na kvalitativně vyšší úrovni, jsou zpracovávány výstupní práce žáků 9. ročníku.

Výhodu této školy pro naplňování cílů EVVO představuje nepřetržitá spolupráce s CEV Dřípatka, které se od loňského roku stalo její přímou součástí. Jeho budova je hned vedle školy a tak organizace výuky v centru není náročná. Výukové programy jsou stálou součástí tematických plánů, výuka na rezervaci se plánuje 2x na 1. st. a 2x na 2. st., třída absolvuje vždy cestu na rezervaci autobusem a cestu zpět pěšky. Výuka na rezervaci i v centru vychází ze zásad, které jsou uvedeny v další části práce. Velkou výhodou má také v tom, že pedagog centra se může soustředit pouze na vedení programu, s organizací a kázní žáků mu vypomáhá dozírající a spolupracující učitel. Jednoznačně se ukazuje, že jiné činnosti, jiné prostředí, připravené zážitky i pocit bezpečí jsou velkou motivací, která vede k bezproblémovému průběhu. Pracovníci centra využívají zkušeností i programů ostatních center (např. program Jak roste chléb, Ovečka), ale hlavně je sami vytvářejí (program Otvírání studánek).

Při všech uváděných strategických postupech se objevuje nebezpečí, že žáci i někteří rodiče je nehodnotí jako výuku. O to více se musí s rodiči komunikovat, žáci musí vědět, co je cílem, co a jak je hodnoceno, proč tyto formy a metody.

5.3 Diskuze ke stanoveným otázkám

Výzkumná otázka č. 1 a 2:

Z šetření i diskuzí s pedagogy vyplývá, že reforma ve školství nebyla dobře vysvětlena nejen obecně veřejnosti, ale též veřejnosti pedagogické. Nebyly všeobecně zdůrazněny celoevropské souvislosti a platformy. Postupně se zpracováváním školních vzdělávacích programů se situace zlepšuje a školy se začínají v reformních krocích orientovat. Uvědomují si nutnost zaměřit se na rozvoj klíčových kompetencí u žáků, chápou význam průřezových témat. Daří se jim proměňovat hlavně klima škol. Postrádají však stále podporu a osvětu rodičovské veřejnosti, mnohdy i zřizovatelů. Hlavní překážkou je tradiční nazírání na školu a její postupy.

V souvislosti s utvářením klíčových kompetencí je nutné využívat nové strategické postupy, které je pomáhají efektivně utvářet. To se týká i naplňování všech průřezových témat, tedy i EVVO. Je nepochybně nutné žáky učit vědomostem a dovednostem ve všech oblastech. Daleko významnější je rozvoj postojů a životních hodnot žáka. Proto jsou využívány takové metody, formy a postupy práce, které jsou založené na prožitcích a zkušenostech žáků.

V této oblasti vyplynul ze šetření požadavek na podporu pedagogů, na nutnost vzdělávání a studium metodických materiálů. Pro tyto oblasti, resp. obory by mohla být pro školy přínosem kvalitně zpracovaná metodická podpora. Nedostatečná metodická vybavenost dle pedagogů je příčinou vysoké náročnosti na přípravu a tedy i značného zatížení při realizaci školské reformy - pokud se neprovádí pouze formálně.

Výzkumná otázka č. 3:

Výše byly uvedeny všechny možnosti, které dává RVP pro zpracování průřezových témat. V oblasti EVVO byla převážnou většinou škol využita integrace do tradičních předmětů. Toto průřezové téma takovéto zpracování umožňuje, neboť mnohé okruhy učiva se již v dřívějších učebních programech v předmětech oblasti Člověk a jeho svět a Člověk a příroda vyskytovaly, tudíž uvedené řešení bylo nejjednodušší. Většina škol uvádí, že využívá ještě pro naplnění průřezového tématu celoškolské projekty. Otázkou je, zda se jedná skutečně o projektovou metodu nebo jde pouze o celoškolské akce k danému tématu. Na dvou pilotních školách vytvořili

samostatný předmět se zaměřením na EVVO. Ze vzorku škol, které se zúčastnily uváděného průzkumu, to byly pouze tři školy. Jde o reformnější řešení, které umožňuje komplexnější působení na žáka. Tento postup lze uskutečnit především tehdy, je-li ve škole pedagog, který se EVVO dlouhodobě věnuje a je schopen uchopit toto průřezové téma v celé jeho šíři. EVVO je interdisciplinární obor a vyžaduje dílčí znalosti mnoha dalších oborů, což právě tvorbu samostatného vyučovacího předmětu i naplňování všech tematických okruhů podmiňuje.

Výzkumná otázka č. 4:

I u škol, které uvádějí EVVO jako svoji prioritu, se neobjevovalo toto téma soustředěné do samostatného předmětu. V rámci našeho regionu se pouze jedna škola z těch, které zaslaly vyplněné dotazníky, zaměřuje na EVVO - je její prioritou. I tato škola se soustřeďuje hlavně na celoškolské či ročníkové projekty a též na spolupráci s centry ekologické výchovy. Tak tomu bylo i na ZŠ Prachatice, Vodňanská 287, kde jde o systém ročníkových výukových programů a terénní výuky na školní přírodní rezervaci. Environmentální výchova prolíná celým školním kurikulem a vytváří komplexní systém, který umožňuje soustavné působení na všechny složky žákovy osobnosti.

Většina škol našeho regionu tedy EVVO jako svoji prioritu nemá. Přesto vzhledem k již dřívější existenci Metodického pokynu MŠMT má EVVO ve školních vzdělávacích programech trochu jiné postavení než ostatní průřezová témata, která se metodicky teprve začala zpracovávat. Školy s tímto tématem byly seznámeny, již jej ve svých programech měly zpracované, naučily se hledat pomoc center ekologické výchovy, která v regionu pracují, vhodně využívat k výuce i podmínek své lokality. Hledají tak nyní jenom tu nejefektivnější cestu k jeho naplnění.

Výzkumná otázka č. 5:

Výsledky mého vlastního dotazníku přinesly pouze velice rámcové poznatky o používaných strategických postupech pro zefektivnění tvorby klíčových kompetencí. Vycházím tedy ze zkušenosti, kterou jsem získala na sledované škole a z doporučení odborných článků, která byla s touto zkušeností v souladu. Doporučované strategické postupy lze uplatňovat i obecně ve všech oblastech. V prvé řadě musí být výuka chápána jako dialog, při kterém může žák uplatnit své zkušenosti a při jednotlivých aktivitách hledat cestu k řešení přijatého problému.

Jedná se zejména o kooperativní učení (skupinové řešení problémů a formování skupiny hraje ve výuce klíčovou roli), diskuze, diskuzní a komunitní kruhy, simulace, hraní rolí, projekty, ale také o formy a metody na rozhraní kooperativního a individuálního učení (experimenty a laboratorní práce, práce s chybou) nebo individuálního učení (seminární práce, referáty, exkurze). Využití myšlenkových map, brainstorming při společném či individuálním rozboru problému a při motivaci žáka. Velmi důležité v oblasti EVVO jsou metody zážitkové pedagogiky a dramatické výchovy. Výše v textu zmiňované nové trendy jsou doplňované požadavkem výuky v terénu a pobytové výuky, kterou umožňují právě centra ekologické výchovy. Pro komplexnost přístupu jsou využívány regionální prvky - lidový folklór, zvyky a tradice, které obvykle vycházejí z poznání přírody a ze soužití s přírodou mnoha generací. Nové je také cílené vedení žáků ke schopnosti autoevaluace, zhodnocení vlastního pokroku. Velmi důležitá je práce žáků s informacemi, jejich aktivní vyhledávání, zpracovávání a využívání všech dostupných zdrojů. Podstatný není pouze výsledek, ke kterému směřujeme, ale také cesta k němu - zvládnuté a propracované aktivity, které při ní volíme, vztahy mezi nimi a souhrn jejich působení.

Environmentální výchova by neměla být izolovaným okruhem, ale prolínat celým školním kurikulem, ale také celým životem školy. Ve sledované škole jsem viděla zapojení žákovské samosprávy do diskuze před zahájením celoškolských environmentálních projektů, ale též zapojení rodičů. Toto zapojení fungovalo nejen na úrovni třídy, kde je zdůrazňována role třídního učitele, ale též v celoškolských orgánech rodičů i žáků, které jsou partnery vedení školy. Environmentální problematikou se zabývaly výstupní práce vycházejících žáků, ale prolínala a byla i stěžejní v četných poznávacích pobytech u nás i v zahraničí i při zážitkových i sportovně zaměřených kurzech. Hlavní prioritu školy respektovaly i všechny její součásti, tj. školní družina a školní klub např. v obsahu připravovaných táborů, organizaci sběru a třídění všech druhů odpadů a aktivitách vedoucích k rozvoji zdravého životního stylu., též školní jídelna např. výběrem jídel a nabídkou alternativního stravování. Využití uváděných metod bylo ještě výraznější při výukových programech ve stanici zájmové činnosti- centru ekologické výchovy Dřípatka vzhledem ke specifickým podmínkám i časovému rozsahu výuky.

Výzkumná otázka č. 6:

Nové pojetí vzdělávání i jím vyžádané zavádění nových strategických postupů přináší dle všech zdrojů zvýšené nároky na organizaci i plánování v rámci celé školy, tak i u jednotlivých vyučujících. Uváděné strategické postupy musí být přijaté všemi pracovníky školy. Při celoškolních projektech či celoškolních akcích, které proměňují klima školy, je organizace a příprava týmovou prací. Ale i jednotlivé třídní projekty nebo i průběžná integrovaná tematická výuka se bez vzájemné spolupráce učitelů neobejde. Na 1. st. je to většinou bez problémů (převážně výuka jednoho učitele). Někteří pedagogové plánují ve spolupráci se žáky výuku na 1 týden, který potom také společně, popřípadě i s rodiči vyhodnocují. Tento způsob je velmi důležitý pro přenos informací zvláště v souvislosti se slovním hodnocením, které na 1. stupni sledované školy využívají. Na 2. stupni je spolupráce složitější. Organizují se pravidelná setkávání spolupracujících skupin a společně se vytvářejí nejen roční, ale alespoň měsíční plány, ve kterých jsou organizačně a obsahově zakotveny jednotlivé strategie. Ty jsou potom detailněji zpracovávány již konkrétními pracovníky. Značné pravomoci v plánování a organizaci spolupráce mají metodické orgány - metodická sdružení učitelů podle jednotlivých období vzdělávání a předmětové komise dle jednotlivých oblastí. Kvalita jejich práce většinou odvisí od osobnosti pedagoga, který je vede. Na práci v týmu a jeho řízení jsou zaměřené vzdělávací semináře, které si školy vybírají. Cílem vzdělávání se stala tvorba klíčových kompetencí žáků. I to se projevuje v plánování, zejména v tematických plánech jednotlivých pracovníků. Hlavně však v jednotlivých přípravách, ve kterých učitel musí promyslet souvislosti mezi vytvářenými kompetencemi, použitými strategickými postupy (metodami a formami práce v hodině), které umožní jejich nejefektivnější utvoření, dílčím výstupem a učivem, se kterým v učební jednotce pracují. Přílohy uváděné v příloze to dokumentují. Velmi důkladné tak jsou přípravy na vícehodinové celky, např. v rámci projektového vyučování.

5.4 Zdroje informací pro učitele

Kromě literatury, která byla zdrojem informací pro tuto práci, uvádím ještě příklady konkrétních materiálů pro praxi.

„Škola pro život“ - příručka k realizaci školních programů ekologického / environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty a výchovy k udržitelnému způsobu života. (Určeno zejména pro školní koordinátory EVVO). Vydalo sdružení středisek ekologické výchovy Pavučina.

Obsahem této příručky je: Ekologická výchova na dobu určitou aneb proč by měli mít učitelé ekologickou výchovu v oblíbenosti, dále definice, pojetí, rozsah a obsah ekologické výchovy a výchovy pro udržitelný život. Opora v dokumentech – přehled a výtahy. Organizace a řízení ekologické výchovy na škole. Jak začlenit EVVO do výuky jednotlivých předmětů, jak integrovat EV ve školní výuce - ve školním vzdělávacím plánu, jak ekologizovat fungování školy jako instituce. Naleznete zde konkrétní příklady zpracování plánů EVVO, informace o sítích ekologické výchovy (DAŇKOVÁ, 2004).

„Příručka příkladů dobré praxe“ – příručka vznikla při projektu Pilot Z. Hlavním smyslem bylo ověřovat na pilotních školách některé aspekty výuky podle školních vzdělávacích programů, které asi školy v předcházejícím období samy vytvořily. Oblasti, které zde naleznete: Český jazyk a dramatická výchova, Cizí jazyky, Informační a komunikační technologie, Společenské vědy, Přírodní vědy a výchova ke zdraví, Mediální výchova, Projekty, Autoevaluace a hodnocení žáků, Mimovýukové aktivity (VÚP PRAHA, 2007).

„Pojďme na to od lesa“ - příručka ekologické výchovy a lesní pedagogiky. Obsahem je: cíl, základní typy pro lesní vycházky, stěžejní témata - půda, voda, strom, trvale udržitelné hospodaření, ekosystém les, lesník, ohrožený les, zima, lesní projekty, trvale udržitelný rozvoj. Extra - příklady vycházek, tvoření z přírodního materiálu, naučné stezky, meditativní prvky, pohádky, učební plány. Organizace zabývající se ekologickou výchovou. Hodnocení činnosti.

„Kafomet“ (katalog forem a metod) - pořadač s kroužkovou vazbou, vydává nakladatelství společnosti INFRA,s.r.o., obsahuje praktické náměty rozdělené dle období vzdělávání a jednotlivých oblastí či oborů.

„Raabík“ (učitelský nápadník) - pořadač s kroužkovou vazbou, vydává nakladatelství Dr. Josef Raabe s.r.o., v roce 2006 vydán pořadač Svět průřezových témat pro 1. i 2. st. s konkrétními náměty a přípravami.

„Časopis Krasec“ - Jihočeský občasník o životním prostředí - vydává Krasec, o. s., jako časopis Krajské sítě environmentálních center Krasec.

Vhodné internetové zdroje:

EVVO se zabývá celá řada organizací, které vytvářejí projekty, semináře, exkurze a pracovní listy pro žáky základních i středních škol. Uvádím výčet některých internetových odkazů, které lze pro EVVO využít:

www.rvp.cz - velmi přínosný je metodický portál RVP ZV, který přináší aktuální novinky nejen z teorie environmentální výchovy, ale hlavně praktické náměty, zajímavosti a odkazy i digitální učební materiály,

pdpzv.vuppraha.cz - výzkumný ústav pedagogický v Praze zveřejňuje též Příručku dobré praxe, která byla zpracována pilotními školami v rámci projektu Pilot Z a která obsahuje též náměty z EVVO,

www.pckvary.cz - průřezová témata jsou také zpracovávána mnohými institucemi v rámci grantů z EU. Jako příklad uvádím příručku Projektovou výukou k naplňování průřezových témat, která byla zpracována v rámci grantu, který získalo Pedagogické a vzdělávací centrum Karlovarského kraje, na jehož stránkách je umístěna digitální podoba příručky s konkrétními zpracovanými projekty,

www.pavucina-sev.cz - obsahuje odkazy na všechny členy sdružení rozdělené podle krajů,

www.krasesec.cz - internetové stránky Krajské sítě environmentálních center Jihočeského kraje s on-line ekologickou poradnou,

www.msmt.cz - Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy,

www.edu.cz - Školský vzdělávací a informační portál,

www.e-gram.cz - Státní informační politika ve vzdělávání,

www.nidv.cz - Národní institut pro další vzdělávání,

www.uiv.vz - Ústav pro informace ve vzdělávání,

www.ceremat.cz - Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání,

www.ippp.cz - Institut pedagogicko-psychologického poradenství,

www.csi.cz - Česká školní inspekce,

www.nidm.cz - Národní institut dětí a mládeže,

www.hraozemi.cz/zelena-seznamka - na těchto stránkách lze najít seznam organizací, které se věnují ekologické výchově,

www.infracz.cz - informace o vzdělávání a vydávaných metodických materiálech,

www.raabe.cz - informace o vzdělávání a vydávaných metodických materiálech,

Přínosnou informací by mohl být také dílčí přehled organizací, které se zabývají zážitkovou pedagogikou:

www.psl.cz – Prázdninová škola Lipnice, organizuje vzdělávací akce a rozvíjí metody zážitkové pedagogiky, vydává časopis Gymnasion.

www.woodcraft.cz – Liga lesní moudrosti, zaměřuje se na celoživotní vzdělávání.

www.brontosaurus.cz – Hnutí Brontosaurus, svými akcemi chce vychovávat na základě zkušenosti a prožitku, hry, práce a bezprostředního kontaktu s přírodou.

Přehled center ekologické výchovy v Jihočeském kraji:

Činnost středisek (center) ekologické výchovy, která již mají s praktickou ekologickou výchovou dlouholeté zkušenosti, by mohla být inspirací pro pedagogy ZŠ. Cílem středisek ekologické výchovy nebo také center ekologické výchovy (dále jen CEV) je zlepšovat vztah lidí k životnímu prostředí a zvyšovat úroveň mezilidských vztahů, a to prostřednictvím vzdělávání, výchovy a osvěty. Ve své činnosti se CEV zaměřují především na realizaci výukových programů pro školy, vedení dětských zájmových kroužků, seminářů a kurzů pro učitele i pro širokou veřejnost, ale také na vydávání publikací a tvorbu učebních pomůcek či poradenskou činnost. Mnohá střediska se zapojují do praktické ochrany přírody (formou dobrovolných brigád apod.).

Výukové programy pro školy zajišťuje většina CEV. Výukový program je blok aktivit, který svým zaměřením doplňuje či rozšiřuje školní vyučování. Vedle návaznosti na rámcové vzdělávací programy je při sestavování výukových programů kladen důraz také na aktivní zapojení účastníků a probuzení jejich zájmu, rozvoj spolupráce, hravosti, fantazie apod. Snahou je, aby výukové programy inspirovaly pedagogické pracovníky k širšímu využívání aktivizujících metod výchovy a vzdělávání, zejména projektového a kooperativního vyučování, terénní výuky a rozvíjení mezipředmětových vazeb. V programech jsou často využívány speciální pomůcky, které se ke školám nedostávají. Mezi typické vyučovací metody používané

ve výukových programech patří simulační hry, řízené diskuse, ale také nejrůznější praktické či umělecké činnosti, metody tzv. zážitkové pedagogiky apod. Jednotlivé výukové programy mohou mít formu krátkodobých bloků (1-2 hodiny), půldenních či celodenních exkurzí, případně několikadenních pobytových programů, které jsou samozřejmě z hlediska výchovného působení neúčinnější, ale mohou je zajišťovat pouze tzv. terénní střediska, která disponují vlastními ubytovacími kapacitami. Velký význam mají také terénní exkurze, které mívají často charakter komplexních aktivit a počítají s aktivním zapojením účastníků formou plnění různých úkolů. Nezapomíná se ani na oddychové aktivity v podobě her, soutěží apod.

Významnou měrou mohou CEV pomáhat školám také formou nejrůznějších seminářů, kurzů či školení pro učitele, které jsou většinou otevřeny i studentům učitelských oborů. Vzdělávací akce jsou zaměřeny především na metodickou pomoc učitelům (praktické návody, náměty, didaktické postupy, využití pomůcek z oblasti ekologické výchovy), rozvoj odborných znalostí z oblasti ekologie, životního prostředí a ochrany přírody, energetiky, odpadového hospodářství apod.

Velký význam má také snaha o ožívování regionálních tradic, rukodělných výrob či řemesel, která využívají přírodní materiály. Tato snaha může být velmi inspirativní pro učitele při hledání identity a jedinečnosti mikroregionu, ve kterém působí (MATEJÍČEK, 2008).

Pro zlepšení vzájemné spolupráce mezi jednotlivými organizacemi zaměřenými na ekologickou výchovu bylo v dubnu 1996 založeno Sdružení středisek ekologické výchovy (SSEV) Pavučina. Členská střediska tak mohou koordinovat svou činnost, podílet se na mnoha společných projektech apod. Jedním z nejvýznamnějších dlouhodobých společných projektů SEV je M. R. K. E. V. neboli Metodika a realizace komplexní ekologické výchovy. K jeho hlavním cílům patří rozvoj a podpora regionálních sítí pedagogických pracovníků, škol a dalších organizací zabývajících se ekologickou výchovou a také podpora při vytváření a realizaci školních programů ekologické výchovy, vzdělávání a osvěty (EVVO), které představují praktické naplnění Metodického pokynu EVVO vydaného MŠMT ČR. K tomuto účelu byla také vydána publikace Škola pro život, která je určena zejména pro koordinátory EVVO na základních a středních školách. Školám zapojeným v

projektů M. R. K. E. V. jsou rovněž rozesílány aktuální informace z oblasti EVVO, různé metodické materiály a také Bedrník, časopis pro ekogramotnost.

SSEV Pavučina realizuje řadu dalších významných projektů celostátního významu, na kterých spolupracuje nejen s jednotlivými členskými středisky, ale také s partnery ze státní, podnikatelské i nevládní neziskové sféry. Mezi nejvýznamnější z nich patří projekt Programy o lese ve spolupráci s Lesy České republiky, s. p. Výstupem projektu je realizace výukových programů, které jsou tematicky zaměřené na lesy a také na tvorbu publikací a výukových pomůcek k těmto programům.

Projekt Vzdělávání, výchova a osvěta v oblasti ochrany zvířat probíhá ve spolupráci s Nadací na ochranu zvířat. Klade si za cíl začlenění tématu ochrany zvířat do vyučování, a to prostřednictvím akreditovaných vzdělávacích akcí pro pedagogické pracovníky, vytvořením pracovních listů pro žáky včetně manuálu (metodiky) pro pedagogy a také formou propagace problematiky ochrany zvířat v tematicky zaměřeném čísle časopisu Bedrník a v informačním letáku.

Od roku 1999 se SSEV Pavučina společně s Českým svazem ochránců přírody podílí na programu Národní síť středisek ekologické výchovy, jehož cílem je stabilizovat rozvoj současných a iniciovat vznik nových CEV. Program je podporován Ministerstvem životního prostředí ČR a za dobu jeho existence do něj bylo zapojeno celkem 147 organizací.

Vedle středisek sdružených v SSEV Pavučina působí na našem území také značný počet dalších organizací, které se věnují ekologické výchově. Nejznámějším z nich je asi Sdružení Tereza, které vedle výukových programů a vydávání publikací organizuje pro školy také řadu projektů, např. GLOBE (celosvětový program zaměřený na sledování životního prostředí), Na vlastních nohou (česko - německý projekt, zaměřený na řešení problémů životního prostředí na lokální úrovni), Ekoškola (mezinárodní projekt spojující environmentální výchovu na škole s konkrétními praktickými kroky, které vedou k její ekologizaci), Les ve škole - škola v lese (ve spolupráci s Lesy České republiky) aj.

Školní i mimoškolní ekologickou výchovu má ve svém programu také většina „zelených“ organizací s celorepublikovou působností, jako např. Hnutí Brontosaurus, Arnika, Děti Země a další. Značný význam mají také menší ekocentra či občanská sdružení, většinou s regionálním dosahem působnosti. Těch u nás

najdeme několik desítek. Vhodnou podporou při realizaci environmentální výchovy na školách je také osvětová činnost informačních center národních parků. V Jižních Čechách jsou to např. IC NP Šumava ve Stožci, na Horské Kvildě či ve Svinných Ladách.

Asi nejmladší institucí, která se zabývá environmentální výchovou a vzděláváním v Jihočeském kraji je občanské sdružení Krasec - zkratka Krajské Sítě Environmentálních Center, která vznikla v rámci dvouletého projektu (červen 2005 - červen 2007), podpořeného Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR, prostřednictvím Ministerstva životního prostředí ČR. Cílem byla formalizace vytvořené sítě do podoby právního subjektu, což se podařilo v roce 2007 založením občanského sdružení Krasec.

Hlavním úkolem této jihočeské sítě je vytvoření fungujícího systému ekoporadnictví v jižních Čechách. Ve většině z bývalých okresů v jižních Čechách funguje minimálně jedna ekoporadna, ve které nabízejí vyškolení poradci své služby. Na webových stránkách také funguje on-line poradna a pravidelně na těchto stránkách přibývají aktuální zprávy i rozsáhlejší dokumenty. Poradny podávají aktuální informace z oblasti ochrany životního prostředí, jsou zde k dispozici naučné letáčky, literatura a různé informační materiály. Ekoporadci v rámci sítě spolupracují, vzdělávají se navzájem na seminářích, spolupracují při instalacích výstav, pořádají nejrůznější akce a zajímavé exkurze.

Hlavní snahou Krasce je podnícení spoluobčanů ke způsobu života, který je šetrnější k přírodě, a vyvolání vyšší občanské aktivity v oblasti ochrany jihočeské přírody.

Občanského sdružení Krasce:

Zakládající členové:

- Calla (Č. Budějovice) - Sdružení pro záchranu životního prostředí - www.calla.cz
- Český nadační fond pro vydru (Třeboň) - www.vydry.org
- Rosa, o.p.s. (Č. Budějovice) - Jihočeská společnost pro ekologické informace a aktivity - www.rosacb.cz
- Ekologický právní servis (Tábor) - Ochrana životního prostředí a lidských práv - www.eps.cz

Do sdružení dále vstoupily organizace:

- Ekowatt (Č. B.) - Centrum pro obnovitelné zdroje a úspory energie
- www.ekowat.cz
- CEGV Cassiopeia (Č. B.)
- Florianus – Přírodní zahrada (Jindřichův Hradec) - www.florianus.cz
- Jihočeské matky (Č. B.) - www.jihoceskematky.cz
- Regio Písek, o.p.s. (Písek) - www.regiopisek.cz
- Vyhlídka - společnost na podporu centra ekologické výchovy Dřípatka, o. s.
- (Prachatice) - www.dripatka.cz
- Ekocentrum - Elektrárna královského města Písku, o.p.s. (Písek)
- www.elektrarna.info

Ke statutu pozorovatele byly přijaty organizace:

- Slavonická renesanční o.p.s. (Slavonice) - www.slavonice.cz/trojmezi.php.

Se sdružením spolupracují:

- Českokrumlovský Šípek - Základní organizace Českého svazu ochránců přírody a strakonická Šmidingerova knihovna (obě organizace provozují ekologickou poradnu), dále Stanice „Pomoc přírodě“ (Týn nad Vltavou) - obč. sdružení pro praktickou ochranu přírody a krajiny - www.pomocpriode.cz
- Daphne ČR – Institut aplikované ekologie (České Budějovice)- nevládní organizaci DAPHNE. Institut aplikované ekologie založili studenti Biologické a Zemědělské fakulty Jihočeské univerzity- www.daphne.cz

Přehled Center ekologické výchovy v Jihočeském kraji:

1. Centrum ekologické a globální výchovy Cassiopea

Adresa: Mgr. Helena Kujanová, Jizerská 4, České Budějovice 370 11

Telefon: +420 385 520 951

Email: cassiopeiacb@centrum.cz

Webové stránky: <http://www.cassiopeia.euweb.cz>

2. Základní škola Prachatice, Vodňanská 287, Prachatice Stanice zájmových činností

Centrum ekologické výchovy Dřípatka

Adresa: Mgr. Helena Klimešová, Rumpálova 999, Prachatice 383 01

Telefon: +420 338 317 806

Email: dripatka@dripatka.cz

Webové stránky: <http://www.dripatka.cz/>

3. Šípek - Základní organizace Českého svazu ochránců přírody

Adresa: Bc. Kateřina Svobodová, Třída Míru 144, Český Krumlov 381 01

Telefon: +420 380 727 733, +420 721 179 755

Email: sipek@roklinka.cz

Webové stránky: <http://www.sipek.roklinka.cz>

6 ZÁVĚR A DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Při zpracování své diplomové práce jsem se poprvé seznamovala s možným pojetím environmentální výchovy a jeho souvislostmi s principy školské reformy. Při spolupráci s pedagogy z praxe jsem vnímala obtížnost a náročnost promyšleného přístupu ke tvorbě klíčových kompetencí.

Jak ve výzkumu, tak na sledované škole učitelé uváděli, že právě v oblasti zvládnutí nových metod a forem práce by potřebovali metodickou pomoc (nejen dávat žákům příležitost ke spolupráci ve skupině, ale konkrétně je spolupráci naučit, cíleně a efektivně využívat hru, metody prožitkové pedagogiky, prvky kritického myšlení apod.).

V průběhu svého zkoumání a hospitací v ZŠ Prachatice, Vodňanská 287 jsem nesledovala pouze strategické postupy využívané školou, ale také chování a zájem žáků o výuku. Ze svých poznatků mohu zevšeobecnit, že existuje přímá úměrnost mezi dobrou motivací, vhodnou organizací, možností vlastního zapojení žáků, aktuálností a atraktivností námětu na jedné straně a kázní a zájmem žáků na straně druhé. Velkou roli hrála také vysoká odbornost pedagogů, kteří vedli jednotlivé vyučovací jednotky. Velká náročnost příprav je určitě realitou, při vlastní výuce se však důkladná příprava vždy vyplatí.

Ke zvýšení odbornosti napomůže porozumění obsahu, rozsah a pojetí EVVO, rámcová orientace v základních dokumentech a institucích a v problematice ochrany životního prostředí. Podmínkou cesty k pedagogickému úspěchu je

zvládnutí metod aktivního učení i všech dalších, které jsou v textu zmiňovány. To vyžaduje nejen praktickou zkušenost, ale i teoretickou přípravu. Vzdělávání v této oblasti volí i mnohaletí pracovníci. Myslím si, že nám, začínajícím učitelům, je mohu jen doporučit. Za velmi důležité považuji osvojit si regionální zvláštnosti, aktuální problémy a situace a z tohoto hlediska pak zatraktivňovat výuku. V neposlední řadě i zde platí známé: „Kdo hoří, zapaluje“. Proto nejdůležitější význam na utváření vztahu žáků k životnímu prostředí má osobní příklad, ekologicky odpovědné postoje a návyky, umění argumentovat v jejich prospěch i využívat všech pozitivních zkušeností, které již přinesly generace před námi.

Myslím, že získání „jistoty“ ve vlastní pedagogické praxi povede i k pochopení podstaty reformy – možnosti svobodného působení, tvořivosti a spolupracujícího klimatu ve školách.

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- BELZ, H., SIEGRIES, M. 2001. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-479-6.
- DAŇKOVÁ, L. a kol. 2004. *Škola pro život*. Praha: Sdružení středisek ekologické výchovy Pavučina, 2004. ISBN 80-903345-0-4.
- HOLEČEK, V. 2001. *Aplikovaná psychologie pro učitele*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2001. ISBN 55- 019- 01.
- JIHOČESKÝ KRAJ, 2006. *Opatření akčního plánu koncepce podpory environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty (EVVO) v Jihočeském kraji pro roky 2007 – 2009*. České Budějovice: KÚ Jihočeského kraje, 2006.
- KOSÍKOVÁ, V. 2001. *Úvod do humanistické pedagogiky*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2001. ISBN 80-7082-784-X.
- MĚSTO PRACHATICE, 2004. *Strategický plán rozvoje města pro období 2005-2009*. Prachatice: MÚ Prachatice, 2004.
- MŠMT, 2008: *Metodický pokyn MŠMT k zajištění EVVO č. j. 16745/2008-22*. Praha: MŠMT, 2008.
- MŠMT, 2001. *Národní program rozvoje vzdělávání v ČR – Bílá kniha*. Praha: Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.
- PIKE, G., SELBY, D. 1994. *Globální výchova*. Praha: Grada, 1994. ISBN 80-85623-98-6.
- ÚSTAV PRO INFORMACE VE VZDĚLÁVÁNÍ, 2007. *Rychlá šetření ÚIV (tisková zpráva)*. Praha: ÚIV, 2007.
- VÚP PRAHA, 2004. *Metodický materiál pro pilotní školy*. Praha: VÚP PRAHA, 2004.
- VÚP PRAHA, 2007. *Příručka příkladů dobré praxe*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2007. ISBN 978-80-87000-08-3.
- VÚP PRAHA, 2005. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VÚP Praha, 2005.
- ZŠ PRACHATICE, VODŇANSKÁ 287, 2005. *ŠVP ZV „Škola pro každého - škola pro všechny“*. Prachatice: ZŠ Prachatice, Vodňanská 287, 2005.

ZŠ PRACHATICE, VODŇANSKÁ 287, 2008. *Výroční zpráva o činnosti školy.*
Prachatice: ZŠ Prachatice, Vodňanská 287, 2008.

TUPÝ, J. 2005. *Výjezdy na kraje v rámci prezentace RVP ZV* [CD-ROM].

WEISSOVÁ, H. 2005. *Výjezdy na kraje v rámci prezentace RVP ZV* [CD-ROM].

Elektronické zdroje:

ČINČERA, J. 2006. Trendy v environmentální výchově. [on-line]. Poslední aktualizace 2008-06-27. [citováno 2008-11-18] Dostupné z :

<http://www.czp.cuni.cz/envigogika>

JANOŠKOVÁ, S. 2008. Environmentální výchova – ukázka zpracování. [on-line]. Poslední aktualizace 2008-03-21. [citováno 2008-12-10]. Dostupné z:

<http://www.rvp.cz/clanek/279/2107>

MATĚJÍČEK, T. 2008. Střediska ekologické výchovy a jejich úloha v geografickém vzdělávání. [on-line]. Poslední aktualizace 2008-05-12. [citováno 2009-01-05].

Dostupné z: <http://www.rvp.cz/clanek/279/2289>

VLÁDA ČR, 2000. Státní program environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v České republice. [on-line]. Poslední aktualizace 2002-10-18. [citováno 2008-11-03]. Dostupné z :

<http://www.env.cz/www/zamest.nsf/defc72941c223d62c12564b30064fdcc/8ab942ecd24fafcec125698f0034cffd?OpenDocument>

8 SEZNAM ZKRATEK

CEV	Centrum ekologické výchovy
ČŠI	Česká školní inspekce
ČSÚ	Český statistický úřad
DDM	Dům dětí a mládeže
EU	Evropská unie
EVVO	Environmentální výchova
IC NP	Informační centrum národního parku
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
OŠ	Obecná škola
RVP GV	Rámcový vzdělávací program pro gymnaziální vzdělávání
RVP SOV	Rámcový vzdělávací program pro střední odborné vzdělávání
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání
SPgŠ	Střední pedagogická škola
SSEV	Sdružení středisek ekologické výchovy
SŠ	Střední škola
SZČ	Stanice zájmové činnosti
ŠVP	Školní vzdělávací program
ŠVP ZV	Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání
VOŠ	Vyšší odborná škola
VÚP	Výzkumný ústav pedagogický
VŠ	Vysoká škola
ZŠ	Základní škola

9 Přílohy

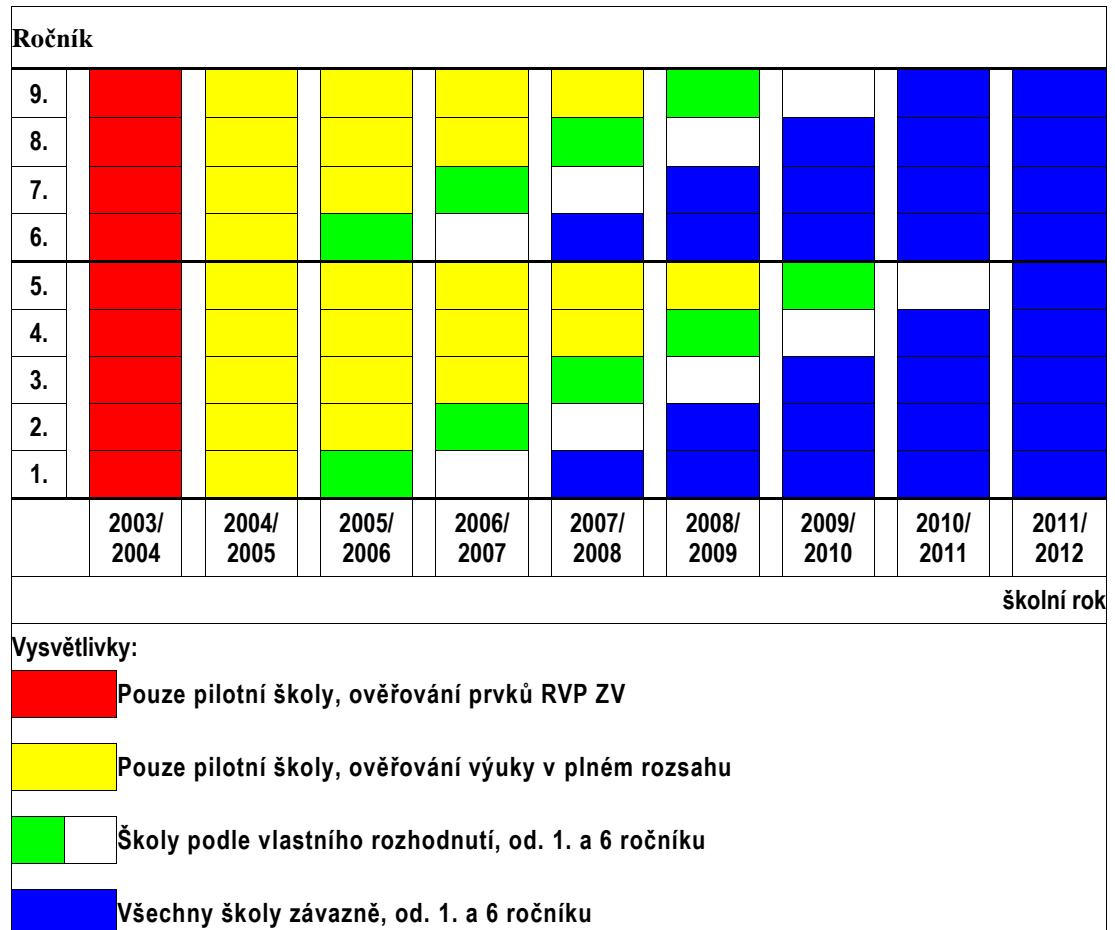
1. Obrázek č. 1: Schéma proměn školství po roce 1989.
2. Obrázek č. 3: Harmonogram postupného zavádění školské reformy v základním školství.
3. Tiskopis dotazníku.
4. Dlouhodobý plán environmentální výchovy v ZŠ Prachatice, Vodňanská 287.
5. Vyhodnocení EVVO ve Výroční zprávě školy a SZČ - CEV Dřípatka.
6. Zpracování průřezového tématu EVVO ve ŠVP pilotní školy.
7. Příklady zpracovaných příprav.
8. Fotodokumentace ze ZŠ Prachatice, Vodňanská 287 k uváděným strategickým postupům.
9. Projekt Hospic, powerpointová prezentace na DVD a fotografická dokumentace.

Příloha č. 1 - Schéma proměn školství po roce 1989 – obr. č. 1.

Obrázek 1 (WEISSOVÁ, 2005)

Příloha č. 2 - Harmonogram postupného zavádění školské reformy v základním školství – obr. č. 3.

Obrázek 3 (TUPÝ, 2005)

Příloha č. 3 (VLASTNÍ TVORBA).

Zpracování EVVO ve ŠVP ZV na 2.st.ZŠ- dotazník

Pokyny: Vymažte nesprávné odpovědi a správné ponechte v dotazníku

A. Způsob zpracování průřezového tématu environmentální výchova do ŠVP ZV

1. Byl pro EVVO vytvořen samostatný předmět?

ANO

NE

2. Byly tématické okruhy průřezového tématu EVVO pouze integrovány do jiných předmětů?

ANO

NE

3. Realizuje se průřezové téma pouze formou samostatných projektů?

ANO

NE

4. Realizují se průřezová témata EVVO v kombinaci uvedených forem?

ANO

NE

5. V případě vytvoření samostatného předmětu uveďte jeho název.

6. V případě integrace do jiných předmětů, uveďte do kterých.

7. V případě realizace samostatného projektu blíže specifikujte.

DLOUHODOBÝ PLÁN ENVIRONMENTÁLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ, VÝCHOVY A OSVĚTY

Ekologické vzdělávání a výchova ve smyslu přípravy občanů pro trvale udržitelný rozvoj lidské společnosti je neodmyslitelnou **součástí obecných cílů základního vzdělávání**

a celého působení školy na žáka i jeho okolí.

Představuje významné přínosy **vzdělávací** (získávání a spojování informací různého charakteru, hledání souvislostí, důsledků různých lidských aktivit, uvědomování si pozitivních i negativních zpětných vazeb, složitosti ekologických problémů) i přínosy **výchovné** (podněcování samostatnosti, aktivity, nápaditosti a tvořivosti, uvědomování si vlastní odpovědnosti, důležitosti tolerance a mezilidské komunikace, formování žádoucí hodnotové orientace).

Škola na žáky působí:

- ve vlastním **vyučovacím procesu**, tj. v jednotlivých učebních předmětech, do nichž je dosud tradičně rozdělena (umožňuje to prakticky každý vyučovací předmět – racionální základ je na 1. stupni v předmětech prvouka, přírodověda a vlastivěda, na 2. stupni v předmětech přírodopis, zeměpis, fyzika, chemie, rodinná a občanská výchova, pracovní činnosti)

- v **době mimo vyučování**, tj. mnoha různými aktivitami, ale i celkovým „duchem“ školy.

Mezi vyučováním a působením školy mimo vyučování jsou velmi důležité vztahy, teprve společné úsilí může přinést určité výsledky, které se projeví v postojích populace k ekologické problematice a ve změnách způsobu života

V rámci EVVO jsou všestranně rozvíjeny **klíčové kompetence** k dosažení znalostí, dovedností, postojů a návyků k ochraně životního prostředí, k utváření žebříčku životních hodnot slučitelných s udržitelným rozvojem, k smysluplnému jednání a tvořivosti ve prospěch životního prostředí, k udržitelnému způsobu života a vzorcům chování jednotlivců, skupin i společnosti. EVVO souvisí s problematikou zdraví a zdravého životního stylu.

K důležitým kompetencím, které jsou v rámci EVVO rozvíjeny patří zejména **kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, sociální a personální**. V jejich rámci se žáci učí využívat své komunikační a kooperativní dovednosti jako nástroj pro řešení problémů životního prostředí, hledají různé možnosti řešení konkrétních problémů životního prostředí, učí se orientovat, posuzovat a vyhodnocovat informace související s životním prostředím. V oblasti **pracovní kompetence** si žáci osvojují dovednosti pro chování a pobyt v přírodě. V rámci **kompetence občanské** se seznamují s chráněnými přírodními výtvoři a kulturními památkami ve svém okolí, projevují hrdost na jedinečnost svého regionu a chápou příčiny i následky poškozování těchto památek. Učí se uvažovat v souvislostech, vnímat závislost rozvoje lidské společnosti na přírodě a na stavu životního prostředí, porozumět zákonům biosféry, chápat spojitost problémů ekologických, ekonomických i sociálních z globálního i lokálního hlediska. Žáci chápou nutnost odpovědného jednání vůči přírodě a životnímu prostředí v každodenním životě, jsou vedeni k úctě k životu ve všech jeho formách a

k hodnotám, které vytvořila příroda, vnímají a jsou schopni posoudit postavení člověka v přírodě a chování člověka vůči ní.

Je třeba zdůraznit **postupnost a dlouhodobost** tohoto úkolu. Nelze předpokládat, že smysl ekologického vzdělávání a výchovy jako předpokladu existence lidské společnosti pochopí a budou schopni do svého působení okamžitě kvalitně zařadit všichni a že se vzápětí dostaví výsledky v jednání i chování všech žáků. Ekologické vzdělávání a výchova je celoživotním úkolem pro každého pedagoga, aktuální situace i globální změny vyžadují stálé inovace v obsahu i metodách, stálé zvyšování znalostí a promýšlení způsobů, jak co nejúčinněji ovlivnit rozum i cit dnešních mladých lidí.

Hlavní cíle environmentálního vzdělávání a výchovy:

- podporovat znalosti, dovednosti, návyky žáků a způsoby jejich myšlení, které by připravovaly žáky na řešení problematiky životního prostředí
- podporovat aktivity, které formují kladné vztahy žáků k přírodě, k prostředí, v němž žijeme i k ostatním lidem (z hlediska lokálního, regionálního i globálního)
- pomáhat vytvářet hodnotové orientace žáků, které by vysoce oceňovaly hodnoty života svého i ostatních lidí, svobodu a důstojnost člověka, úctu k existenci ostatních organismů i pochopení významu rozmanitosti forem života i lidských kultur na Zemi
- připravovat učitele pro EVVO z hledisek obsahových i metodických
- zajistit materiálně technické podmínky pro ekologické vzdělávání
- provádět úpravy okolí školy, školního prostředí a celkového života školy s ohledem na šetření životního prostředí
- rozvíjet spolupráci školy s rodiči, s Centrem ekologické výchovy, s Městským úřadem i s dalšími subjekty
-

Výstupy, výchovné a vzdělávací strategie:

- jako podpora environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty jsou do celoročních programů pravidelně zařazovány **celoškolní aktivity**, z nichž většina má na naší škole dlouholetou tradici. Např.

- vytváření vztahu k přírodě od nejútlejšího věku – vycházky do přírody, cvičení v přírodě, exkurze, výlety, pobytové zájezdy
- Den Země – školní projekty podporující růst ekologického vědomí veřejnosti
- pravidelné sběrové akce (kromě aktivní účasti žáků i spolupráce školy s rodinou)
- separace odpadu – instalace speciálních košů na papír a plasty, sběr hliníku, baterií, akumulátorů a elektrozařízení apod..
- šetření elektřinou, teplem a vodou
- pravidelná péče o zeleň ve škole i mimo školu, spolupráce školy s rodiči při úpravách okolí školy
- úklid okolí školy směřovaný k období dnů ochrany přírody
- působení na žáky ve smyslu vysokého oceňování vlastního zdraví i zdraví ostatních lidí, podpora programu protidrogové prevence
- podpora sběru léčivých rostlin

- využívání školní žákovské knihovny, pravidelné doplňování o nové publikace týkající se přírody a její ochrany, využívání knihovny a filmotéky CEV
- snaha využívat výpočetní techniku (Internet) ke zjišťování aktuálních informací týkajících se životního prostředí
- práce s přírodním materiálem při pracovních činnostech i výtvarné výchově
- práce kroužku mladých zdravotníků
- spolupráce s CEV, využívání nabídky výukových programů, naučných stezek v okolí Prachatic
- péče o přírodu - výroba ptačích budek, sběr plodů pro přikrmování zvěře v zimě (spolupráce s CEV, zapojení našich žáků do soutěží CEV)
- EVVO se realizuje ve vyučovacích hodinách ve škole, na školním pozemku, dále ve spolupráci s CEV i na Školní přírodní rezervaci, je zařazena do plánů exkurzí apod.
- získávání zkušeností při práci s tematickými projekty, vydávanými organizacemi, které podporují environmentální výchovu na školách (např. hnutí Tereza)
- účast na celostátním projektu M.R.K.E.V. (ve spolupráci s CEV)
- práce na projektech vytvořených ve škole v rámci dnů projektového vyučování

Příloha č. 5 - Vyhodnocení EVVO ve Výroční zprávě školy a SZČ - CEV Dřípatka.

- **VÝROČNÍ ZPRÁVA ZŠ PRACHATICE, VODŇANSKÁ 287**
 - **ZA ŠKOLNÍ ROK 2007/2008**

a. VÝROČNÍ ZPRÁVA O ČINNOSTI ŠKOLY

• VE ŠKOLNÍM ROCE 2007/2008

Environmentální výchova

EVVO byla tradičně součástí obecných cílů základního vzdělávání, představovala přínos vzdělávací i výchovný. Škola na žáky působila ve vlastním vyučovacím procesu i v době mimo vyučování.

Nosnými předměty na 1. stupni byly zejména prvouka, přírodověda a vlastivěda, tematika EVVO však zasahovala i do ostatních oblastí. Do klasické výuky byla začleněna řada projektů, např.:

1.ročník: Dětství bez úrazů. já a kamarád, hračka, zdravé zuby, celoroční projekt MěP Bezpečnost a já. Vánoce, učíme se spolu u jednoho stolu, Velikonoce, lidová slavnost, Duben – měsíc bezpečnosti, Den Země

2.ročník: Hospic

3.ročník: Můj život, Lucie, Město známé i neznámé

4.ročník: Podzim, Dravci

5.ročník: Rozmanitost živ. podmínek na Zemi

Na 2. stupni byla EVVO zařazována do tematických celků všech předmětů podle tematického plánu, těžištěm byly Př, Z, Ch, F, VkJ, OV, PV. Rovněž na 2. stupni byla výuka podporována různými projekty, např.:

6.ročník: Poznávání krajiny, recyklace papíru

7.ročník: Den Země, Od buňky až k atlasu, Číslo a příroda aneb význam zeleně ve městech

8.ročník: Den Země, Podzim v přírodě i lidském životě (návštěva Hospicu), Proměny Prachatic

9.ročník: Výroba ptačí budky, Tvorba kompostu, Chráněné přírodní výtvoři v našem městě – Skalka, Štěpánčin park (památné stromy ve městě), Rozbor půdy

Tyto projekty byl doplněny dalšími akcemi, kterých se naši žáci zúčastnili v rámci spolupráce s Centrem ekologické výchovy Dřípatka, např.:

5.ročník: Než jde ježek spát, Sýkorka a její kamarádi

6.ročník: Ovečka, U Irů lípy

7.ročník: Sýkorka a její kamarádi, Nakupuj s rozmyslem

8.ročník: U Irů lípy

• ročník: Globální problémy, Třídění odpadů

Centrum ekologické výchovy i přes problémy se svou reorganizací umožnilo zúčastnit se v souladu s naším Školním vzdělávacím programem výuky na Školní přírodní rezervaci ve Zdenicích proběhlo úspěšně a některé třídy navštívily rezervaci i vícekrát.

Ve spolupráci s CEV se naši žáci dále úspěšně zúčastnili i soutěže ve sběru plodů pro přikrmování zvěře, když třída III. A v této soutěži zvítězila.

Jednou z nejvýznamnějších akcí školního roku 2006ú7 byl projekt Zasad' strom – vyroste park, kde jsme podpořili myšlenku občanského sdružení Dřípatka zřídit park v areálu Hospicu sv. J. Neumanna v Prachaticích a stali jsem se jedním z partnerů podílejících se na tomto projektu. Realizace odpovídala zcela prioritám školy a navazovala na předešlé projekty.

Tento rok se projekt úspěšně dokončil.

V rámci oslav výročí Dne Země jsme se jako jedna z 18 škol Jihočeského kraje přihlásili do projektu vyhlášeného Českým svazem ochránců přírody „Uklidme svět“. Jeho součástí se stala nejen tradiční jarní sběrová akce (sebráno 6 030 kg), kterou vzápětí následovala další speciální akce ke Dni Země (3 130 kg), ale hlavně konkrétní podíl většiny našich žáků i učitelů na úklidu blízkého i vzdálenějšího okolí školy. 8. a 9. ročník měl za úkol uklidit oblast Kvildy, ale pro nepříznivé počasí se tato oblast vynechala

Na přípravě této akce spolupracovali pedagogové z vodňanské školy.

Výsledky našeho snažení v číslech:

Třída	Termín	Lokalita	Počet žáků	Počet hodin
I.A	23.4.	Školní dvůr	22	1
I.B	23.4.	Běžecská dráha	26	1
II.A	24.4.	Školní pozemek	22	2
II.B	23.4.	Cesta do ŠD Nádražní	24	2
III.A	20.4.	Předzahrádka + okolí polikliniky	23	1
III.B	24.4.	"Šnečí" ulička	27	2
IV.A	20.4.	Hřiště Rumpálova ulice	25	2
V.A	30.4.	Stráž proti škole	25	1
V.B	30.4.	Rumpálova ulice (stráž)	21	1
VI.A	23.4.	Skalka	29	2
VI.B	26.4.	Travnaté plochy u KB	15	2
VII.B	27.4.	Školní pozemek	20	2
VIII.A	25.4.	Rumpálova ulice (stráž)	20	1
VIII.B	27.4.	Svatopetrská stezka+stráž proti archivu	20	2
Školní družina	20.4.	Hřiště	30	2

Výuka je pravidelně doplňována i řadou exkurzí a vycházek. V každém ročníku je některá z exkurzí zaměřena na podporu poznávání přírody bližšího i vzdálenějšího okolí (podrobně viz plán exkurzí).

Téměř všichni naši žáci aktivně podpořili Běh Terryho Foxe.

Celoškolní projekt „výuka Šumavou“, který se začal zpracovávat minulý rok se letos úspěšně dokončil. Jeho výstupem byla kniha z dokumentací Prachatic a výstava, která se konala v prostorách zimní zahrady

Všeobecně jsou podporovány aktivity, směřující k separaci odpadu. Ve škole jsou instalovány nádoby na plast, hliník a papír. Pravidelně se konají sběrové akce, letos bylo celkem sebráno 23 530 kg papíru, což je o 9 100 kg více než v loňském roce. V soutěži ve sběru hliníku žáci naší školy obsadili již tradičně 1. místo.

Celoročně se žáci podílejí na sběru pomerančové a citrónové kůry, podporujeme i sběr léčivých bylin. Přesné množství sebraných surovin není zatím v tuto dobu ještě známo.

Pod heslem „Mysli globálně, jednej lokálně“ se žáci aktivně podílejí i na úpravě školy a jejího okolí, péče o zeleň (květinová výzdoba) a vztah k ní jsou podporovány průběžně celý školní rok, úklid je směřován hlavně do jarního období.

Žáci jsou vedeni k šetření elektřinou, teplem a vodou (vhodný světelný režim, správné větrání, ...).

Pravidelně dosahujeme úspěchů v soutěži hlídek Mladých zdravotníků.

Každoročně se zúčastňujeme i přírodovědných soutěží. Letos nechyběla olympiáda z biologie, zeměpisu a fyziky

Žákyně VII.B. prošla výběrovým řízením, celorepublikového projektu a získala účast na zpracování tématu voda. Tato oblast bude průřezem všech přírodovědných oblastí.

Z hodnocení školní družiny:

Je i jedním z průřezových témat v ŠVP, které jsou zahrnuty v ročních plánech jednotlivých odd. ŠD. Při činnostech jsme vedly žáky k:

- ochraně životního prostředí a k vytváření kladného vztahu k přírodě – co přírodě škodí, co prospívá
- zdravý životní styl – vliv prostředí na naše zdraví, zdravá strava, bylinky a účinky na zdraví člověka
- poznávání přírody v různých ročních obdobích, pozorování změn v přírodě, počasí
- život zvířat, rostlin – zahrada jako zdroj poznání, využití knih, encyklopedií, média
- třídění odpadu, šetření el. proudem a vodou
- sběrové akce – papír, hliník, léčivé byliny
- práce na zahradě, práce s přírodninami a hry s nimi
- úklid okolí školy a ŠD, péče o své pracovní místo, hry
- projekt – „Jarní probouzení a Podzimníček nás baví“
- Den Země – úklid okolí školy, ŠD, školního hřiště, účast na akci CEV Dřípatka
- „Parku Hospic“ – pletí, sbírání kamínků

V letošním školním roce se naše škola již osmým rokem zapojila do soutěže – „Hliník do popelnice nepatří, aneb chráníme životní prostředí“
Kromě hliníku dávají žáci do košů umístěných na chodbách a v šatně plasty.

Sběrové akce:

Podzimní – 26. 9. 2007

celkem sebráno 4440 kg papíru, tj. 4440 Kč

Předvánoční – 12. 12. 2007

celkem sebráno 4930 kg papíru, tj. 4930

Kč

Den Země – 22. 4. 2008

celkem sebráno 9510 kg papíru, tj. 9510 Kč

Letní – 26. 6. 2008

celkem sebráno 4510 kg papíru, tj. 4510 Kč

Finanční částka 23390,- Kč ze sběrových akcí bude použita na modernizaci vybavení tříd a ŠD.

ZÁKLADNÍ ŠKOLA PRACHATICE, VODŇANSKÁ 287, PRACHATICE

STANICE ZÁJMOVÝCH ČINNOSTÍ - CENTRUM EKOLOGICKÉ VÝCHOVY

DŘÍPATKA

**VÝROČNÍ ZPRÁVA
2007/ 2008**

HISTORIE EXISTENCE CENTRA EKOLOGICKÉ VÝCHOVY DŘÍPATKA

CEV Dřípatka navazuje na více jak čtyřicetiletou tradici výchovy k ochraně přírody a péči o životní prostředí ve Stanici mladých ochránců přírody založenou na dlouholetém působení pedagoga pana **Aleše Záveského**, jednoho ze zakladatelů ekologické výchovy v ČR. Touto tradicí se CEV Dřípatka řadí k nejstarším ekologicky zaměřeným výchovně vzdělávacím organizacím u nás.

Dřípatka oslavila v loňském roce 40. výročí založení **Školní přírodní rezervace Pod vyhlídkou**. Je první v České republice a jednou z nejstarších v Evropě. Dodnes ji CEV využívá k realizaci terénních ekovýchovných programů.

Centrum ekologické výchovy Dřípatka bylo zřízeno jako samostatný právní subjekt Školským úřadem v Prachaticích v r. 1995. Do té doby pracovala jako Stanice mladých ochránců přírody při Základní škole Vodňanská ul. a krátce při MěÚ Prachatice.

V r. 2000 se CEV Dřípatka stalo součástí nové státní instituce **SVIS** (Středisko vzdělávání, informací a služeb) MŠMT, se sídlem v Prachaticích.

Po zrušení SVISu v roce 2005 se Dřípatka stává samostatným oddělením environmentální výchovy nově zřízeného odborného zařízení MŠMT v oblasti státní podpory a ochrany mládeže - Národního institutu dětí a mládeže, MŠMT (NIDM).

Předmětem hlavní činnosti NIDM byla tvorba koncepčních a metodických materiálů, vycházejících z výzkumných, informačních, ověřovacích a dalších odborných aktivit. Přímá výchovně vzdělávací práce s mládeží nebyla náplní NIDM a proto se našemu pracovišti jen obtížně obhájovala tradiční a dlouholetá činnost Dřípatky.

Po zrušení prachatického pracoviště NIDM v roce 2007 se Dřípatka opět vrátila pod Základní školu, Vodňanská ul. v Prachaticích jako **stanice zájmových činností**.

Hlavní náplní se opět stala přímá práce s dětmi a mládeží a to převážně formou ekologických výukových programů pro školy všech typů, realizovaných v době vyučování.

Naším záměrem je navázat na dobré jméno a tradici Dřípatky v ekologické výchově a opět přitáhnout větší pozornost škol a veřejnosti k jejím nabízeným aktivitám.

PRACOVNÍCI CEV DŘÍPATKA V ROCE 2007 / 2008

PEDAGOGIČTÍ PRACOVNÍCI

Mgr. Helena Klimešová	vedoucí pracoviště, pedagog volného času
Růžena Kolková	pedagog volného času
Vlasta Mrázová, Dis	pedagog volného času

PROVOZNÍ ZAMĚSTNANCI

Vlastislav Kašpar	0,5 pracovního úvazku údržbář, správce zařízení, vedoucí ekoporadny
Jiřina Klučarová	0,3 pracovního úvazku

uklízečka, pokojská ubytovny
Marcela Weissová 0,5 pracovního úvazku
organizace provozu, ubytovna, administrativa,
sledování rozpočtu

1. PRAVIDELNÁ ČINNOST

1.1 VÝUKOVÉ PROGRAMY PRO MATEŘSKÉ, ZÁKLADNÍ A STŘEDNÍ ŠKOLY

Ekologické výukové programy Dřípatky splňují požadavky školních vzdělávacích programů. Rozvíjí znalosti, schopnosti a dovednosti žáků ve vzdělávání pro udržitelný život s důrazem na ekologickou a environmentální oblast. Programy využívají aktivizující, interaktivní metody a formy práce k vytváření vlastních prožitků a zkušeností. Upřednostňují přímý kontakt s přírodou. Ekologické výukové programy (EVP) probíhají v době školního vyučování v ekopedagogických terénních zařízeních i v objektu CEV.

PŘEHLED PROGRAMŮ USKUTEČNĚNÝCH TOMTO ŠKOLNÍM ROCE

Číslo	☐ TERÉNNÍ Název programu	Obsah	Ročník	Doba trvání (vyučovací hodiny)	Účastnický poplatek	Poznámka
-------	---	-------	--------	--------------------------------------	------------------------	----------

1	<p>Cyklus čtvero ročních období ...Než jde ježek spát K učivu: Vv, Hv, prvouka, přírodověda, ŠVP : tém. okruh Rozmanitost přírody (Člověk a jeho svět)</p>	<p>přeměny podzimní přírody, hrátky s přírodou, koktejl podzimních vůní, listové obrázky, podzimní tvoření, hry</p>	1. – 3.	3 hod.	30,- Kč	<p>úvodní a závěrečná část v CEV Dřípatka</p>
2	<p>Cyklus čtvero ročních období Jakou vůni má podzim K učivu: Vv, přírodověda, ŠVP: Rozmanitost přírody (Člověk a jeho svět) průřezové téma : Environment.v.</p>	<p>přeměny podzimní přírody, co se děje se stromem, který z nich je nejkrásnější vlastní pozorování, skupinová práce, pracovní činnosti k tématu, hry</p>	4. – 5.	3 hod.	30,- Kč	<p>úvodní a závěrečná část v CEV Dřípatka.</p>

3	<p>Cyklus čtvero ročních období</p> <p>Co vypráví sněhová vločka</p> <p>K učivu: Hv, Vv, literární výchova, prvouka, ŠVP: Rozmanitost přírody (Člověk a jeho svět)</p>	<p>přeměny zimní přírody, co se děje pod sněhovou peřinou, vlastní pozorování, skupinová práce, hry, pracovní činnosti k tématu</p>	1. – 3.	3 hod.	30,- Kč	úvodní a závěrečná část v CEV Dřípatka.
4	<p>Cyklus čtvero ročních období</p> <p>Jarní probouzení</p> <p>K učivu: Hv, Vv, literární a dramatická výchova, ŠVP : EV – ekosystémy, Rozmanitost přírody (Člověk a jeho svět)</p>	<p>důležité proměny jara – jak se probouzí semínko, rostliny, stromy, o barvách a vůních jara, program plný her s různými materiály</p>	1. – 3.	3 hod.	30,- Kč	úvodní a závěrečná část v CEV Dřípatka.

5	<p>Cyklus čtvero ročních období Hurá na prázdniny aneb Život na louce K učivu: HV, Literární a dramatická výchova ŠVP : EV – ekosystémy, Rozmanitost přírody (Člověk a jeho svět)</p>	<p>náruč plná letních her, poznávání života na louce, vnímání barev, zvuků a vůní, tvoreni letní barevné palety</p>	1. – 3.	3 hod.	30,- Kč	Areál u Irů lípy
---	---	---	---------	--------	---------	------------------

6	<p>S bylinářkou v přírodě</p> <p>K učivu: přírodověda, literární výchova, pracovní činnosti,</p> <p>ŠVP: vztah člověka k prostředí, rozmanitost přírody, člověk a jeho zdraví (Člověk a jeho svět)</p>	<p>co vše je ukryto v bylinkách, vůně a chuť bylinkového čaje, výroba voňavého pytlíčku</p>	3. – 5.	4 hod.	35,- Kč	<p>úvodní a závěrečná část v CEV Dřípatka.</p>
---	--	---	---------	--------	---------	--

7	<p>ŠPR - Učebna přírody otevřená dokořán</p> <p>K učivu: ŠVP : EV – ekosystémy, základní podmínky života (přírodní zdroje), Př – základy ekologie, biologie rostlin, živočichů, zeměpis – životní prostředí</p>	<p>přírodovědná pozorování na školní přírodní rezervaci</p>	<p>5. – 9.</p>	<p>duben – červen út, st, čt; 4 hod.</p>	<p>35,- Kč</p>	<p>Školní přírodní rezervace z Zdenic</p>
---	---	---	----------------	--	----------------	---

Číslo	☐ V OBJEKTU CEV Název programu	Obsah	Ročník	Doba trvání (vyučovací hodiny)	Účastnický poplatek	Poznámka
-------	---	-------	--------	--------------------------------	---------------------	----------

8	<p>Není kámen jako kámen</p> <p>K učivu: Přírodopis, ŠVP: EV – vztah člověka k prostředí, praktické poznávání přírody, neživá příroda</p>	<p>prohloubení učiva o neživé přírodě, geologie regionu, činnost ve skupinách, manipulace se sbírkovým materiálem hornin a nerostů</p>	<p>3. - 5. 6. - 9.</p>	<p>3 hod.</p>	<p>30,- Kč</p>	
9	<p>Ovečka</p> <p>K učivu: prvouka, Hv, Vv, Literární a dramatická výchova, PČ, ŠVP : vztah člověka k prostředí, lidské aktivity (Člověk a jeho svět)</p>	<p>proč a jak lidé chovají“ekologické sekačky“, poznávání vlastností ovčí vlny a co se z ní dá vyrobit, rukodělné činnosti, pracovní list</p>	<p>2.</p>	<p>4 hod.</p>	<p>40,-Kč</p>	

10	<p>Jak roste chléb...</p> <p>K učivu: Hv, literární a dramatická výchova, Prvouka , ŠVP: EV – základní podmínky života, vztah člověka k prostředí, Příprava pokrmu (Člověk a svět práce), Člověk a jeho zdraví, Lidé a čas (Člověk a jeho svět)</p>	<p>tajemství vzniku chleba, uvědomění si, že chléb roste na polích, že vniká v potu lidském a že je velkým darem, zadělání těsta, vlastnoruční výroba chlebového dala mátku</p>	2. - 3.	4 hod.	40,- Kč	Každé dítě si přinese svou zástěrku
----	---	---	---------	--------	---------	-------------------------------------

11	<p>Energie vlastní rukou vytvořit, neb slunce, vítr, vodu zapojit K učivu: ŠVP EV – všechny tématické okruhy (zejména témata přírodní zdroje a hospodaření s nimi, trvalá udržitelnost, Z – Životní prostředí, společenské a hospodářské prostředí, Př – základy ekologie</p>	<p>získávání energie a jak to ovlivňuje životní prostředí, obnovitelné a neobnovitelné zdroje energie, příklady šetření energie</p>	<p>3. - 5. 6. - 9.</p>	<p>2 – 3 hod</p>	<p>30,- Kč</p>	
----	---	---	----------------------------	------------------	----------------	--

12	Má to smysl. Třídíte odpad K učivu: ŠVP : EV – lidské aktivity a problémy životního prostředí, společenské a hospodářské prostředí, výchova ke zdraví, etika, morální rozvoj (osobností a sociální výchova) EV – vztah k prostředí	Odpad jako jeden z největších globálních problémů lidstva, jak předcházet vzniku zbytečného odpadu, způsob třídění, jeho další zpracování, ruční výroba papíru	1. - 5. 6. - 9.	3 hod.	30,- Kč	
----	---	--	--------------------	--------	---------	--

Za školní rok bylo **celkem** zrealizováno **174** programů
v **582** šedesátiminutových výukových hodinách a zúčastnilo se
jich **3 321** žáků a studentů.

PŘEHLED REALIZOVANÝCH EKOLOGICKÝCH VÝUKOVÝCH PROGRAMŮ V JEDNOTLIVÝCH MĚSÍCÍCH ŠKOLNÍHO ROKU

9/2007

Školské zařízení	Počet programů	Počet osob	Počet vyučovacích hodin	Ubytovaní
ZŠ	1	21	4	ano
SŠ	2	56	10	ano

10/2007

Školské zařízení	Počet programů	Počet osob	Počet vyučovacích hodin	Ubytování
MŠ	4	80	10	
ZŠ/G	15	316	37	
SŠ	2	34	6	ano

11/2007

Školské zařízení	Počet programů	Počet osob	Počet vyučovacích hodin	Ubytování
MŠ	3	66	7	
ZŠ	15	108	43	ano
SŠ	4	43	20	

12/2007

Školské zařízení	Počet programů	Počet osob	Počet vyučovacích hodin	Ubytování
ZŠ	9	196	30	

1/2008

Školské zařízení	Počet programů	Počet osob	Počet vyučovacích hodin	Ubytování
MŠ	3	61	6	
ZŠ	10	204	33	

2/2008

Školské zařízení	Počet programů	Počet osob	Počet vyučovacích hodin	Ubytování
MŠ	3	25	8	
ZŠ	10	173	35	

3/2008

Školské zařízení	Počet programů	Počet osob	Počet vyučovacích hodin	Ubytování
MŠ	2	32	4,5	
ZŠ/G	19	367	59	

4/2008

Školské zařízení	Počet programů	Počet osob	Počet vyučovacích hodin	Ubytování
MŠ	3	51	5	
ZŠ	19	341	58	
SŠ	2	53	5,5	

5/2008

Školské zařízení	Počet programů	Počet osob	Počet vyučovacích hodin	Ubytování
MŠ	1	12	2,5	
ZŠ/G	17	406	60,5	ano
VŠ	2	46	9	ano

6/2008 (PLÁN)

Školské zařízení	Počet programů	Počet osob	Počet vyučovacích hodin	Ubytování
nerozliš.	28	540	129	ano

□ **CELKEM ZA ŠKOLNÍ ROK**

Počet programů	Počet osob	Počet vyučovacích hodin
174	3231	582

1.2. ZÁJMOVÁ ČINNOST PRO DĚTI

Zájmové útvary s ekologickým a folklorním zaměřením umožňují dětem vhodnou formou aktivně naplňovat volný čas, rozvíjí vztah a úctu k přírodě, lidovým tradicím a životu vůbec.

V tomto školním roce bylo organizováno 6 zájmových útvarů v celkovém počtu 79 dětí, převážně ze ZŠ Prachatice, Vodňanská 278. Vedoucími kroužků byli pracovníci CEV Dřípatka.

PŘEHLED ORGANIZOVANÝCH KROUŽKŮ

□

Název kroužku	Věková skupina	Vedoucí	Počet
Lidové tance I.	7-8	R. Kolková	8
Lidové tance II..	9-11	R. Kolková	12
Ježečci	6 - 7	V. Mrázová	14
Bodlinky	6 - 7	R. Kolková	13
Ježci	7 - 9	V. Mrázová	18
Tomíci	9 - 11	H. Klimešová	14

1.3. ZÁJMOVÁ ČINNOST PRO DOSPĚLÉ

Činnost kroužku Růženčino rukodělání - tvoření převážně z přírodního materiálu
9 schůzek, celkem 97 účastníků

2. PŘÍLEŽITOSTNÁ ČINNOST

2.1. SOUTĚŽE PRO ŠKOLY A VEŘEJNOST

IX. ročník tradiční soutěže ve sběru odpadového hliníku **Hlíňáček**, organizována ve spolupráci s Městem Prachatice pro školy a veřejnost
účast 16 organizací, z toho 4 ZŠ, 2 SŠ, 5 MŠ, 3 DDM,
Celkem bylo sesbíráno **1329 kg** odpadového hliníku

II. ročník výtvarné soutěže **Strom a jeho živáček** pro školy
Účast 7 ZŠ, Klub zdravotně postižených Prachatice, cca 100 dětí

Okresního kola biologické olympiády kat. C,D ve spolupráci s DDM Prachatice (28 dětí)

2.2. Akce pro členy kroužků, neorganizované děti, mládež

A VEŘEJNOST

Název akce	Termín konání	Počet účastníků
Perníčkování	30.11.- 1.12.	45
Jarní prázdniny na Dřípatce	4.-5. 2.	11
Den Země	22.4.	108
Vítání ptačího zpěvu	25.-26.4.	75
Otvírání studánek na školní rezervaci	31.5.	52
Otvírání studánek v Hospicu JNN	2.6. 2x	200 + 90
Den otevřených dveří na školní rezervaci	31.5.	56

Přehled veřejných akcí kroužku lidových tanců Šumaváček

Termín	Akce
18.12.	Vánoční akademie
5.2.	Dům s pečovatelskou službou
5.2.	Domov důchodců Prachatice
13.3.	Vynášení zimy, vítání jara
31.5.	Otevírání studánek -rezervace
2.6.	Otevírání studánek - Hospic
28.6.	Průvod Zlatá stezka

2.3. PRÁZDNINOVÁ ČINNOST

Školní přírodní rezervace o prázdninách - 30. červen

Dětský prázdninový pas – léto 2008

Letní tábor zájmových kroužků CEV Dřípatka v NP Šumava –Stožec

6. -12. červenec

Pracovní dny na Školní přírodní rezervaci pro starší děti kroužků CEV

28.-29. srpen

2.4. PROVOZ EKOPORADNY

Ekoporadna vznikla díky projektu Vznik a rozvoj sítě environmentálních poraden, který byl finančně podpořen Evropským sociálním fondem v roce 2005.

Po jeho ukončení (2007) poradna poskytuje služby nadále, každé pondělí a čtvrtek od 16 do 18 hodin. Provoz bezplatně zajišťuje ve spolupráci s o. s. Vyhlídka pan Vlastislav Kašpar.

3. VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY – LEKTORSKÁ ČINNOST

3.1. VZDĚLÁVACÍ AKCE PRO STUDENTY UČITELSTVÍ PF JU ČB

Pro studenty PF JU v Českých Budějovicích(73) se uskutečnily 3 pobytové akce (květen, červen). Převážná část aktivit byla směřována do terénních ekopedagogických ploch Dřípatky. Studenti prošli výukovými programy didaktiky ekologické výchovy a praktickými aktivitami poznávání přírody.

3.2. VZDĚLÁVACÍ AKCE PRO PEDAGOGICKÉ PRACOVNÍKY (DVPP)

28.10.07- Školní přírodní rezervace - Lipka- školské zařízení pro environmentální vzdělávání - účast 38 pedagogů Jihomoravského kraje

4. PROVOZ UBYTOVNY CEV DŘÍPATKA

Ubytovna poskytuje zázemí převážně mimoregionálním zájemcům o pobytové ekologické výukové programy ze škol a ostatních dětských organizací.

PŘEHLED VYTÍŽENÍ UBYTOVNY VE ŠKOL. ROCE 2007/2008

Měsíc/rok	Celkem ubytovaných	Kategorie A	Kategorie B	Kategorie C	Lůžkodny
1/223	127	84	38	5	262
3/602	58	57		1	115
2/365	48	47		1	74
4/669	38	25		13	103
0	26	9		17	72
1/999	36	25		11	93
1/669	16			16	61
1/502	73	12	51	10	155
2/803	143	108		35	309
2/669	110 (plán)	80	20	10	
celkem	675	447	109	119	1244

Vysvětlivky:

Kategorie A : organizované skupiny, kterým poskytuje CEV Dřípatka ekologický výukový program

Kategorie B : organizované skupiny bez poskytovaných programů

Kategorie C : zájemci z řad veřejnosti (pokud není poptávka klientů kategorie A,B)

5. ZAPOJENÍ DO GRANTOVÝCH PROGRAMŮ

Podané přijaté projekty

Jihočeský krajský program podpory práce s dětmi a mládeží

projekt Příroda ve zvycích a obyčejích

Jihočeský grantový program na podporu EVVO

projekt Hurá na Dřípatku

Podané nepřijaté projekty

RP Podpora environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty na školách (MŠMT)

projekt Školní zahrada – pravidelný kontakt dětí s živou

přírodou

RP Podpora environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty na školách (MŠMT)

projekt Ekologické výukové programy

6. PÉČE O ŠKOLNÍ PŘÍRODNÍ REZERVACI

Hlavní údržba zařízení na obou terénních plochách Školní přírodní rezervace byla provedena v první polovině loňského roku, před oslavami 40. výročí jejího založení.

V tomto školním roce proběhla pouze nezbytná péče před zahájením a skončení sezony terénních výukových programů.

7. SPOLUPRÁCE S DALŠÍMI SUBJEKTY

Sdružení středisek ekologické výchovy Pavučina(celostátní síť organizací specializovaných na EVVO) – členství ve sdružení.

Jihočeská univerzita PF České Budějovice - obnovení statutu Dřípatky jako klinického pracoviště fakulty

CC Systems a.s., Jihozápad - partnerství v projektu Odrazový můstek pro mladé

Sdružení Vyhlídka, společnost na podporu činnosti CEV Dřípatka - finanční podíl na projektech Dřípatky, podíl na akcích pro veřejnost, péče o chráněná území

Sdružení členů a přátel Stanice mladých ochránců přírody (NGO Dřípatka) - péče o Školní přírodní rezervaci

DDM Prachatice- spolupráce ve volno časových aktivitách

Město Prachatice, odbor životní prostředí – sběr hliníku, výtvarná soutěž, finanční spolupráce na projektu Hurá na Dřípatku

Sdružení A Rocha - křesťané chrání přírodu – spolupráce na terénních přírodovědných akcích a besedách pro veřejnost (Vítání ptačího zpěvu)

PRIORITA 6. : Environmentální výchova		
<ul style="list-style-type: none"> - výchova k ochraně životního prostředí - soutěž "Hliník do popelnice nepatří" - sběrové akce - třídění papíru, plastů - výroba prachatických sáčků, zdobení vánočního stromku pro ptactvo, přírodní chráněné oblasti - Den Země - co do přírody nepatří - šetření vodou, elektřinou - společné exkurze a výlety – účast vychovatelek 	<ul style="list-style-type: none"> □ - šetření elektřinou, vodou, sběr separovaného odpadu, hliníku, sběrové akce, spolupráce s Centrem ekologické výchovy, výuka na Školní přírodní rezervaci (původně vznikla při škole), výukové programy ve všech ročnících, využití naučných stezek v okolí Prachatic - využívání učebny v přírodě, - pěstování a sběr léčivých bylin, sběr plodů pro ptactvo a zvěř - spolupráce s Lesy ČR a s Městskými lesy - exkurze - přírodní chráněné oblasti, úklid okolí školy, péče o životní prostředí- cvičení v přírodě, vycházky, zeměpisné vych. - Dny ochrany přírody, Den Země - roční program environmentální výchovy 	<p>Tato priorita je zároveň průřezovým tématem rozpracovaným do výuky. Moderní přístupy k ochraně životního prostředí jsou ve škole zaváděny od roku 1957. Už tato tradice ovlivňuje vytváření kladného vztahu k životnímu prostředí i vědomí důležité a zodpovědné úlohy člověka v jeho ochraně. Důležitá je praktická aplikace těchto dovedností a postojů. Priorita prohlubuje rozvoj kompetencí uváděných v prioritě 1.</p>

ZAČLENĚNÍ PRŮŘEZOVÝCH TÉMAT

□ ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA

1. stupeň						2. stupeň			
Název tematického okruhu EV	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník	5. ročník	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník
<ul style="list-style-type: none"> Ekosystémy 	Prv+Př+Vv-les, pole, vodní zdroje ekosystémy PRV+Př-lidská sídla	Prv +Př+Vv-les, pole, vodní zdroje ekosystémy PRV+Př-lidská sídla	Prv +Př+Vv-les, pole, vodní zdroje ekosystémy PRV+Př-lidská sídla	Prv +Př+Vv-les, pole, vodní zdroje ekosystémy PRV+Př-lidská sídla	Prv +Př+Vv-les, pole, vodní zdroje ekosystémy PRV+Př-lidská sídla	Př-nižší rostliny a bezobratlí Z-biosféra, umělé vodní nádrže	Př-les (nahosem. a krytosemenné rostliny), pole (polní plodiny), vodní ekosystémy (ryby, obojživl.)	Z-dřevozprac. průmysl, zemědělství	Z-lesy a ochrana prostředí Př-organismy a prostředí
Základní podmínky života	Pv-pěstitelské práce Prv-život v přírodě	Pv-pěstitelské práce Prv-život v přírodě	Pv-pěstitelské práce Prv-než.příroda Prv-život v přírodě	Pv-pěstitelské práce Př-Rozmanitost přírody, Les, louka,pole, potok a rybník	Pv-pěstitelské práce Př-rozmanitost přírody, les, louka,pole, potok a rybník	Z-sféry Země, chráněné druhy, přírodní a kulturní krajina Př-rozšíření rostlin a živoč. na Zemi	Př-pěstování hospod. význ. plodin, malochovy a velkochovy, Z-Jižní Amerika (Amazonský prales), Asie	Z-geografie ČR, zemědělství, společ. zeměpis CH-ovzduší, voda Př-dých. soust.	Př-vývoj Země, půdy, biosféra, přírodní krajiny, organismy a prostředí Z-místní region, přír. podm. ČR
Lidské aktivity a problémy životního prostředí	Prv, Př-třídění odpadů Prv-ochrana přírody CEV Výukové programy	Prv, Př-třídění odpadů Prv-ochrana přírody CEV Výukové programy	Prv, Př-třídění odpadů Prv-ochrana přírody CEV Výukové programy	Prv, Př-třídění odpadů Prv-ochrana přírody CEV Výukové programy	Prv, Př-třídění odpadů VI-Nár.parky CHKO CEV Výukové programy	Z-pedosféra, přírodní složky a oblasti Země PV-ekologie v pěst. rostlin, používání pojiv materiálu, při prac.činn.úspora energie a materiálu Př-chr. druhy, rozš., význam a ochrana živ. a rostlin, Den Země M – řešení slovních úloh s využitím informací týkajících se	F-tlak (stavba rybníků a hráze), jednoduché stroje PV-ekologie v pěstování rostlin, chov zvířat, používání pojiv materiálů, při prac.činn.úspora energie a materiálu Př-vznik fosilních paliv, chov živoč. a pěst.rostlin, rozšíření, význam a ochrana živočichů a rostlin, chráněné druhy, Den Země Z-NS států světa M – procenta ,	PV-ekologie v pěst.rostlin, používání pojiv materiálu, při prac.činn.úspor a energie a materiálu F-spal. motory, jaderná energie, nebezp.odpady, alternativní zdroje energie Z-průmysl, těžební prům., společ. a hosp. složky krajiny Ch-voda, vzduch a oxidy, průmyslová hnojiva	PV-ekologie v pěst.rostlin, používání pojiv materiálu, při prac.činn.úspora energie a materiálu F-vysoké napětí CH-plasty (recyklace), paliva, chemický průmysl v ČR Z-společ. a hosp. složky krajiny, hospod. zem., nerostné bohatství a průmysl v ČR Př-chráněné přír. výtvoř,

						stavu životního prostředí CEV-výukové programy	tabulky, grafy (zdroje energie, recyklace odpadu, vyhledání a zpracování dat) CEV-výukové programy	Př-životní prostředí a jeho vliv na zdraví člověka, nemoci, úrazy, prevence, zdravý živ. styl CEV-výukové programy	změny v krajině (vliv těžby), Den Země, CEV-výukové programy
Vztah člověka k prostředí	Prv+Př-třídění odpadů Tv- vliv prostředí na vlastní zdraví	Prv +Př-třídění odpadů Prv - ohleduplné chov. k přír., živelné pohromy Tv- vliv prostředí na vlastní zdraví	Prv +Př-třídění odpadů, rovnováha v přírodě Prv - ohleduplné chov. k přír., živelné pohromy ZI-internet Př-globální problémy Tv- vliv prostředí na vlastní zdraví	Prv +Př-třídění odpadů Př-globální problémy Tv- vliv prostředí na vlastní zdraví	Prv +Př-třídění odpadů Př-globální problémy Tv- vliv prostředí na vlastní zdraví	Př-viry a bakterie	Př- chr. přírodní výtvoř (stromy), význam lesa VO-globální problémy ochrany živ. prostředí	Ch-čistířna odpad. vod. F-Husinecká el. energie Př-nemoci, úrazy, prevence Z-společenský zeměpis a hospodářský	Př-ochrana přírody (regio – Skalka, Štěp. park, Hospic), organismy a prostředí M – závislosti a data (využití informací o stavu živ. prostředí) NJ – chráníme své životní prostředí
1. stupeň						2. stupeň			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Projekty	Den Země Dny ochrany přírody <ul style="list-style-type: none"> • <i>Exkurze</i> 								
Akce školy	Sběr papíru - celoškolská sběrová akce Sběr hliníku - soutěž „Hliník do popelnice nepatří“ Separace odpadu Sběr léčivých bylin Spolupráce s CEV – výuk. programy dle nabídky CEV Využívání učebny v přírodě Úklid okolí školy, péče o květiny ve třídách, chodbách, pořádek, čistota Motivace k šetření vodou, elektřinou Sběr plodů pro ptactvo a zvěř Výuka na Školní přírodní rezervaci (původně vznikla při škole)								
					ŠPR		ŠPR		ŠPR
	Spolupráce s Lesy ČR a s Městskými lesy								

Příloha č. 7 - Příklady zpracovaných příprav (ZŠ PRACHATICE, VODŇANSKÁ 287, SZČ - CEV DŘÍPATKA PRACHATICE).

Terénní výukový program Dubový vrch

Téma : LES v jednotlivých ročních obdobích

Věková skupina: 1. stupeň ZŠ

Výchovně-vzdělávací cíl :

poznávání lesního ekosystému/ rostliny a živočichové v lese -
druhy/

pobytová znamení, lesní patra, potravní vazby,
seznámení a pochopení významu lesa pro člověka
péče člověka o les, typy lesů
seznámení se zásadami pobytu v přírodě a jejich uplatňování
orientace v terénu/ nácvik práce s mapou/

Místo : Dubový vrch nad Prachaticemi,

Forma VP: vycházka s ped. pracovníkem CEV, činnosti na stanovištích i za
pochodu

Doba trvání: 4-5 vyučovacích hodin, včetně svačínové přestávky

Počet účastníků : jednotlivé třídy daného ročníku ZŠ

Termíny výuky: dle objednávek škol, nabídka v jednotlivých ročních
obdobích/mimo léta/

Pomůcky: obrázky lesních organismů, lupy, dalekohledy, mapy, lano,
zvonek,

odměnky

Vybavení účastníků VP:

terénní oblečení a obutí, pláštěnka

Stručný popis programu :

Úvod

1. stanoviště nad střelnicí

metoda vedeného krátkého rozhovoru na základě pozorování
biotopu

louky, pole, města, žijící organismy /srovnání/

Hlavní část

2. výstup lesem na Dubový vrch,

zadání skupinových pozorovacích úkolů

3. stanoviště vrcholu Dubového vrchu

vyhodnocení úkolů, herní aktivity k tématu

4. stanoviště U kamene

výhled do krajiny-lesnaté kopce v okolí -názvy
skupinová práce -pozorování lupou

5. stanoviště na pasece
pro
prožívání lesa /zvuky/, hledání odpovědi na otázku, co vše je
člověka les/vybavování/, pobytová znamení živočichů-aktivity
6. postup po hřebeni Dubového vrchu
typ.
herní aj.aktivity /lesní organismy, základní druhy listnatých a
jehličnatých dřevin, lesní patra, hledání a poznávání zdejších
lesních bylin
ukázky typů lesů ve zdejší krajině-pozorování dalekohledem
7. stanoviště Rogalo
pozorování příkladů péče člověka o les
výhled na město - orientace
- 8.stanoviště rozcestník na Cvrčkově
orientace dle turistického značení
práce s mapou ve skupinách/světové strany/

Závěr

- 9.na tankové cestě
Vzkazy
shrnutí programu jednoduchými zpětnovazebnými aktivitami/
dětí lesu aj./

Autor / zdroj / :

Jiří Machart a ostatní pracovníci CEV
metodické materiály CEV Dřípatka, herní aktivity z kartotéky

Centra

- Poznámka :**
vegetace,
s lesníkem
VP má několik obměn dle vyspělosti dětí, počasí a vývoje
příležitostně dle možností zařazováno i „náhodné“ setkání
přímo v terénu

Centrum ekologické výchovy Dřípatka, Prachatice

Terénní výukový program V přírodě za školou

Téma: Život lesa

Věková skupina: 2. stupeň ZŠ. SŠ

Výchovně-vzdělávací cíl:

poznávání lesního ekosystému, chápání vazeb
chápání významu lesa pro člověka
seznámení s péčí o les
uplatňování zásad pobytu v přírodě
opakování, prohloubení a shrnutí již získaných poznatků ze školy
poznávání přírody prožitkem

Místo : Areál Stanice ml.ochránců přírody, Školní přírodní rezervace a její okolí

Metody a formy VP:

rozhovoru samostatné řešení úkolů na základě přímého pozorování,

skupinách / vybraná stanoviště naučné trasy /
činnosti na naučné stezce ŠPR a jejím okolí ve dvojicích,

pod přímým vedením ped. prac. CEV, herní aktivity

Doba trvání : 4-5 vyučovacích hodin, včetně svačinové přestávky

Počet účastníků : jednotlivá třída ročníku / rozdělení do 2 skupin/

Termín výuky: dle objednávek škol, podzim, jaro

Pomůcky: vybavení zařízení naučné stezky a naučné trasy, binokulární lupy,
určovací

psací klíče, sada na pozorování půdních lesních organismů, lano, šátky,

potřeby, podložky, pracovní listy, diaprohlížečky s dia živočichů,
pila,

hmatky, pobytová znamení živočichů

Vybavení účastníků VP :

dobrá nepromokavá obuv, oděv do terénu, pláštěnka

Stručný popis programu:

Úvod : seznámení s CHÚ Pod vyhlídkou, připomenutí zásad pobytu,

Hlavní část : 1. samostatná práce dvojic-řešení úkolů na vybraných zastaveních
trasy

hnízdni /přiřazování pobytových znamení, pozorování ptáků a jejich

pobytová možnosti/budky/, poznávání jehličnanů hmatem, areál péče o zvěř-

znamení,lesní patra-přiřazování organismů , potravní

vazby/producenti,konzumenti, destruenti/-tvoření řetězců ,řezání
pilou

2. práce ve skupině za vedení ped. pracovníka
aktivity - prožívání lesa - vnímání všemi smysly, hry
člověk a les - pozorování , vedený rozhovor
výzkum lesní hrabanky-samost. práce ve dvojicích po úvodní
demonstraci

Závěr : zpětnovazebné aktivity - vyhodnocení pracovních listů
- písemné vyjádření účastníků, vzkazy lesu

Autor/zdroj : H.Klimešová a ost. pracovníci Dřípatky
metodické aj. materiály CEV Dřípatka i ostatních center Pavučiny

Poznámka : V programu dochází k některým dílčími obměnám, podle stupně
vývoje
vegetace, stavu počasí a vyspělosti účastníků VP

**Terénní výukový program
V přírodě za školou II.**

Téma: Život lesa

Věková skupina: 2. stupeň ZŠ. SŠ

Výchovně-vzdělávací cíl:

poznávání lesního ekosystému, chápání vazeb
chápání významu lesa pro člověka
seznámení s péčí o les
uplatňování zásad pobytu v přírodě
opakování, prohloubení a shrnutí již získaných poznatků ze školy
poznávání přírody prožitkem

Místo : Areál Stanice ml.ochránců přírody, Školní přírodní rezervace a její
okolí

Metody a formy VP:

rozhovoru samostatné řešení úkolů na základě přímého pozorování,

skupinách / vybraná stanoviště naučné trasy /
činnosti na naučné stezce ŠPR a jejím okolí ve dvojicích,

pod přímým vedením ped. prac. CEV, herní aktivity

Doba trvání : 4-5 vyučovacích hodin, včetně svačínové přestávky

Počet účastníků : jednotlivá třída ročníku / rozdělení do 2 skupin/

Termín výuky: dle objednávek škol, podzim, jaro

Pomůcky: vybavení zařízení naučné stezky a naučné trasy, binokulární lupy,
určovací

psací klíče, sada na pozorování půdních lesních organismů, lano, šátky,

potřeby, podložky, pracovní listy, diaprohlížečky s dia živočichů,

pila, hmatky, pobytová znamení živočichů

Vybavení účastníků VP :

dobrá nepromokavá obuv, oděv do terénu, pláštěnka

Stručný popis programu:

Úvod : seznámení s CHÚ Pod vyhlídkou, připomenutí zásad pobytu,

Hlavní část : 1. samostatná práce dvojic-řešení úkolů na vybraných zastaveních trasy

hnízdni /přiřazování pobytových znamení, pozorování ptáků a jejich

pobytová možnosti/budky/, poznávání jehličnanů hmatem, areál péče o zvěř-

znamení,lesní patra-přiřazování organismů , potravní vazby/producenti,konzumenti, destruenti/-tvoření řetězců ,řezání

pilou

2. práce ve skupině za vedení ped. pracovníka

aktivity - prožívání lesa - vnímání všemi smysly, hry

člověk a les - pozorování , vedený rozhovor

výzkum lesní hrabanky-samost. práce ve dvojicích po úvodní

demonstraci

Závěr : zpětnovazebné aktivity - vyhodnocení pracovních listů

- písemné vyjádření účastníků, vzkazy lesu

Autor/zdroj : H.Klimešová a ost. pracovníci Dřípatky

metodické aj. materiály CEV Dřípatka i ostatních center

SSEVPavučina

Poznámka : V programu dochází k některým dílčími obměnám, podle stupně vývoje

vegetace, stavu počasí a vyspělosti účastníků VP

PRACOVNÍ LÍSTEK
NAUČNÁ STEZKA ŠKOLNÍ PŘÍRODNÍ REZERVACE

zpracovatelé

.....

čitelně se podepiš

- 1.** Na trase stezky (před zastavením č. 2) najdi velký kámen . Vystup na něj a ve směru stezky odhadni vzdálenost k 1. 3. a poslední velké bílé tečce.

.....

.....

2. LES

Vyjmenuj patra lesa. Každé patro charakterizuj názvem 1 rostliny a 1 živočicha.

.....

.....

.....

.....

.....

5. PÉČE O PTACTVO A ZVĚŘ

Podél stezky jsou vyvěšené některý typy ptačích budek. Víš, k čemu budky slouží?

Napiš

8. VSTUP NA CHRÁNĚNÉ ÚZEMÍ

označují 2 červené pruhy na okolních stromech. Zevnitř uvidíš jen jeden.

Procházíte pod známou dřevinou. Napište její název a nakreslete siluetu tvaru listové čepele.

.....

9. POD BŘÍZOU

Který druh kloboukaté houby roste nejčastěji pod
břízou?.....

Jak se nazývá vztah 2 organismů žijících spolu a vzájemně si prospívajících?

11. VÁNOČNÍ STROMEK PRO PTACTVO A ZVĚŘ

Rozhlédni se kolem sebe. Jistě si uvědomíš, čím je zvláštní okolí lesní pozorovatelný. Vysvětli proto, proč vítr snadno vyvrátí stromy v jeho okolí?

.....
.....
.....

17. POD LÍSKOVÝM KEŘEM

...jako by život rostlin vymřel. Víte proč?.....

Napiš, jak kvete líska.

.....
.....

19. NA KŮŘE STROMŮ

Jak se nazývá organismus (šedé keříčkovité porosty), který místy pokrývá borku zdejších stromů? Do které skupiny organismů patří?

.....
.....

26. ZKOUMEJ S NÁMI

a vyzkoušej si odhad výšek. Jak vysoko nad zemí jsou na borovici před tebou –
- dvě bílé čáry?

Kolik metrů měří celá borovice?

27. KVĚTENA VÝSLUNÍ

Zde se podle možnosti posad'. Zavři oči a poslouchej. Namaluj nebo napiš, co slyšíš.

29. U PLAVUNÍ

věnuj pozornost zelenému porostu zákonem chráněného druhu kaprad'orostu.
Napiš jeho název

Příprava na hodinu

**Název: Barevné vyučování - Pavučinkování
Bísková**

Ročník: druhý

Vyučující:

Cíl (popis, cíl ve vztahu ke klíčovým kompetencím a učebním výstupům) Cílem je poznat život pavouků, pracovat s informacemi, ve skupině vytvořit plakát a svou práci prezentovat před ostatními. Dále je cílem naučit se podle pravidel hrát prožitkové hry.

Hodina Čas	Část projektu (např. Motivace)	Kompetence	Učební výstupy	Učivo	Strategické postupy + pomůcky	Průřezová témata + integrace (přesahy)	Evaluace
1 8.00- 8.45	Motivace	KSP: veítí se do situace druhých.	Dokáže se adaptovat na změněné podmínky. Správně a bezpečně používá pomůcky.	Vlastní jména dětí.(ČJ)	pavučina – seznam. hra klubíčko vlny	OSV- utváření dobrých mezilids. vztahů.	funkční pavučina
2 8.50- 9.45	Výroba plakátu	KSP: podílí se práci skupiny.		Vyšítí pavučiny.(PV) Práce s informací(Pru, ČJ)	sestavení plakátu o pavoucích a pavučině šití sítě- jehla a nit	MKV- komunikace a život ve skupině.	výstava a prezentace
3 10.00 - 10.45	Prezentace Příspěvek do časopisu	KKU: pečlivě vyslovuje, zachází přiměřeně s dechem a hlasem.	Pracuje s větou. Přepisuje text. Používá intonaci ve větě.	Věta.	představení své práce ostatním sestavení krátké zprávy do škol. časopisu hra na slepého- provázek, stromy	VDO- vztahy mezi lidmi, pochopení pravidel	příspěvky do časopisu a jejich uveřejnění
4 10.55 - 11.40	Hry Zhodnocení	KK: reaguje na instrukce	Hraje hru podle pravidel.Dokáže říci svůj názor.	Hry.	zhodnocení dne	KP- adaptuje se na změněné prostředí.	bezpečný průchod trasou, radost

Projektová výuka

Název: Co je doma, to se počítá

Ročník: sedmý

Vyučující: Libuše Foltínová

Cíl (popis, cíl ve vztahu ke klíčovým kompetencím a učebním výstupům):

Cílem je seznámit žáky s programem ekoznačení a ekologicky šetrným výrobkem a ukázat, že oni sami mohou vlastní volbou pomoci chránit životní prostředí.

Autorkami výukového projektu jsou Bc. Adéla Princová (Agentura pro ekologicky četrné výrobky) a RNDr. Jana Čermáková (Oddělení EVVO) z České informační agentury životního prostředí – CENIA.

Hodina	Čas	Část projektu (např. Motivace)	Kompetence	Učební výstupy	Učivo	Strategické postupy + pomůcky	Průřezová témata + integrace (přesahy)	Evaluace
1.	15'	Proč a jak? (Seznámení se s očekáváním žáků, nastínění jednotlivých částí projektu)	KK – žák formuluje své myšlenky, naslouchá promluvám druhých, porozumí jim	Žáci mají možnost vyjádřit své pocity a očekávání	Přivítání, seznámení se s jednotlivými úkoly	Přivítací kruh – ranní pozdravení Komunitní kruh – jak se dnes cítíme, proč jsme zvolili tento projekt...	OSV – osobnostní rozvoj (cvičení sebekontroly, sebeovládání)	Evaluace zaměřena pouze na pozitivní slovní hodnocení vědomostí, dovedností a nápadů
	15'	Vytvoření skupin.	KSI – žák přispívá k diskusi, přijímá svou roli ve skupině	Žáci vytvářejí skupiny, formulují společné prvky pro členy skupiny, volí své pojmenování		Částečně řízené vytváření skupin (rozdělení rolí ve skupině)	OSV – soc. rozvoj (poznávání lidí, hledání toho, co máme společné i odlišné)	
	15'	Úvodní motivace Co myslíte, má výrobek život? Může mít vůbec věc život?	KSI – žák se učí ohleduplnosti při práci ve skupině			Žáci plní úkol sami i ve skupině (Brainstorming)	EVVO – životní cyklus výrobku (výroba, použití, likvidace)	

2.	20'	Test	KŘP – žák rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o jeho příčinách, naplánuje způsob řešení problému pomocí vlastního úsudku	Žáci se seznamují s ekoznačkou ČR, s významem pojmu ekologicky šetrný výrobek	Význam pojmu ekoznačka, ekologicky šetrný výrobek	Samostatná práce – písemná část Skupinová práce – ústní část (zhodnocení testu)	OSV – os. rozvoj (cvičení zapamatování, řešení problémů, pružnosti nápadů) EVVO – vztah člověka k životnímu prostředí	Autoevaluace i evaluace - rozhovor, diskuse
	15'	Výroky	– žák využívá k objevení různých variant řešení získané vědomosti a dovednosti KK – rozvoj komunikace, procvičování argumentace	Žáci procvičují získané znalosti, tvoří smysluplná souvětí	Zásady udílení ekoznaček	Skupinová práce se zásadním podílem jednotlivce	OSV – soc. rozvoj (rozvoj individuálních dovedností pro kooperaci - seberegulace v situaci nesouhlasu, dovednost odstoupit od vlastního nápadu, dovednost navazovat na druhé a rozvíjet jejich myšlenky)	
	10'	Seznámení s kartami pexesa	KSI – žák účinně spolupracuje ve skupině, na základě své role pozitivně ovlivňuje kvalitu práce skupiny KU – žák vyhledá informace vhodné k řešení problémů, nachází jejich shodné, podobné a odlišné znaky	Žáci rozvíjí kombinační myšlení, experimentují, hledají a nacházejí vítěznou strategii	Ekoznačky jiných zemí	Žáci pracují ve dvojicích, hledají vítězí strategie, popř. ověřují své myšlenky při obměněném zadání úlohy	Z – orientace na mapě světa EGS – význam ekoznaček v mezinárodním měřítku	Autoevaluace skupin – úspěšnost přiřazení příslušných karet

3.	20'	Pexasová hra	KSI – žák účinně spolupracuje na základě poznání své role v týmu	Žáci si uvědomují nutnost péče o životní prostředí v celosvětovém měřítku	Význam symbolů a příslušnosti k nim (využití znalosti státních symbolů)	Žáci pracují ve dvojicích, porovnávají výsledky své práce	EVVO – péče o životní prostředí v celosvětovém měřítku	Evaluace – množství získaných dvojic
	35'	Skládačka	KSI – žák týmově spolupracuje na řešení úkolu KK – žák přispívá k diskusi, respektuje názory druhých	Žáci se seznámí s konkrétními výrobními procesy některých výrobků, které žádají o udělení ekoznačky		Žáci pracují ve skupině, skupina podává jeden společný návrh	EVVO – odpovědnost za výrobu ekologicky šetrných výrobků	Evaluace – hodnocení práce své skupiny ostatními skupinami, snaha formulovat zdůvodnění hodnocení
4.	30'	Domácnost	KSI – žák účinně spolupracuje na základě poznání své role v týmu, chápe na základě ohleduplnosti rozdílný přínos každého člena ke společné práci KU učí se vyhledávat informace KK – žák rozvíjí schopnost komunikace, vyhledávání informací	Žáci se seznámí s konkrétními ekologicky šetrnými výrobky, orientují se v seznámech směrníc a výrobků	Konkrétní ekologicky šetrné výrobky	Práce ve skupině	EVVO – odpovědnost každého jedince za životní prostředí	Evaluace – viz výše
	15'	Naše domácnost						

5. a 6.	Doplnkové aktivity – možnost volby <ol style="list-style-type: none"> 1. anketa 2. reklamní slogan 3. propagační plakát 4. publikování práce ve školním časopise 	KK – rozvoj schopnosti komunikace	Žák si uvědomuje, kolik technických problémů je spojeno s recyklací odpadu (v kontrastu se samozřejmostí, s jakou provádí recyklaci příroda)	Životní cyklus výrobku X koloběh látek v přírodě	Samostatná či skupinová práce (možnost volby)	EVVO – člověk - životní prostředí a jeho ochrana Př – význam bakterií a dalších rozkladačů pro koloběh látek v přírodě (potravní řetěze) ČJ – slohový výcvik, reklamní slogan VV – reklamní plakát OV – odpovědnost člověka za životní prostředí	Evaluační autoevaluační zaměřena vesměs na pozitivní hodnocení, v případě chyb hledáme možnosti jejich odstranění
---------------	--	-----------------------------------	--	--	---	--	---

Příprava na projekt

Název: Nejcennější, co mám

Ročník: osmý

Vyučující: L. Foltínová

Cíl (popis, cíl ve vztahu ke klíčovým kompetencím a učebním výstupům): Cílem projektu je jednak zamyslet se nad vlastním žebříčkem hodnot, kdy jako prvořadé by se mělo jevit zdraví, které významně ovlivňuje kvalitu lidského života, jednak nad skutečnostmi, které ohrožují zdraví jedince i celého lidstva. Žáci by si měli uvědomit, že zdravotní stav každého člověka závisí z velké části na tom, jakým způsobem života žije a jak se ke svému zdraví chová. To znamená, že každý je zodpovědný za svůj životní styl, za posilování návyků zdravého způsobu života a chování, kterým své zdraví upevňuje. Projekt tak má za úkol významně posilovat integraci přírodopisu a výchovy ke zdraví, s důrazem na prvky osobnostní a sociální výchovy a environmentální výchovy. Přispívá k budování občanských kompetencí vzhledem k zodpovědnému rozhodování a chování v situacích ovlivňujících zdraví člověka a k pochopení požadavků na kvalitní životní prostředí člověka.

Hodina	Čas	Část projektu (např. Motivace)	Kompetence	Učební výstupy	Učivo	Strategické postupy + pomůcky	Průřezová témata + integrace (přesahy)	Evaluace
1.	15' 30'	Zahájení, rozdělení do skupin Motivace - formulace „přání“	KK – žák formuluje a vyjadřuje své myšlenky v logickém sledu, zapojuje se do diskuse KSP – efektivně spolupracuje	Žák vybírá podstatná přání pro šťastný život, sestavuje žebříček hodnot	Žebříček hodnot člověka	Žáci dokončují větu: „Zlatá rybko, splň mi, prosím, tři přání ...“ (nejprve každý sám, dále tři nejdůležitější přání v rámci skupiny, jejich zápis, na závěr vyznačit to nejdůležitější)	OSV – morální rozvoj (analýza vlastních i cizích postojů a hodnot)	Hodnocení schopnosti vyjádřit svou myšlenku, naslouchat druhým, přispět k diskusi
2.	45'	Jak pečovat o své zdraví	KK – žák naslouchá druhým lidem, porozumí jim, reaguje na ně, zapojuje se do diskuse	Žák chápe nutnost a význam očkování (povinné i dobrovolné očkování)	Preventivní opatření k ochraně zdraví – ochrana proti infekčním nemocem	Beseda s paní Vachtovou – Zdravotní ústav PT (oddělení péče o dorost a mládež)	VDO – občan jako odpovědný člen společnosti (jeho práva a povinnosti, odpovědnost za své postoje a činy)	Porozumění zápisům v očkovacím průkazu žáka

3.	Faktory ovlivňující zdraví	KSP – žák přispívá k diskusi v malé skupině i debatě celé třídy	Žák dospívá ke zjištění, že své zdraví máme z největší části ve svých rukou	Dědičné a vnější faktory ovlivňující zdraví	Práce ve skupině – zápis všech vlivů, které ohrožují zdraví člověka – barevně odlišit faktory ohrožující tělesné zdraví a duševní zdraví	OSV – osobnostní rozvoj (seberegulace a sebeorganizace)	Prezentace práce skupiny (vyvození závěru – rozhodující je způsob života jedince)
4.	Faktory zdravého způsobu života	KU – žák vyhledává a třídí informace, využívá je v procesu učení KRP – vyhledá a zpracuje informace vhodné k řešení problému KSP – pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce	Žák chápe pojem zdravý způsob života, charakterizuje některé jeho faktory	Zdravý způsob života	Práce ve skupině na jednom z daných témat - např. 1. denní režim 2. výživa a zdraví 3. škodlivé vlivy a návyky 4. duševní hygiena 5. životní prostředí a zdraví člověka (popř. zpracovat dotazník na dané téma)	OSV – osobnostní rozvoj (dovednosti pro učení a studium)	Zpracování daného tématu (výsledky dotazníku zpracovat a vyhodnotit v dalších hodinách PŘ v rámci učiva jednotlivých témat biologie člověka)
5.	Závěrečná rekapitulace-shrnutí zjištění	KU – žák užívá dané termíny a uvádí věci do souvislostí KK – vyjadřuje se souvisle a výstižně KSP – přispívá k diskusi	Žák sestavuje myšlenkovou mapu, zná nejdůležitější faktory ovlivňující zdraví člověka a jejich význam pro zdraví člověka	Zdraví člověka – nejdůležitější předpoklad šťastného života	Prezentace zjištění jednotlivých skupin, závěrečné shrnutí – nejdůležitější faktory mající vliv na zdraví člověka	OSV – osobnostní rozvoj (regulace vlastního jednání, psychohygiena) - morální rozvoj (povědomí o kvalitách typu odpovědnost, spolehlivost,...)	Hodnocení práce jednotlivých skupin i podílu jednotlivců na práci skupiny, příspěvek k závěrečnému shrnutí

Zimní cvičení v přírodě

Cíl: Osvojit si tematiku v rozsahu přiměřeném věku žáků zaměřenou na zdravotní péči, poskytování první pomoci, používání telefonních linek tísňového volání, rozpoznávání varovných signálů, přípravu evakuačního zavazadla, seznámení se s činností integrovaného záchranného systému.

Využít tyto znalosti v případě ohrožení zdraví nebo mimořádných životních situací. Umět se pohybovat v terénu, přizpůsobit se zimním podmínkám, překonávat nepřízeň počasí, posilovat volní vlastnosti. Objevit krásu pohybu v zimní přírodě, sdílet společný prožitek.

Úvodní část

Ročník	Kompetence	Očekávané výstupy	Učivo	Navržené postupy	Průřezová témata	Návrh evaluace
1.	Žák respektuje pravidla vzájemné spolupráce, respektuje názor ostatních, má vlastní názor, spolupracuje s ostatními, uvědomuje si své povinnosti, dodržuje pravidla hygieny, učí se praktickým návykům, učí se základní pravidla při poskytování první pomoci, nechá se vést náměty vyučujícího.	Žák zná telefonní čísla tísňového volání, umí zavolat první pomoc, umí ošetřit odřeninu Ví, jak chránit své zdraví Nacvičuje evakuaci třídy Výtvarně zpracovává dané téma	Čísla tísňového volání Zdravověda: obsah lékárničky Význam první pomoci Praktické ošetřování Ochrana zdraví Evakuace třídy Výtvarná tématická práce	Beseda se zdravotníkem Praktické ukázky první pomoci Praktické ošetřování spolužáků Nácvik evakuace třídy Malování skutečné události	VDO mezilidské vztahy, respektování pravidel OSV rozhodování, komunikace, ochrana zdraví MV vyhledávání informací EVVO vliv prostředí na naše zdraví, zdravý životní styl	Bodové hodnocení splněných úkolů Slovní hodnocení průběhu projektu Ústní sebehodnocení Vlastní práce žáků Soutěž vědomostí

2.	<p>Žák respektuje pravidla vzájemné spolupráce, respektuje názor ostatních, má vlastní názor, spolupracuje s ostatními, uvědomuje si své povinnosti, dodržuje pravidla hygieny, podřizuje se zdravým požadavkům, nechá se vést náměty vyučujícího, učí se praktickým návykům, učí se základní pravidla při poskytování první pomoci, prakticky si ověřuje schopnosti při podávání první pomoci, je schopen přivolat první pomoc, učí se poznávat a prakticky ověřovat pravidla silničního provozu</p>	<p>Žák zná telefonní čísla tísňového volání, umí zavolat první pomoc, umí ošetřit zlomeninu, odřeninu, lehký úraz Ví, jak chránit své zdraví Seznamuje se s varovnými signály Nacvičuje evakuaci třídy S dopomocí plní úkoly z Ajax. zápisníku</p>	<p>Telefonní čísla tísňového volání, praktické ověřování volání první pomoci Zdravověda: Obsah lékárničky, praktické ošetřování úrazů Pravidla ochrany zdraví Varovné signály Evakuace třídy Dopravní výchova</p>	<p>Beseda se zdravotníkem Ukázka přenosné lékárničky Praktické ukázky první pomoci Praktické ošetřování spolužáků Rozlišování varovných signálů Návčik evakuace třídy Plnění úkolů z Ajax. zápisníku Práce s modely dopravních značek Beseda s policistou Praktické ověřování v blízkosti školy</p>	<p>VDO mezilidské vztahy, respektování pravidel OSV rozhodování, komunikace, ochrana zdraví MV vyhledávání informací EVVO vliv prostředí na naše zdraví, zdravý životní styl</p>	<p>Bodové hodnocení splněných úkolů Slovní hodnocení průběhu projektu Ústní sebehodnocení vlastní práce žáků Soutěž vedomostí Splnění úkolů v Ajax. zápisníku</p>
----	---	--	---	--	--	---

3.	<p>Žák respektuje pravidla vzájemné spolupráce, respektuje názor ostatních, má vlastní názor, spolupracuje s ostatními, uvědomuje si své povinnosti, dodržuje pravidla hygieny, podřizuje se zdravým požadavkům, nechá se vést náměty vyučujícího, učí se praktickým návykům, učí se základní pravidla při poskytování první pomoci, prakticky si ověřuje schopnosti při podávání první pomoci, je schopen přivolat první pomoc, učí se poznávat a prakticky ověřovat pravidla</p>	<p>Žák zná telefonní čísla tísňového volání, umí zavolat první pomoc, umí ošetřit zlomeninu, odřeninu, popáleninu, lehký úraz Ví, jak chránit své zdraví Seznamuje se s varovnými signály, učí se chování při vyhlášení poplachu Nacvičuje evakuaci třídy Plní úkoly z Ajax. Zápisníku</p>	<p>Telefonní čísla tísňového volání, praktické ověřování volání první pomoci Zdravověda: Obsah lékárníčky, praktické ošetřování úrazů Pravidla ochrany zdraví Varovné signály Evakuace třídy Dopravní výchova</p>	<p>Beseda se zdravotníkem Praktické ukázky první pomoci, práce s lékárníčkou Praktické ošetřování spolužáků Rozlišování varovných signálů Nacvik evakuace třídy Práce s modely dopravních značek Beseda s policistou</p>	<p>VDO mezilidské vztahy, respektování pravidel OSV rozhodování, komunikace, ochrana zdraví MV vyhledávání informací EVVO vliv prostředí na naše zdraví, zdravý životní styl</p>	<p>Bodové hodnocení splněných úkolů Slovní hodnocení průběhu projektu Ústní sebehodnocení vlastní práce žáků Soutěž vědomostí Splnění úkolů v Ajax. zápisníku</p>
----	--	---	--	--	--	--

4.	<p>Žák respektuje pravidla vzájemné spolupráce, respektuje názor ostatních, má vlastní názor, spolupracuje s ostatními, uvědomuje si své povinnosti, dodržuje pravidla hygieny, podřizuje se zdravým požadavkům, nechá se vést náměty vyučujícího, učí se praktickým návykům, učí se základní pravidla při poskytování první pomoci, prakticky si ověřuje schopnosti při podávání první pomoci, je schopen přivolat první pomoc, učí se poznávat a prakticky ověřovat pravidla</p>	<p>Žák umí poskytnout a zavolat první pomoc, umí ošetřit lehký úraz Ví, jak chránit své zdraví Seznamuje se s varovnými signály, umí správně reagovat při vyhlášení poplachu Nacvičuje evakuaci třídy Seznamuje se s únikovými východy ve škole</p>	<p>Praktické ověřování volání první pomoci Zdravověda: praktické ošetřování úrazů Pravidla ochrany zdraví Varovné signály Poznávání a rozlišování varovných signálů Evakuace třídy</p>	<p>Praktické ověřování Beseda se zdravotníkem Praktické ukázky první pomoci, práce s lékárníčkou Praktické ošetřování spolužáků Využití nahrávek varovných signálů Nácvik evakuace třídy Prohlídka školy únikové východy Vyhledávání informací na internetu, v literatuře, v tisku</p>	<p>VDO mezilidské vztahy, respektování pravidel OSV rozhodování, komunikace, ochrana zdraví MV vyhledávání informací EVVO vliv prostředí na naše zdraví, zdravý životní styl</p>	<p>Bodové hodnocení splněných úkolů Slovní hodnocení průběhu projektu Ústní sebehodnocení vlastní práce žáků Soutěž vědomostí Aktivita jednotlivců při praktických činnostech Test</p>
----	--	---	---	---	--	--

5.	<p>Žák respektuje pravidla vzájemné spolupráce, respektuje názor ostatních, má vlastní názor, spolupracuje s ostatními, uvědomuje si své povinnosti, dodržuje pravidla hygieny, podřizuje se zdravým požadavkům, nechá se vést náměty vyučujícího, učí se praktickým návykům, učí se základní pravidla při poskytování první pomoci, prakticky si ověřuje schopnosti při podávání první pomoci, je schopen přivolat první pomoc, učí se poznávat a prakticky ověřovat pravidla</p>	<p>Žák umí poskytovat a zavolat první pomoc, umí ošetřit různé úrazy Ví, jak chránit své zdraví Umí dodržovat hygienické zásady Rozezná varovné signály, reaguje správně při vyhlášení poplachu Nacvičuje evakuaci třídy Seznamuje se s únikovými východy ve škole a s umístěním hasicích přístrojů</p>	<p>Praktické ověřování volání první pomoci Zdravověda: praktické ošetřování úrazů Pravidla ochrany zdraví, hygienické zásady Varovné signály Poznávání a rozlišování varovných signálů Evakuace třídy Význam únikových východů a jejich označení Přenosné hasící přístroje</p>	<p>Beseda se zdravotníkem Praktické ukázky první pomoci, práce s lékárníčkou Praktické ošetřování spolužáků Zásady při ošetřování Využití nahrávek varovných signálů Návčik evakuace třídy Prohlídka školy - únikové východy, hasící přístroje a jejich označení Vyhledávání informací na internetu, v literatuře, v tisku</p>	<p>VDO mezilidské vztahy, respektování pravidel OSV rozhodování, komunikace, ochrana na zdraví MV vyhledávání informací EVVO vliv prostředí na naše zdraví, zdravý životní styl</p>	<p>Bodové hodnocení splněných úkolů Slovní hodnocení průběhu projektu Ústní sebehodnocení vlastní práce žáků Soutěž vědomostí Aktivita jednotlivců při praktických činnostech Test</p>
----	--	--	---	---	--	---

Úvodní část

Ročník	Kompetence	Očekávané výstupy	Učivo	Navržené postupy	Průřezová témata	Návrh evaulace
6.	Žák respektuje pravidla vzájemné spolupráce, respektuje názor ostatních, má vlastní názor, spolupracuje s ostatními, uvědomuje si své povinnosti, dodržuje pravidla hygieny, učí se praktickým návykům, učí se základní pravidla při poskytování první pomoci, nechá se vést náměty vyučujícího.	Žák zná základní záchr. složky, čísla tísň. volání, Umí rozlišit varovné signály, umí správně reagovat při vyhlášení poplachu, nacvičuje evakuaci třídy a školy Ví jak chránit své zdraví a umí poskytnout	Základní záchr. Složky a) hasič. záchr. Sbor b) rychlá zdr. služba c) pořádkové služby Varovné signály – způsoby varování Evakuace, zavazadlo, nácvik Zdravověda: první pomoc při krvácení, při omrzlinách,	Beseda se zdravotníkem Praktické ukázky první pomoci Praktické ošetřování spolužáků Nácvik evakuace třídy, školy Práce s literaturou, vyhledávání informací na internetu a v tisku Využití nahrávek varovných signálů Prohlídka školy, únikové východy	VDO mezilidské vztahy, respektování pravidel OSV rozhodování, komunikace, ochra na zdraví MV vyhledávání informací EVVO vliv prostředí na naše zdraví, zdravý životní styl	Bodové hodnocení splněných úkolů Slovní hodnocení průběhu projektu Ústní sebehodnocení Vlastní práce žáků Soutěž vědomostí Test

7.	<p>Žák respektuje pravidla vzájemné spolupráce, respektuje názor ostatních, má vlastní názor, spolupracuje s ostatními, uvědomuje si své povinnosti, dodržuje pravidla hygieny, podřizuje se zdravým požadavkům, nechá se vést náměty vyučujícího, učí se praktickým návykům, učí se základní pravidla při poskytování první pomoci, prakticky si ověřuje schopnosti při podávání první pomoci, je schopen přivolat první pomoc</p>	<p>první pomoc, umí ošetřit spolužáka</p> <p>Žák zná základní záchr. složky, čísla tísň. volání,</p> <p>Rozlišuje varovné signály, umí správně reagovat při vyhlášení poplachu, nacvičuje evakuaci třídy a školy VÍ, jak</p>	<p>zlomeninách Praktické ošetřování spolužáků Pravidla ochrany zdraví</p> <p>Základní záchr. složky d) hasič. záchr. sbor e) rychlá zdr. služba f) pořádkové služby</p> <p>Varovné signály – způsoby varování Evakuace, zavazadlo, nácvik</p>	<p>Beseda se zdravotníkem Praktické ukázky první pomoci Praktické ošetřování spolužáků Nácvik evakuace třídy, školy Práce s literaturou, vyhledávání informací na internetu a v tisku Využití nahrávek varovných signálů Prohlídka školy, únikové východy</p>	<p>VDO mezilidské vztahy, respektování pravidel OSV rozhodování, komunikace, ochrana zdraví MV vyhledávání informací EVVO vliv prostředí na naše zdraví, zdravý životní styl</p>	<p>Bodové hodnocení splněných úkolů Slovní hodnocení průběhu projektu Ústní sebehodnocení vlastní práce žáků Soutěž vědomostí Test</p>
----	---	--	---	---	--	--

		<p>připravit evakuační zavazadlo, zná únikové východy ve škole</p> <p>Ví, jak chránit své zdraví a zdraví svých spolužáků, umí poskytnout první pomoc při zástavě dechu, zraněních a zlomeninách</p> <p>Rozlišuje druhy krvácení</p> <p>Umí ošetřit omrzliny</p>	<p>Zdravověda:</p> <p>První pomoc při zranění a zlomeninách, při zástavě dechu – umělé dýchání</p> <p>Krvácení, omrzliny</p> <p>Ochrana svého zdraví a spolužáků</p>			
--	--	--	--	--	--	--

8.	<p>Žák respektuje pravidla vzájemné spolupráce, Žák respektuje pravidla vzájemné spolupráce, respektuje názor ostatních, má vlastní názor, spolupracuje s ostatními, uvědomuje si své povinnosti, dodržuje pravidla hygieny, podřizuje se zdravým požadavkům, nechá se vést náměty vyučujícího, učí se praktickým návykům, učí se základní pravidla při poskytování první pomoci, prakticky si ověřuje schopnosti při podávání první pomoci, je schopen přivolat první pomoc</p>	<p>Žák zná základní záchr. složky, čísla tísň. volání, Umí nahlásit mimořádnou událost</p> <p>Rozlišuje varovné signály, umí správně reagovat při vyhlášení poplachu, nacvičuje evakuaci třídy a školy</p> <p>Ví, jak připravit evakuační zavazadlo, zná únikové východy ve</p>	<p>Základní záchr.an.složky</p> <p>g) hasič. záchr. sbor</p> <p>h) rychlá zdr. služba</p> <p>i) pořádkové služby</p> <p>Tísňová volání</p> <p>Hlášení mimořádné události</p> <p>Varovné signály – způsoby varování</p> <p>Evakuace, zavazadlo, nácvik</p> <p>Únik nebezpečných látek: druhy, příznaky při úniku</p>	<p>Beseda se zdravotníkem</p> <p>Praktické ukázky první pomoci</p> <p>Praktické ošetřování spolužáků</p> <p>Nácvik evakuace třídy, školy</p> <p>Práce s literaturou, vyhledávání informací na internetu a v tisku</p> <p>Využití nahrávek varovných signálů</p> <p>Prohlídka školy, únikové východy</p> <p>Hasící přístroje a jejich označení</p>	<p>VDO mezilidské vztahy, respektování pravidel OSV</p> <p>rozhodování, komunikace, ochrana zdraví</p> <p>MV vyhledávání informací</p> <p>EVVO vliv prostředí na naše zdraví, zdravý životní styl</p>	<p>Bodové hodnocení splněných úkolů</p> <p>Slovní hodnocení průběhu projektu</p> <p>Ústní sebehodnocení vlastní práce žáků</p> <p>Soutěž vědomostí</p> <p>Aktivita jednotlivců při praktických činnostech</p> <p>Test</p>
----	--	---	---	---	---	---

		škole Zná základní druhy nebezpečných látek a příznaky jejich úniků Ví, jak chránit své zdraví a zdraví svých spolužáků, umí poskytnout první pomoc při zástavě dechu, zraněních a zlomeninách, při krvácení a bezvědomí Rozlišuje druhy krvácení Umí ošetřit omrzliny Zná pravidla ochrany zdraví	Zdravověda: První pomoc při zranění a zlomeninách, při zástavě dechu – umělé dýchání, nepřímá srdeční masáž Krvácení, bezvědomí omrzliny Ochrana svého zdraví a spolužáků			
--	--	---	--	--	--	--

9.	<p>Žák respektuje pravidla vzájemné spolupráce, Žák respektuje pravidla vzájemné spolupráce, respektuje názor ostatních, má vlastní názor, spolupracuje s ostatními, uvědomuje si své povinnosti, dodržuje pravidla hygieny, podřizuje se zdravým požadavkům, nechá se vést náměty vyučujícího, učí se praktickým návykům, učí se základní pravidla při poskytování první pomoci, prakticky si ověřuje schopnosti při podávání první pomoci, je schopen přivolat první pomoc</p>	<p>Žák zná základní záchr. složky, čísla tísň. volání, Umí nahlásit mimořádnou událost Rozlišuje varovné signály, umí správně reagovat při vyhlášení poplachu, nacvičuje evakuaci třídy a školy Ví, jak připravit evakuační zavazadlo, zná únikové východy ve škole Zná základní druhy nebezpečných</p>	<p>Základní záchr. složky j) hasič. záchr. sbor k) rychlá zdr. služba l) pořádkové služby Tísňová volání Hlášení mimořádné události Varovné signály – způsoby varování Evakuace, zavazadlo, nácvik Únik nebezpečných látek: druhy, příznaky při úniku Jednoduché hasební prostředky</p>	<p>Beseda se zdravotníkem Praktické ukázky první pomoci Praktické ošetřování spolužáků Nácvik evakuace třídy, školy Práce s literaturou, vyhledávání informací na internetu a v tisku Využití nahrávek varovných signálů Prohlídka školy, únikové východy Hasící přístroje a jejich označení Hasební prostředky</p>	<p>VDO mezilidské vztahy, respektování pravidel OSV rozhodování, komunikace, ochrana zdraví MV vyhledávání informací EVVO vliv prostředí na naše zdraví, zdravý životní styl</p>	<p>Bodové hodnocení splněných úkolů Slovní hodnocení průběhu projektu Ústní sebehodnocení vlastní práce žáků Soutěž vědomostí Aktivita jednotlivců při praktických činnostech Test</p>
----	--	---	---	---	--	--

		<p>látek a příznaky jejich úniků Zná jednoduché hasební prostředky Ví, jak chránit své zdraví a zdraví svých spolužáků, umí poskytnout první pomoc při zástavě dechu, zraněních a zlomeninách, při krvácení a bezvědomí Zná protišoková opatření Umí ošetřit spolužáka a uvést ho do stabilizované polohy</p>	<p>Zdravověda: První pomoc při zranění a zlomeninách, při zástavě dechu – umělé dýchání, nepřímá srdeční masáž Mdloba, šok, protišoková opatření Stabilizovaná poloha, praktické ošetřování Krvácení, bezvědomí omrzliny Ochrana svého zdraví a zdraví spolužáků</p>		<p>VDO mezilidské vztahy, respektování pravidel OSV rozhodování, komunikace, ochrana zdraví MV vyhledávání informací EVVO vliv prostředí na naše zdraví, zdravý životní styl</p>	
--	--	---	--	--	--	--

Praktická část

Ročník	Kompetence	Očekávané výstupy	Učivo	Navržené postupy	Průřezová témata	Návrh evaulace
1. – 5.	Žák respektuje pravidla vzájemné spolupráce, respektuje názor ostatních, má vlastní názor, spolupracuje s ostatními, uvědomuje si své povinnosti, dodržuje, podřizuje se zdravým požadavkům, nechá se vést náměty vyučujícího, učí se praktickým návykům, je schopen přivolat první pomoc, prakticky si ověřuje své znalosti Objevuje krásu pobyt v zimní přírodě, umí se přizpůsobit nepřízní počasí, otužuje se, posiluje volní vlastnosti	Žák nacvičuje evakuaci školy, Seznamuje se s varovnými signály ví, kde se v naší obci nachází IZS, Kde může vyhledat první pomoc, seznamuje se s prací záchranářů, hasičů, policistů Plní zadané úkoly, překonává překážky	Evakuace školy Varovné signály Překonávání překážek Orientace v přírodě Záchrana člověka	Evakuace školy Exkurze v IZS Spolupráce s policisty, hasiči, záchranáři Překonávání přírodních překážek Praktické poskytování první pomoci	VDO mezilidské vztahy, respektování pravidel OSV rozhodování, komunikace, ochrana zdraví MV vyhledávání informací EVVO vliv prostředí na naše zdraví, zdravý životní styl	Bodové hodnocení splněných úkolů Slovní hodnocení průběhu projektu Ústní sebehodnocení Soutěž vědomostí Aktivita jednotlivců při praktických činnostech

Navržené pomůcky: přenosná lékárnička, zdravotnický materiál, Ajaxův zápisník, potřeby na výtvarnou výchovu, nahrávky varovných signálů, modely dopravních značek, encyklopedie, časopisy, plánek školy (únikové východy), mapa obce, internet, test

Praktická část

Ročník	Kompetence	Očekávané výstupy	Učivo	Navržené postupy	Průřezová témata	Návrh evaulace
6. – 9.	<p>Žák respektuje pravidla vzájemné spolupráce, respektuje názor ostatních, má vlastní názor, spolupracuje s ostatními, uvědomuje si své povinnosti, dodržuje, podřizuje se zdravým požadavkům, nechá se vést náměty vyučujícího, učí se praktickým návykům, je schopen přivolat první pomoc, prakticky si ověřuje své znalosti</p> <p>Objevuje krásu pobyt v zimní přírodě, umí se přizpůsobit nepřízní počasí, otužuje se, posiluje volní vlastnosti</p>	<p>Žák nacvičuje evakuaci školy, Seznamuje se s varovnými signály ví, kde se v naší obci nachází IZS, Kde může vyhledat první pomoc, seznamuje se s prací záchranářů, hasičů, policistů</p> <p>Plní zadané úkoly, překonává překážky</p>	<p>Evakuace školy</p> <p>Varovné signály</p> <p>Překonávání překážek</p> <p>Orientace v přírodě</p> <p>Záchrana člověka</p>	<p>Evakuace školy</p> <p>Exkurze v IZS</p> <p>Spolupráce s policisty, hasiči, záchranáři</p> <p>Překonávání přírodních překážek</p> <p>Praktické poskytování první pomoci</p>	<p>VDO mezilidské vztahy, respektování pravidel</p> <p>OSV rozhodování, komunikace, ochrana zdraví</p> <p>MV vyhledávání informací</p> <p>EVVO vliv prostředí na naše zdraví, zdravý životní styl</p>	<p>Bodové hodnocení splněných úkolů</p> <p>Slovní hodnocení průběhu projektu</p> <p>Ústní sebehodnocení</p> <p>Soutěž vědomostí</p> <p>Aktivita jednotlivců při praktických činnostech</p>

Navržené pomůcky: přenosná lékárnička, zdravotnický materiál, hasební prostředky, hasící přístroje ve škole, nahrávky varovných signálů, encyklopedie, časopisy, plánec školy (únikové východy), mapa obce, internet, učební texty OČZMU, test, mapa, buzola

Příprava na exkurzi

Název: Netolice, Kratochvíle

Ročník: šestý

Vyučující: Libuše Foltínová

Cíl (popis, cíl ve vztahu ke klíčovým kompetencím a učebním výstupům): Žáci poznávají nejbližší okolí svého bydliště, orientují se v jeho poloze, historii i současnosti. Poznávají historii regionu se zaměřením na oblast Netolicka, seznamují se s historií i využitím kulturně historických památek v současnosti (zámek Kratochvíle). Učí se vyhledávat odpovědi na různé otázky, orientovat se v různých typech záznamů a dalších materiálů (mapa, muzejní exponáty, popisné tabule a obrazy, výklad průvodce apod.). Při zpracování jednotlivých úkolů mohou porovnat klady a zápory samostatné práce a práce ve skupině několika žáků. Žáci si uvědomují jedinečnost přírodního i kulturního bohatství jižních Čech.

Hodina	Čas	Část projektu (např. Motivace)	Kompetence	Učební výstupy	Učivo	Strategické postupy + pomůcky	Průřezová témata + integrace (přesahy)	Evaluace
1.	8:00 – 8:30	Práce s mapkou (přesun Prachatic – zámek Kratochvíle)	KU – žák vyhledává a třídí informace a využívá je v procesu učení i v praktickém životě	Žák - orientuje se na mapě, zakresluje do mapy průběh cesty	Orientace na mapě – okolí Prachatic	Samostatná nebo skupinová práce (možnost volby) - pomůcky – mapka zachycující navštívená místa	Z – poznávání nejbližšího okolí, práce s mapou	Správnost záznamu v mapě
	8:30 – 9:00	Seznámení se s okolím zámku Kratochvíle	KK – žák rozumí různým typům textů a záznamů, obrazových materiálů a dalších informačních prostředků, tvořivě je	- charakterizuje polohu zámku Kratochvíle, jeho okolí, orientuje se ve využití zámeckých prostor v současnosti	Orientační seznámení se s polohou, historií a současností zámku Kratochvíle	Rozhovor	Z, D – poznávání nejbližšího okolí	

2.	9:00	Prohlídka zámku	využívá ke svému rozvoji	- vyhledává a zná odpovědi na dané otázky:		Samostatná nebo skupinová práce	D – regionální historie	Pozorování způsobu
3.	10:30	Kratochvíle a jeho okolí	KSI – žák chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají	1. historie a současnost zámku a jeho okolí 2. tvorba a výroba animovaných filmů		– prohlídka exponátů zámku a vyhledávání odpovědí na dané otázky týkající se historie a současnosti zámku a tvorby a výroby animovaných filmů	Př – rostliny a živočichové regionu, ukázka parkových úprav zahrad Čj – kreslené a loutkové filmy (pohádky, pověsti,...) Vv – ukázky výtvarných technik – sgrafita, renesanční architektura a zahradní architektura, loutkářství	žakovské práce, zájmu o správné a pečlivé splnění úkolu
	10:30 – 11:00	Přesun Kratochvíle - Netolice		- zakresluje do mapy průběh cesty			Z – orientace na mapě, poznávání blízkého okolí	Správnost záznamu v mapě
4.	11:00	Prohlídka expozice	KO – žák respektuje a chrání kulturní a historické dědictví, chápe základní ekologické souvislosti,	- charakterizuje hmotné a písemné prameny z historie jižních Čech - charakterizuje kulturní i přírodní vývoj krajiny jižních Čech	Seznámení se s historií i současností jižních Čech	Samostatná nebo skupinová práce (možnost výběru)	D, Př – regionální historie, ochrana přírody (vznik rybníků, historie a současnost rybníkářství, ekosystém rybník)	Správnost odpovědi na dané otázky (bodové hodnocení, které je možné vyjádřit i známkou)
5.	12:00	- Muzeum Netolice				– zjišťování odpovědí na otázky – vyhledávání informací, výklad		

	12:30 - 13:00	Přesun Netolice - Prachatice	respektuje požadavky na kvalitní životní prostředí EVVO – žák chápe nutnost ochrany životního prostředí	- orientuje se na mapě		průvodce - pomůcky: připravené materiály s otázkami, psací potřeby k jejich vyplňování		Správnost záznamu v mapě
--	---------------------	------------------------------------	---	---------------------------	--	--	--	-----------------------------

Přílohy:

Soubory materiálů s připravenými otázkami
Mapka části Jihočeského kraje

Přírodovědná a zeměpisná část exkurze

1. Zakreslete do přiložené mapky trasu exkurze. Zapište jména projížděných obcí.

2. Na Netolicku byla postavena řada rybníků. Podle mapky zjistěte

- a) jméno rybníku nejbližší netolickému náměstí
- b) jméno rybníku nejbližší zámku Kratochvíle
- c) jméno neznámějšího rybníku z okolí Netolic

3. Která ryba se chová v rybnících nejčastěji?

Který druh naopak v rybníku chovat nelze?

4. Které rostliny obvykle porůstají břehy rybníků?

Které druhy hmyzu často vidáme na březích rybníků? Proč?

.....

5. Pokuste se pojmenovat alespoň čtyři druhy stromů rostoucích v zámeckém parku.

Rozdělte je: na jehličnany

a na listnáče

Vyberte dva odlišné a nakreslete jejich koruny.

.....

6. Pokuste se v zámeckém parku najít a pojmenovat alespoň dva živočichy.

.....

Kulturně historická část exkurze

1. Které známé postavičky kreslených nebo loutkových seriálů jste viděli na Kratochvíli?
Vypište jich alespoň pět:

.....
.....
.....
.....
.....

2. Kteří jsou naši nejznámější tvůrci kreslených nebo loutkových filmů?
Zapište jména alespoň dvou z nich:

.....
.....

3. Které hmotné a písemné prameny jste viděli v muzeu v Netolicích?
Vypište pět hmotných a pět písemných pramenů:

.....
.....
.....
.....
.....

4. Kde v Prachaticích najdete budovy zdobené stejnou metodou jako je zdobená zeď
kolem zámku na Kratochvíli?

.....

5. Víte, jak se dělá kreslený film? Stručně zapište.

.....
.....
.....
.....

6. Víte, jak se dělá loutkový film? Stručně zapište.

.....
.....
.....
.....

Příprava na exkurzi

Název: Vimperk, Chalupská slat'

Ročník: šestý

Vyučující: Libuše Foltínová

Cíl (popis, cíl ve vztahu ke klíčovým kompetencím a učebním výstupům): Žáci poznávají nejbližší okolí svého bydliště, orientují se v jeho poloze, historii i současnosti. Poznávají historii regionu se zaměřením nejen na poznatky ze života druhého největšího města okresu, ale i problematiku ochrany přírody na Šumavě. Učí se vyhledávat odpovědi na různé otázky, orientovat se v různých typech záznamů a dalších materiálů (mapa, muzejní exponáty, popisné tabule a obrazy, výklad průvodce apod.). Při zpracování jednotlivých úkolů mohou porovnat klady a zápory samostatné práce a práce ve skupině několika žáků. Na příkladech ohrožených druhů rostlin a živočichů si uvědomují nutnost ochrany přírody a vnímají jedinečnost šumavské přírody. Získávají pocit hrdosti na místo svého narození, na krajinu svého dětství.

Hodina	Čas	Část projektu (např. Motivace)	Kompetence	Učební výstupy	Učivo	Strategické postupy + pomůcky	Průřezová témata + integrace (přesahy)	Evaluace
1.	8:00 – 8:30	Práce s mapkou (přesun Prachatic – Vimperk)	KU – žák vyhledává a třídí informace a využívá je v procesu učení i v praktickém životě	Žák - orientuje se na mapě, zakresluje do mapy průběh cesty	Orientace na mapě – okolí Prachatic	Samostatná nebo skupinová práce (možnost volby) - pomůcky – mapka zachycující navštívená místa	Z – poznávání nejbližšího okolí, práce s mapou	Správnost záznamu v mapě
	8:30 – 9:00	Seznámení s městem Vimperk, cesta na zámek	KK – žák rozumí různým typům textů a záznamů, obrazových materiálů a dalších informačních prostředků, tvořivě je	- charakterizuje polohu, historii a současnost města Vimperk - vyhledává a zná	Seznámení se s druhým největším městem okresu Prachatice	Rozhovor	Z, D – poznávání nejbližšího okolí	

2. – 3.	9:00 – 10:30	Prohlídka expozice na zámku Vimperk	využívá ke svému rozvoji KSI – žák chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají	odpovědi na dané otázky: 1. historie města a jeho okolí 2. CHKO Šumava - zakresluje do mapy průběh cesty, vnímá přírodu kolem sebe	Seznámení se s historií a současností města Vimperk Seznámení se s historií i současností ochrany přírody na Šumavě Sledování cesty (příroda Šumavy)	Samostatná nebo skupinová práce – prohlídka exponátů muzea a vyhledávání odpovědí na dané otázky týkající se historie a současnosti města Vimperk i ochrany přírody na Šumavě	D – regionální historie Př – rostliny a živočichové regionu, jejich způsob života Z – orientace na mapě, poznávání blízkého okolí	Pozorování způsobu žakovské práce, zájmu o správné a pečlivé splnění úkolu
4. – 5.	11:00 – 13:00	Přesun autobusem do Svinné Lady Prohlídka centra CHKOŠ Vycházka k rašelinnému jezírku Shlédnutí filmu o ochraně přírody na Šumavě	KO – žák respektuje a chrání kulturní a historické dědictví - chápe základní ekologické souvislosti a environmentální problémy, respektuje požadavky ochrany životního prostředí	- charakterizuje typické organismy šumavské přírody - chápe způsob vzniku rašelinišť a rašelinných jezírek na Šumavě - chápe nutnost ochrany přírody na Šumavě (ale nejen zde), seznamuje se s pravidly chování v chráněné oblasti	Seznámení se s typickou flórou i faunou horských oblastí Šumavy Vznik rašelinišť, ukázka rašelinného jezírka Seznámení se s činností pracovníků CHKOŠ i	Samostatná nebo skupinová práce (možnost výběru) – zjišťování odpovědí na otázky pomocí výkladu pracovníka CHKOŠ, vyhledáváním odpovědí na informačních tabulích CHKOŠ, sledováním naučného filmu	Př, Z – ochrana přírody, kategorie chráněných území (národní park a chráněná krajinná oblast) - typické ekosystémy Šumavy Př, Z, Vko – ochrana přírody a zákony	Správnost odpovědí na dané otázky (bodové hodnocení, které je možné vyjádřit i známkou)

6.	13:00 – 14:00	v centru CHKOŠ (podle vlastního výběru) Návrat do Prachatic	a rozhoduje se v zájmu odpory ochrany životního prostředí	- orientuje se na mapě	s problémy s chováním neukázněných návštěvníků CHKOŠ	- pomůcky: připravené materiály s otázkami, psací potřeby k jejich vyplňování		
----	---------------------	---	---	---------------------------	--	--	--	--

Přílohy:

Soubory materiálů s připravenými otázkami
Mapka části Jihočeského kraje

VIMPERK

1. Vimperk leží v údolí řeky na úpatí vrchu
ve Vimperské vrchovině. Vede tudy jedna z nejvýznamnějších komunikací
našeho okresu: silnice z přes hraniční přechod Strážný –
Philippsreut přes Strakonice až do

2. V minulosti město těžilo z polohy při , o jejíž
průchod vedlo po staletí vleklé spory s Prachaticemi. Ty prohrálo rozhodnutím
Václava IV., který tuto výsadu přiřkl Prachaticím.

3. Město bylo známé tiskařskou tradicí.
 - a) V roce 1484 tu krátce pracovala nejstarší tiskárna v Čechách. Na její
tradice navázal a novou tiskárnu založil Johann roku
..... .
 - b) Tiskárna byla známá tiskem
..... .
 - c) Kdo a kdy vynalezl knihtisk? roku
 - d) Jak se nazývají základní tiskařské stroje?
..... .

4. Město bylo známé též výrobou skla.
 - a) Zjisti, co je to hyalit?
 - b) Jaké barvy má sklo, které je vystaveno v muzeu?.....
..... .

5. Co jsou to pateříky?

6. Zařaď některé z vystavených živočichů mezi:
 - a) býložravce:
.....
 - b) masožravce:
.....
 - c) všežravce:
.....

ŠUMAVSKÉ SLATĚ

1. Chráněnou krajinnou oblast Šumava o rozloze 1 630 km² (= ha) vyhlásilo Ministerstvo školství a kultury roku

2. Národní park Šumava o rozloze 69 030 ha byl vyhlášen nařízením vlády České republiky v březnu roku

Sídlo jednotné Správy Národního parku a Chráněné krajinné oblasti Šumava bylo zřízeno ve městě

3. Od roku 1990 je zapsána Šumava (zhruba v hranicích CHKO Šumava s odchylkami v oblasti Lipenska a Sušicka) do seznamu UNESCO v Paříži a obdržela statut „biosférické rezervace“. Zjisti, co je základním úkolem této rezervace.

.....
.....
.....

4. Jako typický fenomén ochrany šumavské přírody byla od roku 1990 zařazena do seznamu tzv. Ramsarské konvence o ochraně mokřadů mezinárodního významu i „Šumavská rašeliniště“.

Rašeliniště vznikají po ústupu doby ledové. Mezi příznivé faktory pro vznik šumavských slatí patří tyto přírodní podmínky:

.....
.....

5. Rašeliniště jsou stále živá, stále dorůstají. Jakým způsobem rašeliniště dorůstají?

.....
.....

Nejhlubší vrstvy rašeliniště jsou

6. Napište příklady některých typických rašeliništních rostlin (které rašeliniště pomáhají vytvářet nebo kterým se daří v těsném okolí rašelinišť).

.....
.....
.....

Příloha č. 8 - Fotodokumentace ze ZŠ Prachatice, Vodňanská 287 k uváděným strategickým postupům.

Obr. č. 4 – 6 – ZŠ Prachatice, Vodňanská 287.

Obrázek 4

Obrázek 5

Obrázek 6

Obr. č. 7 - 12 - Stanice zájmové činnosti – CEV Dřípatka a první školní rezervace ve střední Evropě.

Obrázek 7

Obrázek 8

Obrázek 9

Obrázek 10

Obrázek 11

Obrázek 12

Obr. č. 13 - 16 - První školní rezervace ve střední Evropě.

Obrázek 13

Obrázek 14

Obrázek 15

Obrázek 16

Obr. č. 17 - 20 – Barevné vyučování.

Obrázek 17

Obrázek 18

Obrázek 19

Obrázek 20

Obr. č. 21 - 24 – Den Země.

Obrázek 21

Obrázek 22

Obrázek 23

Obrázek 24

Obr. č. 25 – 28 - Exkurze a pobyty.

Obrázek 25

Obrázek 26

Obrázek 27

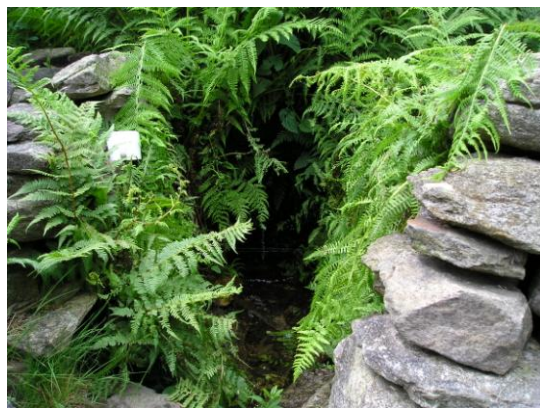

Obrázek 28

Obr. č. 29 - 32 - Otvírání studánek.

Obrázek 29

Obrázek 30

Obrázek 31

Obrázek 32

Obr. č. 33- 36 - Programy v CEV Dřípatka.

Obrázek 33

Obrázek 34

Obrázek 35

Obrázek 36

Obr. č. 37–40 - Výuka na rezervaci.

Obrázek 37

Obrázek 38

Obrázek 39

Obrázek 40

Obr. č. 41– 44 - Projektové dny.

Obrázek 41

Obrázek 42

Obrázek 43

Obrázek 44

Příloha č. 9 - Projekt Hospic, powerpointová prezentace na DVD a fotografická dokumentace (uloženo na optickém médiu, které je součástí tištěné diplomové práce odevzdané na Katedře pedagogiky a psychologie, Dukelská 9, České Budějovice).